

tweemaandelijks tijdschrift
jaargang 56
november 1990

WIELEWAAL

WIELEWAAL

Vlaams tijdschrift voor natuurstudie

uitgegeven met ondersteuning van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie voor Onderwijs en Permanente Vorming.

Vroegere hoofdredacteurs:

E.H. Fr. SEGERS: jaargang 1 tot en met 23

Dr. Fr. GROOTAERS: jaargang 24 tot en met 46

Dr. H. Meeus: jaargang 47 tot en met 51

Hoofdredacteur: G. LUYTS, Zilverberkstraat 13, 2300 Turnhout (014/41 67 45)

Redactieraad:

H. FRANCKX, J. BLOEMEN, G. BURGGRAEVE, A. DEJONGHE, R. DE FRAINE, R. DE LUST, B. GODDEERIS, P. HERROELEN, K. JANSSENS, L. MEUL, P. PRINSEN, S. TYS, P. VAN DEN BREMT, J. VANHEUVERSWEYN, J. VAN WINKEL, R. WILLOCKX.

WIELEWAAL

is een uitgave van de

Koninklijke Vereniging voor Vogel- en Natuurstudie

DE WIELEWAAL

De vereniging heeft tot doel: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels te bevorderen door alle middelen, o.m. door het oprichten van plaatselijke afdelingen, het houden van studiedagen, het uitgeven van een tijdschrift, het verspreiden van vogelboeken en natuurboeken, het oprichten van natuurreservaten. De vereniging werd in 1933 opgericht door E.H. Fr. Segers. Ze telt nu meer dan 5.000 leden, verdeeld over 55 afdelingen. Een waaier van voordrachten, dia- en filmavonden, lessen, tentoonstellingen, geleide wandelingen, studieprojecten, deelname aan regionale en internationale onderzoeken en inventarisaties, beheerswerken in natuurreservaten, uitstappen en reizen in binnen- en buitenland staan jaarlijks op de agenda. De vereniging heeft niet minder dan 80 natuurreservaten in beheer met een totale oppervlakte van meer dan 3.000 ha. verspreid over geheel Vlaanderen. Ze bezit bovendien een eigen "Wielewaalhuis" te Turnhout waar naast het secretariaat ook een ornithologisch museum, een bibliotheek, vergaderzalen en een boekhandel zijn ondergebracht.

Raad van bestuur

Dagelijks bestuur:

H. FRANCKX, voorzitter, Vredelaan 29, 2500 Lier (03/480 47 32)

L. VAN GOMPEL, ondervoorzitter, Hoveniersstraat 35 bus 2, 2300 Turnhout (014/43 95 45)

F. VAN DEN BROECK, secretaris, De Wilgen 41, 2170 Merksem (03/645 02 52)

E. WELLENS, penningmeester, Statiestraat 89, 3920 Lommel (011/54 40 25)

Overige leden:

J. CLAERHOUT, A. Vermeylenstraat 6, 8430 Middelkerke (059/30 22 09)

R. DE FRAINE, Molenbergstraat 3, 3272 Testelt (013/77 52 69)

J. DHOLLANDER, Bergstraat 5, 9170 Sint-Gillis-Waas (03/770 64 26)

P. HERROELEN, Leuvensesteenweg 347, 3370 Boutersem (016/73 40 69)

G. LUYTS, Zilverberkstraat 13, 2300 Turnhout (014/41 67 45)

L. MEUL, De Blokken 7, 2360 Oud-Turnhout (014/42 22 79)

J. VANHEUVERSWEYN, Burg. P. Ceuterickstraat 12, 9890 Asper (091/84 43 82)

Technisch adviseur voor de natuurreservaten:

S. TYS, Beekstraat 16, 2800 Mechelen (015/41 12 78)

Lidmaatschap en abonnementen

België: 500 F. Nederland en Luxemburg: 800 F. KNNV-leden: 700 F. Andere landen: 900 F.

Administratie: De Wielewaal, Graatakker 11, 2300 Turnhout. Giro: 000-0319785-73. Tel.: 014/41 22 52. Ieder lid van De Wielewaal ontvangt het tweemaandelijks tijdschrift WIELEWAAL en het trimesteriële tijdschrift ORIOLUS. Artikels voor WIELEWAAL moeten verzonden worden naar Dhr. G. Luyts, Zilverberkstraat 13, 2300 Turnhout, teksten voor ORIOLUS naar Dhr. R. De Fraine, Molenbergstraat 3, 3272 Testelt. Berichten en activiteitenkalender dienen verzonden naar De Wielewaal, Graatakker 11, 2300 Turnhout.

Wielewaal-leden kunnen "Natura" ontvangen tegen een gereduceerd tarief van fl. 27.50 per jaar.

DRUKLETTERS AUB
GELIEVE TE ZENDEN

Datum

..... eks.
..... eks.
..... eks.
..... eks.
..... eks.
..... eks.

Naam en voornaam (zeer duidelijk a.u.b.)

Adres + postnummer:

De Wielewaal v.z.w.
Graatakker 11 - 2300 Turnhout (België)
Tel. (014) 41 22 52

DRUKLETTERS AUB
GELIEVE TE ZENDEN

Datum

..... eks.
..... eks.
..... eks.
..... eks.
..... eks.
..... eks.

Naam en voornaam (zeer duidelijk a.u.b.)

Adres + postnummer:

De Wielewaal v.z.w.
Graatakker 11 - 2300 Turnhout (België)
Tel. (014) 41 22 52

BESTELKAART VOOR BOEKEN

FRANKEREN
ALS
BRIEF

BOEKHANDEL

"DE WIELEWAAL"

"WIELEWAAL"

tweemaandelijks tijdschrift

"ORIOLOS"

driemaandelijks tijdschrift

rijk geïllustreerd

Als u koopt in uw boekhandel
"De Wielewaal" steunt u onze
beweging

Kataloog en bestelkaarten gratis
op aanvraag

"De Wielewaal" levert alle
boeken over vogels en natuur.

BOEKHANDEL "DE WIELEWAAL"

GRAATAKKER 11

2300 TURNHOUT

BESTELKAART VOOR BOEKEN

FRANKEREN
ALS
BRIEF

BOEKHANDEL

"DE WIELEWAAL"

"WIELEWAAL"

tweemaandelijks tijdschrift

"ORIOLOS"

driemaandelijks tijdschrift

rijk geïllustreerd

Als u koopt in uw boekhandel
"De Wielewaal" steunt u onze
beweging

Kataloog en bestelkaarten gratis
op aanvraag

"De Wielewaal" levert alle
boeken over vogels en natuur.

BOEKHANDEL "DE WIELEWAAL"

GRAATAKKER 11

2300 TURNHOUT

Het FIR in de bres voor de Zeearend in Joegoslavië

Guy Robbrecht

In het kader van de viering van het 10-jarig bestaan van het **Fonds voor Instandhouding van Roofvogels (FIR)** brengen we u in dit en in volgend nummer een artikel waarin een concreet FIR-project wordt voorgesteld.

Recent werd Guy Robbrecht verkozen als nieuwe voorzitter van het FIR, in opvolging van Johan Vandervelden.

We danken de FIR-mensen voor het werk dat ze het voorbije decennium reeds presteerden voor de Europese prooivogels en wensen hen nog vele succesvolle acties toe.

Het is kenmerkend dat in Joegoslavië, een land waar roofvogels erg bedreigd zijn, een gebrek aan kennis over deze vogels gepaard gaat met de kritische situatie ervan.

Over sommige soorten zoals de Zeearend, bestonden er tot voor enkele jaren slechts sporadische gegevens.

In 1985 werden de eerste stappen gezet om een volledig populatieoverzicht te krijgen. Al in 1986 kreeg het project zijn definitieve vorm; verschillende organisaties uit Kroatië en Servië werken eraan mee en zij kregen de steun van het Fonds voor de Instandhouding van de Roofvogels, afdeling België. De eerste inlich-

tingen over de Zeearend werden ingezameld via een enquête gehouden bij boswachters, jagers en toevallige waarnemers.

Nadien werden de gegevens op het terrein onderzocht en zo werd getracht van ieder paar zoveel mogelijk inlichtingen te verzamelen. Eens het nest gevonden, werden boomsoort en ouderdom van de nestboom, broedresultaten en eventuele bedreigingen systematisch genoteerd. Ook de gegevens uit de vroegere literatuur werden gecontroleerd. Tussen 1985 en 1990 werden 60 broedparen op deze manier geregistreerd. Van een 20-tal andere paren zijn wel de territoria gekend maar de

Kopacki Rit: kerngebied van de Zeearend

Foto: G. Robbrecht

Overstromingsgebied langs de Sava (Lonksko Polje)

Foto : G. Robbrecht

ontoegankelijkheid van de gebieden maakte het tot op heden onmogelijk de nesten te lokaliseren. Deze resultaten tonen aan dat het totaal broedbestand minstens tweemaal groter is dan de meest optimistische schatting van 40 paar, zoals vroeger gedacht werd. Deze "verhoging" van de populatie is zeker niet het gevolg van een populatiegroei maar eerder van een gebrek aan kennis over de effectieven. Vooral het overstromingsgebied langs de Sava was onvoldoende onderzocht. In Kopacki Rit, waar drainage slechts weinig effect gehad heeft op het aantal broedparen, is de situatie de laatste eeuw praktisch niet veranderd.

Toch wordt de Zeearend in Joegoslavië bedreigd: verdere drooglegging van de overstromingsgebieden, vergaande ontginning van de bossen (vooral eik en populier) en pollutie hebben nefaste gevolgen. Vooral het feit dat veel moerasbossen door drainage niet meer onder water komen te staan, maakt het mogelijk dat er nu ook in het voorjaar in deze gebieden kan gewerkt worden. Veel broedsels gaan zo door verstoring verloren.

Om de populatie op peil te houden, is het nodig de moerasbossen te vrijwaren voor de toekomst en het gebruik van pesticiden te

verminderen. Onder druk van het Instituut voor Natuurbescherming uit Zagreb en de werkgroep Haliaëtus werd de Lonksko Polje, een gebied van 50.000 ha, tot natuurpark verklaard en dit zal dus niet meer verder worden ingepolderd! Een eerste succes.

Zeearenden zijn erg aan hun territorium gehecht en kunnen, als hun nestbos gekapt wordt, enkele jaren nodig hebben om een nieuw geschikt gebied te vinden. Daarom werd aan de houtvesters gevraagd, bij eventuele kaalkap, een zone van 100 m rond de nestboom te behouden en om anderzijds alle verstoring tijdens het broedseizoen te vermijden.

Zeearend

Foto : G. Robbrecht

30 bomen blijven staan na kaalkap, genoeg voor de Zeearend

Foto: G. Robbrecht

Verschillende werkgroepen volgen de verspreiding van de jongen dank zij de vleugelmarkeringen en onderzoeken de concentraties van pesticiden in de pluimen en de eieren.

Dank zij een betere bescherming van nesten en jongen stelt men een langzame uitbreiding van het broedgebied vast. Vooral viskwekerijen in het noorden van het land krijgen nu regelmatig het bezoek van Zeearenden en sommige paren hebben er zich ook al gevestigd.

De Zeearend heeft zich bovendien ook in het aanpalend gebied in Hongarije gevestigd waar de soort door het plaatsen van kunsthorsten opnieuw werd aangetrokken.

Met een klein beetje goede wil kan men veel bereiken. Toch blijken economische belangen moeilijk verenigbaar met vogelbescherming. In 1990 werden alweer 6 broedsels door boswerkzaamheden verstoord! De Joegoslavisch ornithologen blijven zich echter hardnekkig inspannen voor het behoud van de Zeearend! Steun hen op rek.nr. 293-0212163-79 (bij de Gen. Bank) van het FIR, met vermelding van "Project Zeearend". De arenden danken u bij voorbaat!

Guy Robbrecht

ZOEKERTJE

TE KOOP:

Tatalux-kop Gitzo 2000 F (nw. 3500)
Leitz 10x40 BGAT 22.000 F
Optolyth TBS 30x80 23.000 F (1 jr.)
Novoflex 400 + 600 + Tex 2x 45.000 F. (3 jr.,
nw. 70.000 F)

Diascherm: 950 F (nr. 3.000)
Nikon FE2 + motor MD 12 + effen matglas:
29.500 F (nw. 50.000 F) (3 jr., 30 filmpjes)
Nikon F501 AF: 15.000 F (3 jr., 30 filmpjes)
Sigma 400 mm APO 9000 F
Canon AV1 2000 F.

L. Verroken, tel. 055/21 37 97 tussen 20 en
21 u.

Het Poelbos: van steengroeve tot natuurreservaat

F. Fleurbaey

In een reeks over de natuurreservaten en waardevolle natuurterreinen van het Brusselse Gewest, brengen we u een eerste artikel over het Poelbos.

Historiek

Vlak bij het Academisch Ziekenhuis van de VUB te Jette, het geluid van sirenes is eigenlijk nooit veraf, verwacht je geen natuurreservaat. Nochtans vinden we er een aantal bosmassieven: het Laarbeekbos, het Poelbos en het Dielegembos.

Historisch gezien is hun oorsprong gemeenschappelijk. Van in de veertiende eeuw gebruikten de monniken van de abdij van Dielegem de kalkzandsteen die in de buurt makkelijk kon worden ontgonnen.

Via dagbouw, waarbij het zand werd weggeschept tot men de stenen vond, werd deze bovengehaald. De groeve leverde de stenen voor de eigen abdijgebouwen, de Onze-Lieve-Vrouw over de Dijlekerk te Mechelen en voor de kerk van de Paters Jezuïeten te Brussel.

Rond 1615 werd de ontginning sterk beïnvloed door insijpelend water afkomstig van de bronnen. Regelmatig stortten de galerijwanden in waardoor in 1645 de exploitatie van de groeven in de streek definitief werd gestopt. De monniken bebosten de vrijgekomen valleien, om zo nog profijt uit deze gebieden te kunnen halen. Vandaag de dag treffen we de drie bosmassieven nog aan die de resten van de oude groeven als een soort litteken in hun reliëf bewaren: een langgerekte vallei in het Dielegem- en Laarbeekbos, een diepe kuil in het Poelbos, waarvan de zuiderwand ooit nog als druivenhelling werd gebruikt.

De houtontginning van het Poelbos duurde tot 1889. Nu resten er 22 statige beuken, tussen de 150 en 200 jaar oud (één ervan wordt geschat op 280 jaar) uit deze periode. Na 1889 werd het Poelbos een deel van een kasteel-

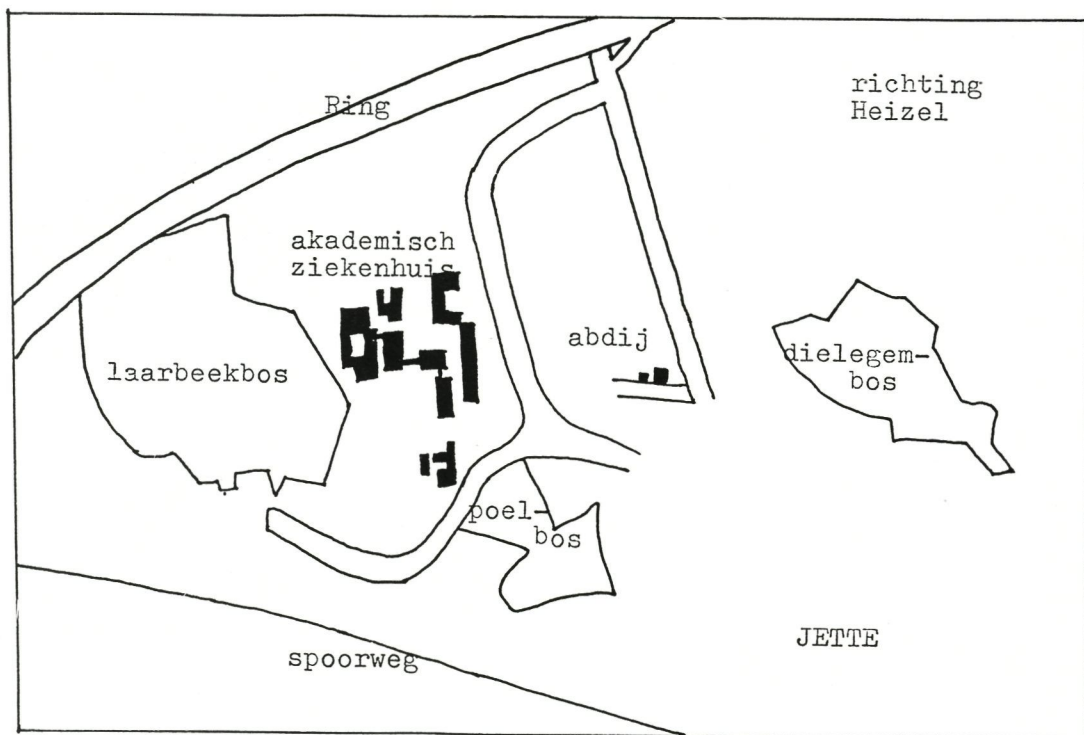

Fig. 1. Algemene situering van het Poelbos te Jette.

park. Nu kan je dit park nauwelijks terugvinden: een deel werd speelweide, een ander deel is een vrij toegankelijk bos met een ijskelder die dit jaar werd ingericht als vleermuizenslaapplaats, en tenslotte is er ons natuurreservaat.

Toch komen in het Poelbos nog enkele verwilderde parkplanten voor als Deutzia en Sneeuwbes.

Na de Tweede Wereldoorlog, gedurende welke er veel bomen geveld werden om gewerkolven voor de bezetter te maken, werd het kasteel ingericht als kuuroord voor de gemeentelijke schooljeugd, doch in 1972 was het zo bouwvallig dat het werd gesloopt.

Ondertussen was het Poelbos zelf een vrij reservaat van De Wielewaal geworden. De heer Louis Draps zette zich in voor de bescherming van het gebied. In 1976 werd, gesteund door de vereniging CEBO, aan de gemeente Jette voorgesteld er een educatief natuurreservaat van te maken. Een natuurwaardedossier werd opgemaakt om de aanvraag te ondersteunen. Twee jaar later werd het beheer toevertrouwd aan het CEBO (Commission de L'Environnement de Bruxelles Ouest).

Op wandel...

Erg groot kan je het gebied eigenlijk niet noemen: 3,7 ha om precies te zijn. Toch is het ontzettend verscheiden.

Laten we even de cijfers spreken: 230 plantesoorten, 93 zwammen, 42 broedvogelsoorten, zeker hoge aantallen voor een klein gebied.

Het grote niveauverschil (± 15 meter) maakt het gebied zo uniek. Een eerste effect is er op het klimaat. In de kuil is de temperatuur gebufferd. De winters zijn er minder streng, de zomers koeler. Een plant die daarvan profiteert is de Spekwortel. Het is een tweehuizige, eenzaadlobbige plant met windende stengel en glanzende, hartvormige bladeren. De rode bessen zijn giftig voor de mens, maar aantrekkelijk voor de vogels. Het zaad kiemt enkel nadat het het spijsverteringskanaal van vogels is gepasseerd. Deze plant bereikt hier zowat haar noordgrens en is in België niet algemeen. Overwintering gebeurt als een vette knol onder de grond.

Een tweede gevolg van het grote niveauverschil is het ontstaan van kwelzones, waar het water aan de oppervlakte komt en er een bronnetje vormt. Deze zones liggen in de vallei, op plaatsen waar een ondoordringbare kleilaag het water doet opstuwten. Ook in deze buurt krijgen we specifieke planten als Heelkruid en Daslook.

Appelvink

Foto: J. Henderickx

Het water van deze bronnetjes vloeit samen en vormt eerst ondiepe plassen, door de beheerders via dammen gecreëerd. Zo ontstonden de geschikte biotopen voor amfibieën (Bruine Kikker, Gewone Pad, Kleine Watersalamander en Alpenwatersalamander) en oeverplanten (Gele Lis). Uiteindelijk stroomt het water in een visvijver waar een Blauwe Reiger en regelmatig ook een IJsvogel worden waargenomen. De hele vallei is begroeid met, deels aangeplante, maar voor het grootste deel spontaan groeiende bomen en struiken. Een algemene soort is er bijvoorbeeld de Zoete Kers, en het is deze vrucht die zo geliefd is bij de Appelvink. Vroeger broedde deze vink in het bos. Nu wrdrt hij er nog regelmatig waargenomen, verzet als hij is op kersepitten die hij kraakt, op zoek naar de eigenlijke kern van de vrucht.

Dikwijls hebben bomen en struiken te lijden onder de massa Bosrank, die steunt op alles wat ze maar tegenkomt. De polsdikke, dikwijls tientallen meters lange stengels, werken zich als reuzenslangen naar boven, en hangen soms met een boog van de ene naar de andere boom. Vooral na regen of sneeuwval kan het gewicht voor de dragende boom wel eens te groot worden, zodat deze afknapt.

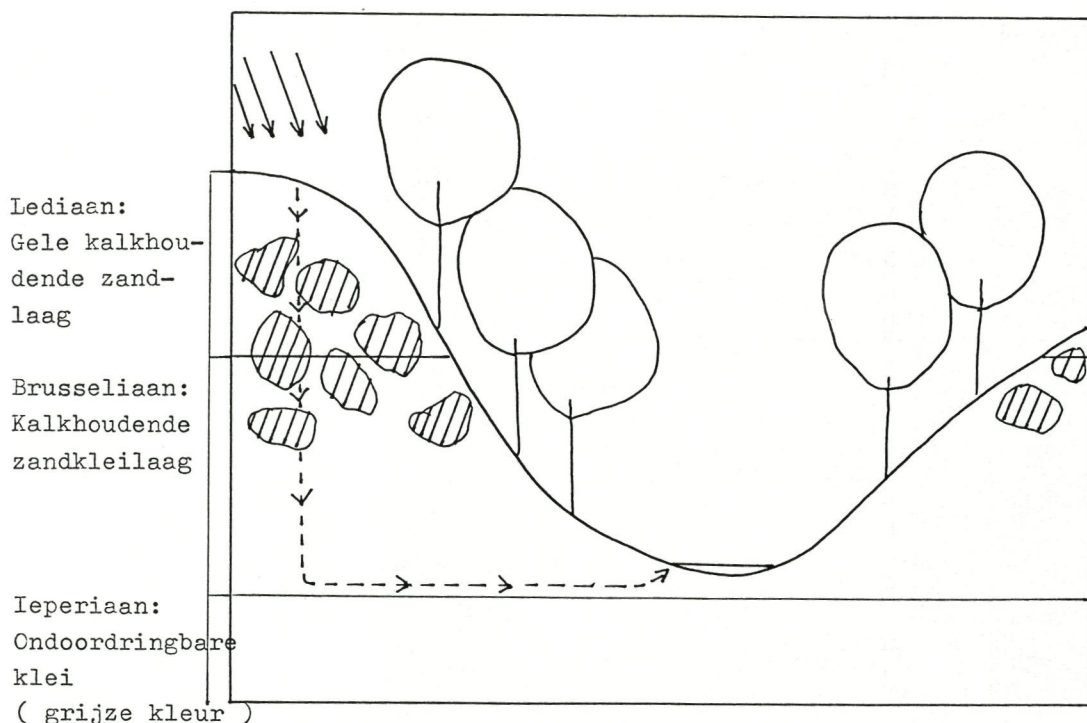

Fig. 2. Schets van de ondergrond van het Poelbos. De eens zo gegeerde stenen bevonden zich in het Lediaan en Brusseliaan.

Het water kan doordringen in het Lediaan en Brusseliaan, waar het gefilterd wordt. Het Ieperiaan is echter ondoordringbaar, zodat het water opborrelt en aan de oppervlakte zal verschijnen als een bron van zuiver water.

Toch is de Bosrank erg belangrijk voor het vogelleven: de strobruine stengelvezels worden als nestmateriaal gebruikt door de Zwartkop en de andere grasmussensoorten. Deze vogels broeden pas in juni, als de temperatuur reeds hoog genoeg is, en hebben geen echte bescherming tegen koude nodig. Ze kunnen dus volstaan met een vederlicht fragiel nestje en bosrankstengels leveren hiervoor ideaal materiaal. de begroeiing biedt ook ideale beschutting voor de Vos, die zich er jaarlijks succesvol voortplant. Voedsel haalt het dier niet enkel in het reservaat. Soms doet hij zich tegoed aan kippen gekweekt in de nabijgelegen kinderboerderij, een Vos verliest immers wel zijn haren, maar niet zijn streken. Toch is hij heel belangrijk in het Poelbos, vermits hij aan de top van de voedselpiramide staat en zo het natuurlijke evenwicht in stand houdt.

Het beheer

Het moet gezegd! Het Poelbos is een goed beheerd reservaat, tot in de puntjes verzorgd.

Men tracht er de natuur een handje te helpen met behulp van zo veel mogelijk natuurlijk materiaal (hout van omgewaaide bomen gebruiken om dammen te bouwen) en met zo veel mogelijk respect voor de natuur (de wijze van ophangen van nestkasten aan bomen, de zorg besteed aan de afwerking van deze kastjes). Resultaten blijven dan ook niet uit. Van de 45 op manshoogte geplaatste nestkastjes, wat zeer veel is voor 3,7 ha, zijn er 34 bezet geweest en verschillende werden 2 of 3 maal gebruikt. Ook zoogdieren maken graag gebruik van dergelijke kasten: waar in de zomer een Winterkoninkje zijn nest maakt, zal in de winter de Eikelmuis bescherming vinden!

Toch zijn er steeds nieuwe problemen. Onbekend is bijvoorbeeld het gevolg van de twee droge zomers. Voor de IJsvogel is het een goede zaak, maar voor de bomen ligt het ingewikkelder. Enerzijds waren er minder schildluizen, normaal een ware plaag in het Brusselse, anderzijds reageerden de oude beuken slecht op het warme weer. Eens een beuk ouder is dan 140 jaar is hij volgroeid.

Bloeiende Zoete Kers

Foto: L. Kusters

Oudere beuken kunnen, vooral in warme zomers, zonder aanwijsbare reden ineens hun takken verliezen. Op verschillende plaatsen in het reservaat is dit gebeurd. Om maatregelen te kunnen treffen is heel wat inzicht vereist in de natuur. In het Poelbos kunnen we zeggen dat dit zo is.

Tot besluit

Het Poelbos is een educatief natuureservaat van het Brusselse Gewest. Het gebied is afgesloten om vandalisme en overrecreatie te vermijden: de grootstad Brussel is immers vlakbij. Iedere eerste zaterdag van de maand is er een geleide wandeling om 14 u. Deze duurt 2 tot 3 uur. Verdere informatie over het Poelbos kan u verkrijgen bij:

Dhr. L. Draps, Mohrfeldstraat 26, 1090 Brussel, Tel 02/479 51 44 (op de middag of na 18 u. graag).

Een bezoek aan het Poelbos kan gecombineerd worden met de moerassen van Ganshoren, of met het Boudewijnpark, dat vanuit urbanistisch-ecologisch standpunt zeker de moeite loont.

Met dank aan dhr. L. Draps, conservator, dhr. J. Deblander, secretaris Brusselse Hoge Raad voor Natuurbescherming en mevr. L. Mertens voor het bereidwillig ter beschikking stellen van informatie en het kritisch doornemen van deze tekst.

Filip Fleurbaey, Herendal 141/18, 1150 Brussel.

Voorintekening op het boek "Zijn er nog vogels?", een avifauna voor de Wielewaalafdeling Schelde-Leie

Sinds drie jaar is Luc Menschaert druk in de weer om uit de verzamelde waarnemingen een avifauna voor het zuidwesten van de provincie Oost-Vlaanderen samen te stellen.

Tot op heden bestaat er geen specifieke publikatie omtrent de vogels van de Vlaamse Ardennen en het gebied tussen Schelde en Leie, niettegenstaande er reeds meer dan 20 jaar veldwaarnemers actief zijn.

Om deze leemte op te vullen worden 230 vogels aan een gemiddelde van 2 bladzijden per vogel besproken. Het werk omvat minstens 500 gedrukte bladzijden.

Een inleidende tekst, het voorkomen in de fusiegemeenten Brakel, Deinze, Gavere, Horebeke, Kluisbergen, Kruishoutem, Maarkedal, Nazareth, Oudenaarde, Ronse, Wortegem-Petegem, Zingem, Zulte en Zwalm als doortrekker, overwinteraar en broedvogel komen aan bod. Landschappelijk bekeken gaat het om een deel van de Leie- en Scheldevallei, de Zwalmstreek en de westelijke Vlaamse Ardennen.

Een klare vloeiende tekst, duidelijke schema's en kaartjes evenals zwartwit- en kleurenfoto's van Gerard Mornie en tekeningen van Jean-Marie Van Den Meersschaut, Ferdie Verleysen en Viviane Lootens maken het geheel tot een aantrekkelijk naslagwerk, ook bruikbaar voor ornithologen buiten de afdeling Schelde-Leie wonend. Zowel beginnende vogelaars als specialisten vinden in dit boek hun gading.

Inschrijven voor deze avifauna kan door storting van de voorintekenprijs van 975 F op rekening 891-2540092-60 van de Wielewaalafdeling Schelde-Leie, B.P. Ceuterickstraat 12, 9890 Asper. In deze prijs is de verzending inbegrepen.

Op 31 december 1990 loopt de voorintekenperiode teneinde en zal het boek wellicht 1200 F + verzendingskosten gaan kosten. De verschijningsdatum van het boek, dat in eigen beheer door de Wielewaal Schelde-Leie wordt uitgebracht, wordt 30 september 1991.

Om u niet langer te doen aarzelen op deze nieuwe uitgave in te tekenen volgt hier een voorbeeld van één der teksten zoals in het boek. De lay-out zal er wel anders uitzien.

Buizerd *Buteo buteo*

De log aandoende Buizerd is in vele streken van Europa en Azië de enige algemene roofvogel van middelgroot formaat. Hij broedt in bossen en jaagt in landbouwland in de omgeving.

Van zijn spijskaart druipet de onschuld af: alleen muizenliefhebbers kunnen tegen deze roofvogel een wrok koesteren. Kleine knaagdieren nemen vele tientallen procenten van het menu in beslag. Daarnaast worden Mollen, ratten, kikkers, reptielen, jonge vogels, regenwormen en grote insecten buitgemaakt.

Van een jagende Buizerd verwacht men best geen technische hoogstandjes. Zijn jachtmethodes zijn op zuinig energieverbruik gebaseerd. Zwevend op een hoogte van 30 tot 50 meter spiedt hij de bodem af en laat zich zonder veel moeite haast op de prooi neerzakken. Hij beoefent dat soort loerjacht ook zittend op een boomtak, een aardhoop of een weidepaaltje. Voordelig aan paalzitten is dat hij niet zo vlug door kraaien wordt opgemerkt, wat hem een hoop vervelende plaagaanvallen van die kant bespaart. Voor de jacht op regenwormen en grote

insecten als sprinkhanen en krekels gaat de Buizerd te voet de weide in.

In de winter schakelen Buizerds vaak op aas over. Die gewoonte doet hun reputatie geen goed. Want ze worden wel eens op kadavers van Patrijzen, Fazanten of Hazen betrapt — om over huisduiven te zwijgen — waarvan ze ter wille van de lieve vrede beter zouden afblijven.

Levende prooien van meer dan een halve kilogram, als Hazen en Konijnen, laat de Buizerd doorgaans ongemoeid. Ze zijn hem immers te vlug af. Anders wordt het wanneer ze zich door ziekte of een opgelopen verwonding abnormaal gedragen. Klasiek in dat verband zijn de door myxomatose aangetaste wilde Konijnen, voor wie de tussenkomst van een Buizerd eerder een weldaad is. Maar ook de Buizerd maakt wel eens een beoordelingsfout. Als hij namelijk murw gevlogen postduiven of pas aan de bosrand neergepote en onwennig rondlopende Fazanten als gemakkelijke hapjes aanziet en navenant toeslaat. Voor deze en andere vermeende misdrijven worden Buizerds nog altijd op het matje geroepen.

Buizerd

Foto: J. Hendericxk

Buizerd

Foto: G. Mornie

Het zal dus geen verbazing wekken dat de Buizerd altijd tot het kransje van fel vervolgde roofvogels heeft behoord. Nochtans hebben ornithologen met faam zijn menu onderzocht. Telkens bleek dat de Buizerd als muizevanger en opruimer van ziek wild de vriend is van boer en jager. Dat natuurbehoud alleen met argumenten uit deze hoek rekening moet houden, is inmiddels achterhaald.

De jaren zestig betekenden voor de soort een dieptepunt. De strijd tegen de Buizerd met geweer, vergiftigd aas en de beruchte paalklem was nog nog lang niet uitgewoed. Als klap op de vuurpijl hadden de roofvogels met landbouwbestrijdingsmiddelen af te rekenen. Ze kregen het spul langs de prooidieren binnen. Zodra de schadelijke middelen werden verboden, verbeterde de situatie onverwacht snel. Bovendien liet een aanvankelijk papieren bescherming stilaan haar invloed gelden en waren de standpunten van menig jager en jachtopziener over de rol van de roofvogels in de natuur bijgeschaafd. Voorts kwamen bossen die na de oorlog waren aangeplant nu eerst voor de vestiging van Buizerds in aanmerking.

In de jaren zestig zijn heel weinig Buizerds in Vlaanderen uitgevlogen. Tien jaar later zat de soort al opzienbarend in de lift. De stand is sindsdien tot ruim 200 paar aangegroeid, waarvan het merendeel in de bossen van de Antwerpse en Limburgse Kempen huist. De diep ingewortelde schrik voor een bijbelse Buizerdplaag, met als ultieme nachtmerrie een fazantenloos bos vol Buizerds, duikt dan ook hier en daar weer op. En opnieuw wordt naar de beproefde middelen gegrepen om het verkondigen van oude onzin kracht bij te zetten.

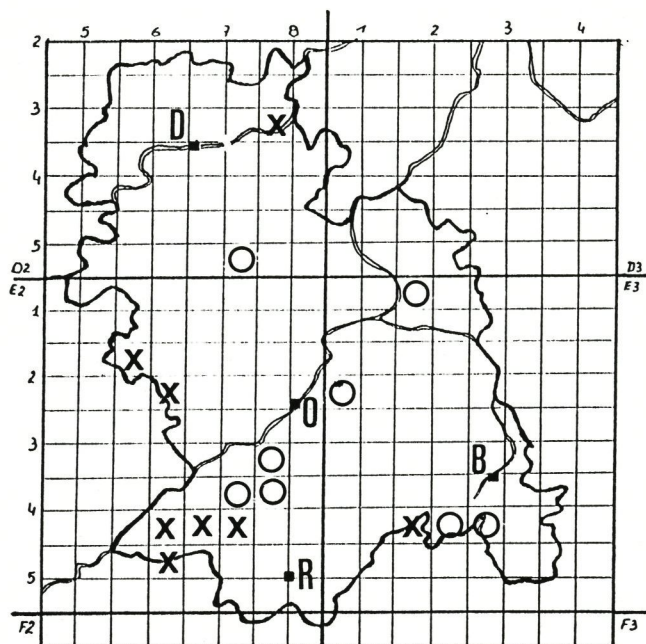
Een nog grotere bedreiging voor een gezonde Buizerdstand is het verlies van foerageergebied. Waar vroeger rond bossen muizenrijke weiden lagen, liggen nu maïsvelden.

's Winters wordt Vlaanderen door Buizerds van Nederland, Duitsland en Scandinavië bezocht. Ze overwinteren ook op plaatsen waar de soort niet broedt, zoals in uitgestrekte weidegebieden. Buizerds hebben in de winter genoeg aan rust, een paar vierkante kilometer jachtterrein en — liefst niet te ver daarvandaan — een bos om te overnachten.

Op 8.8.1964 zat in Zingem in de weiden langs de Schelde al een Buizerd (LME). Wel vroeg, maar niet uitzonderlijk. KVS merkte in de jaren '50 in het Oudenaardse ook al Buizerd in augustus op. Dat waren toen bijna zeker trekvogels. De soort was immers in Vlaanderen en het zuiden van Nederland als broedvogel zeer zeldzaam.

De doortrek van de Buizerd zet pas vanaf eind september goed merkbaar in, kent in oktober enkele topdagen en dooft in november zachtjes uit. In 1988 bijvoorbeeld noteerde GCO in Wannegem-Lede van 29 september tot 4 november doortrek van Buizerds, in totaal 19 stuks. In 1989 waren er dat 28 van 6 september tot 22 november.

Inventarisatie broedvogels 1988 tot 1990

X: broedend vastgesteld

O: zomerwaarnemingen

Waar tijdens een onderzoek naar broedvogels van 1973 tot 1977 maar twee broedparen aan het licht kwamen (Bachte-Maria-Lerne en Ruien), werd in de loop van de jaren '80 langzaam een ruimere populatie opgebouwd. Thans blijken de bossen van Kluisbergen en het Brakelse goed bezet met telkens een drietal broedparen. De Buizerd broedt bovendien jaarlijks in de Spitaelsbossen in Wortegem en in het kasteelbos van Bachte-Maria-Lerne.

Van acht hokken waarin zomerwaarnemingen werden gedaan is een broedgeval in één van de drie inventarisatiejaren waarschijnlijk in Melden, Zulzeke en Beerlegem. In Ename worden er elk jaar Buizerds in de zomer gezien, maar kon tot nog toe geen broedgeval worden vastgesteld (GTA).

Globaal worden er zeer weinig uitgevlogen jongen gezien. Maar jammer genoeg blijkt uit de vondst van een dode Buizerd opgehangen aan een boontak in het Beiaardbos (7.2.1988) en uit het feit dat de wandelaars op 27.5.1990 op de Omloop van Kluisbergen liefst drie open klemmen met als lokaas resten van Konijnen vonden, dat de Buizerd in onze bossen maar zeer schoorvoetend wordt geduld.

De soort is in de jaren '80 toegenomen en heeft nu zowat alle geschikte biotopen ingenomen, hetzij als overzomeraar, hetzij als broedvogel. De stand bedraagt 8 tot 10 paar.

Piekdagen zijn waarschijnlijk jaarlijkse kost. De moeilijkheid is dat net op zo'n dag de vogelaars in het veld moeten zijn. Dat lukt soms in een weekend, zoals dat van 26 tot 28 oktober 1984. Er werden toen Buizerds waargenomen in Asper (8 in groep JVH), Semmerzake (8 AVE), Nazareth (7 HRO), Ruien (18 in groepen van 7, 9 en 2 NDS, CHO), Ename (16 in groep GTA), Baaigem (FVB), Mater (1 OEE) en Deinze (1 JVH).

Op goede trekdagen is het weer zonnig, er is goed zicht en de wind blaast zwak tot matig uit noord tot oost. Met zijn brede flapvleugels is de Buizerd prima gebouwd om van het verschijnsel thermiek te profiteren. Thermiek ontstaat doordat onder invloed van de zonnestralen de lucht boven de grond opwarmt en stijgt. Vooral rond verhevenheden als heuvels, bosranden en hoge gebouwen worden thermiekbellen gevormd. Roofvogels met groot zweefvermogen als Buizerds stijgen in zo'n thermiekbel omhoog en laten zich, zodra ze boven zijn, in de gewenste trekrichting verder drijven. Aldus verliezen ze heel langzaam hoogte die ze recupereren door in een volgende thermiekbel omhoog te schroeven. Boven zee is er geen thermiek: zeewater warmt nauwelijks op. Dat verklaart waarom grote roofvogels en Ooievaars via zeeëngten als Gibraltar en de Bosporus van het ene continent naar het andere trekken.

Het observeren van roofvogeltrek heeft alvast een charmante kant: men moet er niet vroeg voor uit de veren. In oktober bijvoorbeeld komt de thermiekwerking niet voor 10 uur op dreef. Voor die tijd moet men geen trekkende Buizerds verwachten; de trek loopt door tot in de late namiddag.

Specifiek onderzoek naar roofvogeltrek is in de regio niet verricht. Toch mag uit de resultaten van enkele individuele pogingen worden afgeleid dat de Buizerd in goede aantallen doortrekt, wellicht het ene jaar meer dan het andere.

FVB posteerde zich op een heuvelkam met goed uitzicht in Baaigem. Dat leverde hem enkele zeer mooie trekdagen op met uitschieters als 15 maal 1 en 1 maal 4 Buizerds op 21.10.1984, 20 afzonderlijke exemplaren op 8.10.1988 en zelfs 50 op 18.10.1987.

In Vlaanderen trekt de Buizerd doorgaans solitair door. Soms echter krijgt men verscheidene Buizerds tegelijk in de lucht te zien, met wat geluk wanneer ze aan het einde van een afglijperiode zijn gekomen en via een volgende thermiekbel weer omhoog moeten. Wentelend en schroevend geven de vogels dan een kosteloze vliegshow ten beste, zonder geluidshinder of risico's voor brokken.

De grootste verzamelingen Buizerds aldus in de regio waargenomen bedroegen 20 (Edelare 12.11.1973 JVA) en 17 exemplaren (Asper 21.10.1985 JVH).

De Buizerd is in de regio ook overwintenaar. De territoria worden vanaf eind oktober, begin november ingenomen. Een goed herkenbare, donkere Buizerd was begin november in de Schelde-weiden van Oudenaarde present en bleef er tot 13.3.1989 (WAE). Een aantal gebieden worden al jaren door overwinterende Buizerds bezet. In de jaren '40 zag HHE de soort 's winters jaarlijks in de Oudenaardse Scheldeweiden, maar noemde ze toch wel zeldzaam. KVS telde tien jaar later in dezelfde weiden 1 tot 2 Buizerds. Ze waren tot februari aanwezig. Het maximum bedroeg 5 Buizerds in december 1958. De toestand lijkt er sindsdien weinig of niet veranderd. In de Scheldevallei in Asper en Zingem daarentegen zijn nu wel meer Buizerds te zien dan vroeger. In de jaren '60 telden JRI en LME er zelden meer dan 2, nu loopt de winterpopulatie op tot 6 (30.1.1980 CVH en 27.12.1985 LME).

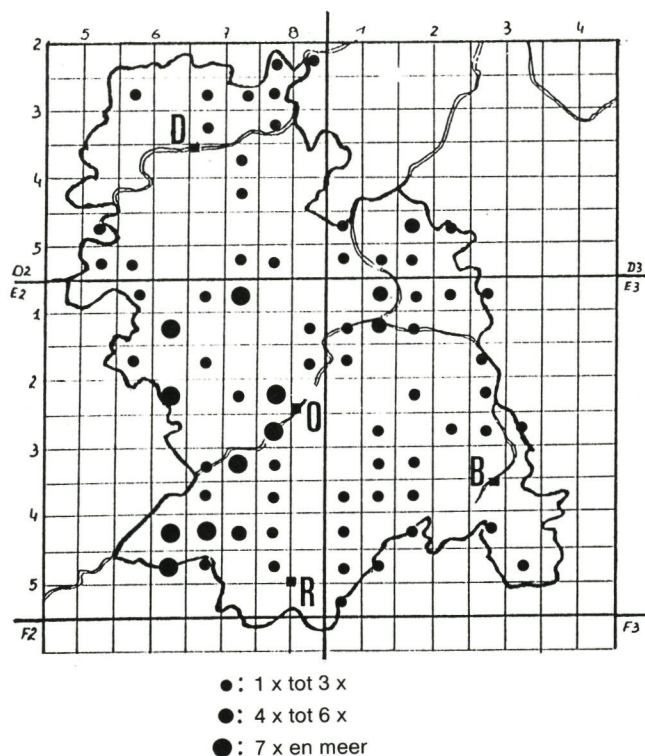
In de Leievallei en rond de E17-vijvers is de soort 's winters dungezaaid. Een uitzondering vormt het complex weiden en bossen in Bachte-Maria-Lerne. Jaarlijks overwinteren in dat hele gebied van 5 tot 8 Buizerds, met een uitschieter van 13 op 23.1.1983 (HRO, JRO).

In de Vlaamse Ardennen, ook wel in de bossen van Wortegem, vliegen 's winters zowel eigen broedvogels als vreemde Buizerds rond. De algemene indruk is dat de soort er 's winters stellig niet op achteruit is gegaan. Het Kluisbos telt een tamelijk constante winterpopulatie van 6 à 8 exemplaren (NDS).

De winter is de beste gelegenheid om Buizerds individueel te leren herkennen. De soort heet immers niet voor niets in het Frans 'Buse variable'. De type-Buizerd is donkerbruin met lichtere onderzijde. Maar er zijn ook Buizerds met witte vlekken, witte koppen en zelfs bijna volledig wit verenkleed. Voorts is er een ruime variatie in het kleurenpatroon van de ondervleugels en de bandering in de staart.

Zonder bos in de omgeving moet zelfs het prachtigste weidegebied het 's winters zonder Buizerds stellen. Voor de vogels van de Vlaamse Ardennen vormt dit uiteraard geen probleem. Echter wel voor die Buizerds die in de riviervalleien overwinteren. Het is dan ook daar dat men het best de slaapvluchten van de Buizerds kan nagaan. In een bos op de Koppenberg (Melden) kwamen in februari 1989 maximum 5 Buizerds slapen, waaronder de twee overwinteraars in de Scheldeweiden van Oudenaarde (WAE). Merkwaardig was hoe twee Buizerds, die op 18.1.1988 in de schemering over de weiden van Zingem vlogen, zich plots verspreidden: de ene vloog kennelijk naar zijn

Winterwaarnemingen van de Buizerd per hok van 4 km

Periode: december, januari en februari van 1988, 1989 en 1990.

De aantallen aanwezige Buizerds zijn niet in rekening gebracht.

De Scheldeweiden, evenals de kasteelparken en bossen tussen Leie en Schelde, komen goed uit de verf, de Vlaamse Ardennen veel minder. In de Leievallei overwinteren weinig Buizerds. Gelet op de aantallen vastgesteld in bepaalde gebieden mag worden aangenomen dat in de regio 80 tot 100 Buizerds overwinteren. De tellingen op 17.12.1989 en 4.2.1990 — van akkervogels! — leverden respectievelijk 30 en 37 Buizerds op.

slaapbos in Beerlegem, de andere koos resoluut de richting van het bos 't Ename. Dezelfde winter werd echter ook vastgesteld dat een Buizerd ter plaatse in een populierenaanplanting bleef slapen (LME).

De lentetrek van de Buizerd vangt aan omstreeks midden februari. De meeste vogels passeren in maart, achterblijvers zelfs nog in mei. De gegevens over de lentetrek in de regio zijn zeer sporadisch. Duidelijk op trek was een losse verzameling van 5 Buizerds over Schorisse op 21.2.1982 (JVH). Van 8 tot 30 maart 1988 noteerde GCO in Wannegem-Lede 9 doortrekkende Buizerds, terwijl uit andere waarnemingen dan weer blijkt dat ook de lentetrek zijn topdagen telt: 10 en 7 afzonderlijke exemplaren aan de Callemoevijver op 15.3 en 14.4.1984 (HRO), 10 over Wannegem-Lede op 5.3.1983 (GCO) 12 over Ename op 3.5.1990 (JDV).

De eigen broedvogels zijn intussen al met de voorbereidselen van het broedseizoen bezig. De eerste baltsende vogels worden midden januari, begin februari waargenomen:

16.1.1983 Ruij: 1 baltsend koppel (NDS)

5.2.1984 Ruij en Kwaremont: al 3 baltsende paartjes (NDS).

voor U gesprokkeld

Bronnen: Charadrius 26/1, Die Vogelwarte 35/2, Journal für Ornithologie 131/2, Limicola 4/1.

— Ergens gevonden in een oude doos. Een volgroeide Huismus geringd in de omgeving van Luik op 21 oktober 1966 werd op 26 december van hetzelfde jaar gedood in Rötgen, distrikt Aachen (DBR), ongeveer 50 km OZO. Een toch vrij verre afstand voor een "standvogel".

— Steenuilen zijn het meest actief ongeveer 1 à 2 uur na zonsondergang en/of zonsopgang. Rond middernacht zijn de uiltjes weinig actief. Tijdens de broedperiode komen de oudervogels reeds overdag in beweging. Steenuilen zijn het meest actief bij volle maan en het minst bij regen en wind van meer dan 3 Beaufort.

— Op Helgoland staat er een bandrecorder die, 24 uur op 24, doortrekkende (en roepende) trekvogels kan registreren maar overwegend de nachttrek onderzoekt.

— Een vrouwtje Grote Barmstijgs geringd in Aigen-Schlögl, Oostenrijk op 31 december 1986 werd de volgende zomer uit het broedgebied in Noord-Noorwegen (69.14N, 19.15E) teruggemeld. Eén van de eerste gepubliceerde meldingen uit het broedgebied van *flammea*.

— De Grote Trappen die in de winter 1986-1987 in West-Europa verbleven, waren vermoedelijk alle uit de DDR afkomstig. Alle geringde vogels die waargenomen werden, droegen een Oostduitse ring.

— Een Giervalk, witte fase, landde op 21 september 1988 op de "Meteoor", een schip uitgerust voor wetenschappelijk onderzoek, dat ongeveer 400 km ten oosten van IJsland voer; de vogel bleef "aan boord" tot het schip ongeveer 140 km WNW van het Westduitse eiland Sylt voer (op 27 september). Door een lid van de bemanning werd deze juveniele vogel rundsvlees (met vitaminen) gevoederd dat slechts na lang aandringen aangenomen

werd. De Giervalk werd ook verschillende malen jagend waargenomen op vogels die ook op de boot verbleven.

— De zang van de Siberische Tjiftjaf *P.c. tristis* onderscheidt zich zeer duidelijk van de Tjiftjaffen die bij ons broeden *collybita* en *abietinus*. *Collybita*-Tjiftjaffen in West-Europa reageren nauwelijks op *tristis*-zang.

— Een mannetje Huismus paarde met een vrouwtje Ringmus en bracht drie maal jongen voort (totaal: 10) waarvan er acht een intermediair vederkleed droegen. Het paar gedroeg zich als "echte" mussen. Verdediging en andere broedactiviteiten werden gemeenschappelijk verzorgd. Men vermoedt dat het ontbreken van een vrouwtje Huismus de kruising deed ontstaan.

Rogier De Fraine

2 Grote Trappen, Retie, februari 1987

Foto: L. Cuylaerts

— Van de Algeriase Boomklever *Sitta ledanti* werd op 16 juni 1990 een tweede populatie ontdekt. Ze bevindt zich in het oostelijk deel van het Guerrouch gebergte in het midden van het Taza nationaal park.

— Het staatsnatuurreservaat "Ten Haag-doornheide", gelegen op het grondgebied van de gemeente Houthalen-Helchteren, wordt uitgebreid met 288ha 14a 40ca. De oppervlakte van dit reservaat wordt aldus op 407ha 68a 22ca gebracht.

— In de Franse Pyreneeën zouden nog slechts een dozijn Bruine Beren leven. Daarom verbodde de Minister voor Leefmilieu de jacht in 13 gemeenten van het departement van de Pyreneeën Atlantiques. In de omliggende gebieden

is ook het gebruik van jachthonden en voertuigen verboden.

— De bouw van de kanaaltunnel in Kent werd stilgelegd omdat Oeverwaluwen er hun nest maakten. De gravers hebben gewacht tot de vogels naar Afrika vertrokken.

— Ook in Egypte vallen nog steeds duizenden trekvogels als slachtoffer van de jacht. Zo worden aan het Karunmeer jaarlijks duizenden vogels afgeschoten door jagers uit Malta, Italië en Frankrijk. Standvogels zoals Grijze Wouw, Kleine Groene Bijeneter, Torenvalk en Senegal Griel zijn sterk in aantal geminderd. De Egyptenaren zelf zijn verantwoordelijk voor de vangst van zangvogels, Kwartels en valken.

H. Franckx

NATUURREIZEN van CLUB EXOTICA

programma 1991

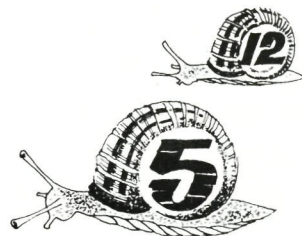
- ☆ gegarandeerde vertrekken
- ☆ nederlandstalig begeleid vanaf 8 deelnemers
- ☆ individuele tarieven op aanvraag
- ☆ Club Exotica is een departement van Beveren Travel, Oude Zandstraat 6 te 9120 Beveren (Lic A 1437)
- ☆ gedetailleerde programma's op schriftelijke aanvraag bij Busschaert Jean-Luc, 35 Salvialaan te 9140 Steendorp tel. 03/774 37 77).

PROGRAMMA 1991

- WIELEWAALREIZEN o.l.v. F. Franckx: KENYA: 26/10 en ISRAEL: 17/3
- KENYA: Noord-Kenya: 16 dagen op 30/3 en 26/10 - 87.000 F
- ZUID-AFRIKA: 15 of 22 dagen op 7/9 - vanaf 95.000 F
- SEYCHELLEN: 15 dagen op 29/3, 6/7 en 21/12 - vanaf 105.000 F
- ECUADOR/GALAPAGOS: 24 dagen op 27/7 - 140.000 F
- MEXICO/GUATEMALA: 15 of 21 dagen op 6/7 en 26/10 - vanaf 85.000 F
- INDIA/ASSAM: 19 dagen op 24/11 - 115.000 F
- COSTA RICA: 17 dagen op 24/3 en 8/12 - 115.000 F
- SRI LANKA: 17 dagen op 28/3, 5/6 en 25/10 - 52.300 F
- SCHOTLAND/SHETLANDS: 13 dagen op 7/6 - vanaf 56.000 F
- IJSLAND: 15 dagen op 7/7 - vanaf 75.000 F
- SPITSBERGEN: 21 dagen op 15/6 en 7/7 - richtprijs: 100.000 F
- WADDENEILANDEN: 4 of 8 dagen op 13/4 en 7/9 - vanaf 9.750 F

TIJDENS DE PAASVAKANTIE: 1-12/4 Joegoslavië (Montenegro) - 37.500 F

Vijf vóór Twaalf

MILIEU- EN VREDESESTAFETTE IN TURNHOUT: EEN RAPPORT VAN DE WIELEWAAL i.v.m. "DE UITVOERING VAN DE EEG-VOGELRICHTLIJN 1979"

Op woensdag 11 juli passeerde in Turnhout een internationale milieu- en vredesestafette van Moskou naar Den Haag. Aan deze 'Ecological and Peace relay' werd deelgenomen door lopers uit de Sovjetunie (Rusland, Litouwen, Letland en Estland), Finland, Zweden, Denemarken, Oost- en West-Duitsland, België, Nederland, Polen en Tsjechoslovakije. De organisatoren willen contacten stimuleren tussen West-, Noord- en Oost-Europa en de onderlinge verstandhouding activeren, vooral in het oplossen van ecologische problemen.

Aan de natuur- en milieuverenigingen werd gevraagd om vooraf een rapport op te stellen over de plaatselijke en regionale milieu-problemen. De Wielewaal koos, haar doelstellingen indachtig, voor een rapport in verband met de uitvoering van EEG-vogelrichtlijn (1979). Deze rapporten worden dan gebundeld in een internationaal rapport en achteraf toegezonden aan alle bevoegde ministers in de bezochte landen. Tegelijkertijd werd een brief in dit verband gestuurd aan de Heer T. Kelchtermans, Gemeenschapsminister van Leefmilieu, Natuurbehoud en Landinrichting.

Op 17 oktober 1988 nam de Vlaamse Executieve een besluit tot aanwijzing van speciale beschermingszones in de zin van artikel 4 van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschap van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand.

Door dit besluit werden 23 Vogelrichtlijn-gebieden aangeduid in België. Voorlopig blijft het bij de aanwijzing van deze gebieden. Het wachten is nu op uitvoeringsmaatregelen die dienen genomen te worden voor de effectieve bescherming van de aangeduide gebieden. In

het MINAPLAN van Minister Kelchtermans is er sprake van het nemen van concrete maatregelen op korte termijn.

Aan de hand van enkele recente aanslagen op de speciale beschermingszone nr 15 gelegen in de gemeenten Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout werd aangetoond dat deze maatregelen met hoogdringendheid dienen genomen te worden. Het heeft immers weinig zin om pas met uitvoeringsbesluiten uit te pakken als deze gebieden al onherroepelijk geschaad werden. Tevens werd gesteld dat de aangehaalde problemen in de speciale beschermingszone 15 als symptomatisch dienen gezien te worden voor het ganse Vlaamse land.

De Wielewaal vraagt dan ook om de aangekondigde uitvoeringsmaatregelen i.v.m. de Vogelrichtlijngebieden spoedig te nemen en in afwachting daarvan ten minste de verdere aftakeling van deze gebieden te voorkomen door het consequent toepassen van de gewestplannen en de bestaande klasseringsbesluiten.

Tevens dringt Wielewaal aan op een vergunningsplicht voor vegetatie- en reliëfwijziging in deze gebieden.

Tijdens de receptie, die door De Wielewaal aan de deelnemers van deze milieuestafette werd aangeboden in het Cultureel Centrum De Warande te Turnhout, werden persmededelingen aangaande de aangehaalde problematiek verspreid. Deze persmededeling kreeg ruime aandacht zij het vooral in de regionale pagina's van de landelijke dagbladen. Ook werden beelden van dit gebeuren nog diezelfde avond uitgezonden op het BRT-nieuws. Vanuit het ministerie mochten we tot nog toe geen enkele reactie ontvangen.

Met dank aan de leden van Wielewaalafdeling Turnhout die instonden voor de praktische en inhoudelijke voorbereiding van dit geslaagde gebeuren.

Verenigingsberichten

**47ste WIELEWAALCONGRES met
als thema : DE DEMERVALLEI
AARSCHOT 25 NOVEMBER 1990**

De Financieel Economische **TIJD**

Organisatie :

Wielewaalafdeling Hageland-Zuiderkempem
secretaris: Georges Nijs, Hoevebeemden 23,
3272 Testelt; tel. 013/77 68 14
coördinator: Rogier De Fraine, Molenberg-
straat 3, 3272 Testelt; tel. 013/77 52 69.

Plaats :

Aula Sint-Jozefscollege, Schaluin 28,
3200 Aarschot.
Er is gelegenheid tot parkeren op de speel-
plaats.

Programma

Voormiddag

Vanaf 10 u. kunnen de infostands van de
plaatselijke milieuverenigingen, JNM, Nationale
Kerkuilenwerkgroep, Wielewaal Hageland-
Zuiderkempem en de (mobiele) boekhandel van
De Wielewaal bezocht worden.

Namiddag

Begin 14.30 u.

Welkomstwoord

door Maurice Guisson, afdelingsvoorzitter.

De Demervallei

Foto: J. Peeters

"Demervallei in vogelvlucht",
diareeks samengesteld en gepresenteerd door
Jan Peeters.

**"Het beheer van de Demer in de 17de en 18de
eeuw"**,
door Johan Breugelmans.

"Ernest Claes en de Demer",
door Jan Van Hemelrijck

Pauze

**"Evolutie van de dagroofvogels in de Demer-
vallei"**,
door Rogier De Fraine

**"De Kerkuil als broedvogel van Demer- en
Netevallei"**,
door Ludo Smets

Slotwoord

door Henri Franckx, nationaal voorzitter.

*Aarschot is te bereiken met het openbaar
vervoer, trein lijn Leuven-Hasselt, stopplaats
Aarschot of met persoonlijk vervoer via de
autoweg A2 (afrit Aarschot).*

VOOR EEN WINTERAVOND IN UW AFDELING

Gecommentarieerde dia-reportages in over-
vloeiprojectie over:

- de Shetlandeilanden: landschap, prehisto-
rische vondsten, Otters, zeehonden en een
rijk vogelleven.
- Noorwegen: van Oslo tot de Lofoten-
eilanden, zeevogelkolonies, leven in de
fjells, Potvissen bij de noordelijke eilanden.

Inlichtingen: Stef Smet, Diepestraat 15, 2400 Mol,
tel.: 014/31 02 67

NATUUR- EN MILIEU AFDELING HALLE

Op zaterdag **17 november 1990** organiseert
DE WIELEWAAL, afdeling Halle een **"Tweede
Natuur- en Milieukwis"**.

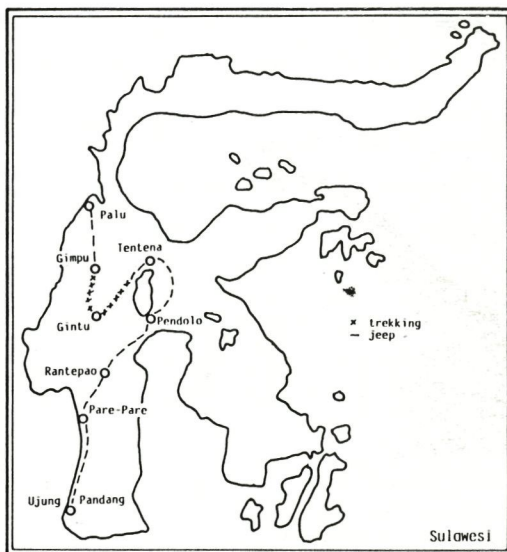
Op die wijze wensen wij de natuureducatie
ook op ludieke wijze te stimuleren.

Voor meer inlichtingen kan u terecht bij:

G. De Smet, Gaasbeeksesteenweg 17,
1500 Halle (02/356 36 37) of
J. Boone, Hoogstraat 36/Y, 1653 Dworp,
(02/380 25 53 of kantoor: 02/233 95 61).

AVONTUURLIJKE TREKKING DOOR SULAWESI (INDONESIE) VAN 15 JULI TOT 5 AUGUSTUS 1991

Na een geslaagde Java-reis in 1990 pakt De Wielewaal in 1991 uit met een heuse expeditie doorheen Sulawesi (het voormalige Celebes). Het ligt in de bedoeling om elk jaar, naast de reeds bestaande bestemmingen voor het grote publiek, een avontuurlijke reis voor een eerder beperkte groep reislustigen in te richten. Bij deze expeditie staat de natuurbeleving in ruime zin natuurlijk voorop. Tevens is er aandacht voor de lokale bevolking en cultuur. Uiteraard vormt het avontuur op zich een uitdaging voor hen die de gebaande paden van het massa-toerisme willen verlaten. Van de deelnemers wordt geen overdreven fysieke inspanning, wel een sportieve ingesteldheid verwacht. Wie aan deze 'rugzakreizen' deelneemt, weet op voorhand dat hij of zij niet dient te rekenen op het gebruikelijke comfort van de gewone Wielewaalreizen... maar daarvoor zoveel onvergetelijks in de plaats krijgt. Sulawesi (189.035 km²) roept, zoals het eiland uit de zee oprijst, de gedachte op aan de wijddopen bloem van een orchidee of aan een grote poliep. Zijn flora en fauna vormen een overgangsgebied tussen Azië en Australië. Het

Sulawesi: eiland in de vorm van een wijddopen bloem van een orchidee.

----- verplaatsing per jeep

x x x x trekking te voet

eiland heeft altijd iets geheimzinnigs gehad door zijn grillige gebergten, zijn meren, zijn ontoegankelijke oerwouden; ook de verschil-

Over spectaculaire rotan-hangbruggen gaan we op zoek naar de ver afgelegen Badastam...

De spectaculaire Boat House waarvan de romp doet denken aan die van een scheepsromp...

lende bevolkingsgroepen hebben hier zeer toe bijgedragen. Reeds zeer lang afgescheiden van de andere eilanden van Indonesië en daardoor van enige landverbinding met Azië of Australië, van voor de laatste ijstijd, is Sulawesi voor de natuurliefhebber een ware schatkist van 'wildlife' zoals dit nergens anders ter wereld kan aangetroffen worden. Zelfs binnen Sulawesi, door zijn uitzonderlijk langwerpige schiereilandachtige vorm, hebben zowel mensen- als diergroepen voor lange tijd in volstrekte isolatie geleefd, om alzo een wonderlijke variatie aan talen en gewoonten bij de inheemse volken en interessante soorten en ondersoorten bij de dieren te doen ontstaan. Bijna een derde van de rijke vogelfauna van Sulawesi is endemisch en bij de andere, meestal minder mobiele diersoorten, is dit voor meer dan de helft van de soorten waar.

Tijdens onze expeditie zullen wij het eiland van het zuiden naar het noorden doorkruisen via de trans-Sulawesi-route, de enige aanwezige weg trouwens. Deze route is op bepaalde plaatsen zo slecht dat men eigenlijk niet meer over een weg kan spreken. Het is soms een ware ploeterpartij. Vandaar dat we deze tocht met meer dan één jeep moeten afleggen, zodat we elkaar steeds kunnen helpen indien nodig. Weggespoelde bruggen zijn geen uitzondering. Op dit traject weet men

wanneer men vertrekt maar wel nooit hoe laat men 's avonds op zijn bestemming zal aankomen. De tweede week is er een vijfdaagse trekking door het oerwoud voorzien, waarbij de bagage door dragers wordt meegevoerd. Deze tocht gaat volledig door het Lore Lindu-reservaat dat met zijn 250.000 ha het grootste Nationale park van Sulawesi is. In dit reservaat zijn grote populaties van de Anoa of Gembuffel, Babiroessa of Hertezwijn (grote bijna haarloze zwijnen waarvan bij de mannetjes de slaganden door het mondgehemelte heen groeien), Zwarte Bavianen en vele vogelsoorten waarvan de 'lowi' of Groene Muskaatduif een der meest algemene is. Met uitzondering van de vogels en de apen is het overige wild eerder schuw en moeilijk voor de kijker te krijgen. Doch er is genoeg te zien tijdens onze voettocht doorheen het gebergte. Door een uitzinnig geworden vegetatie en over spectaculaire rotan-hangbruggen gaan we op zoek naar de ver afgelegen bamboedorpen van de Badastam.

Vanzelfsprekend bezoeken wij ook 'Tana Toraja' of het land van de Toraja's. De Toraja's worden met de Bataks op Sumatra en de Dayaks op Kalimantan tot de oorspronkelijke bevolkingsgroepen van Indonesië gerekend. De Toraja's zijn vooral gekend om hun spectaculaire Boat Houses waarvan de vorm doet

Een vijfdaagse trekking door het oerwoud waarbij de bagage door dragers en paardjes wordt meegevoerd.

denken aan de vorm van een scheepsromp, een verwijzing naar hun vroegere status van goede scheepsbouwers en zeevaarders voordat ze zich in de bergen terugtrokken. Ook de dodencultus van deze stam is zeer gekend. De doden van de Toraja's worden in rotsgraven bijgezet. Als uit de loges van een teater kijken de tau-tau (voorouderfiguren) vanuit de rotsgraven spookachtig en levensecht op ons neer. Megalithische stenen aan de ingang van de dorpen dienen als afschrikking voor de boze geesten.

Gezien het uitzonderlijk karakter van de tocht worden maximaal 10 deelnemers toegelaten. Anderzijds dienen we tegen begin februari minstens met 7 deelnemers te zijn, willen de we de reis doorgang laten vinden in de zomermaanden.

De reis gaat door onder de leiding van Luc Van Gompel die door een engels sprekende inlandse gids zal worden bijgestaan.

Uiteraard is dit geen goedkope reis gezien de intercontinentale en lokale vluchten, het huren van terreinvoertuigen en mogelijk een verplaatsing via een (duur) missievliegtuig. De richtprijs bedraagt 119.000 F.

Inschrijving door storting van 30.000 F op rekening 000-0319785-73 van De Wielewaal vzw, Graatakker 11, 2300 Turnhout. De inschrijving wordt afgesloten op 10 februari 1991.

Bijkomende inlichtingen en een gedetailleerd programma kunnen verkregen worden bij Luc Van Gompel, Hoveniersstraat 35 bus 2 te 2300 Turnhout (Tel. 014/43 95 45). Een enig mooie reis voor wie écht van natuur houdt.

PLAATSAANBIEDING

De Wielewaal valt vanaf 1 januari 1991 onder het 5e decreet. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid tot aanwerving van een **heltijdse** bediende.

Voorwaarden :

1. basisopleiding van boekhouden
2. woonachtig in Turnhout of omgeving
3. bereid zijn alle dagen te werken van dinsdag t.e.m. zaterdag
4. lid zijn van Wielewaal of JNM
5. beginwedde van opsteller
6. indiensttreding op 1 januari 1991

Kandidaten dienen zich **schriftelijk** voor te stellen met curriculum vitae bij de algemene voorzitter H. Franckx, Vredelaan 29, 2500 Lier. Achteraf worden ze gecontacteerd voor een gesprek met het Dagelijks Bestuur van de vereniging.

ACTIVITEITENKALENDER

-v- = vertrek
-l- = leiding

-e- = einde
-m- = mee te brengen

NOVEMBER

1 - 2 - 3

Mechelen. Vogelobservatie op Texel (NI) -v- 8 u. -e- 20.00 u. Inschrijven J. Peeters.

1 - 2 - 3 - 4

Schelde-Leie. Hoge Venen vierdaagse. -l- Heyse Odi.
Zwalmvallei. Natuur 4-daagse in de Argonne (NO-Frankrijk). -l- P. Rouckhout & K. Van Den Berge.
Inlichtingen: 091/60 57 57 en 091/60 98 02.

2

Netevallei. Neteling: maandelijkse dia- en voordrachtavond. Lokaal Wielewaal Netevallei, Leopoldlei 87, Hallaar (Heist-o/d-Berg) om 20 u. -l- R. Vertommen. -e- 22.30 u.

3

Lier. Provinciale natuurkuis ten voordele van het reservatenfonds "De Steenbeemden". Zaal Vredeberg, Vredebergstraat 12, Lier om 20 u. -l- M. Vermeylen. -e- 24 u.

Middenkust. Uilenzoektocht. -v- 17.30 u. De Bolle, Oostende. -l- B. & P. Opstaele, Y. De Saedeleer. -e- 21 u.

Nete & Aa. Tocht in de Netevallei te Herentals. -v- 8 u. -l- E. Vercammen. -e- 12 u. Tel. 014/51 61 98.

Turnhout. Natuurgebieden in Polen: dia-voordracht. Graatakker 11, Turnhout om 20 u. -l- M. Smets. -e- 23 u.

4

Aalter. Paddestoelenwandeling. -v- 9 u. Drongen-goedbos, Hoeve, Drongengoedweg 5, Ussel. -l- E. Blondia. -e- 11.30 u.

Denderland. Maandelijkse Osbroekwandeling. -v- 10 u. Burg. Blankaertdreef te Aalst. -l- P. Van den Bremt. -e- 12 u.

Klein-Brabant. Namiddagwandeling naar het noordelijk eiland en de Bres. -v- 13.30 u. Wintam kerk. -l- K. Grolus. -e- 17 u.

Lier. Paddenstoelentocht in het Herenbos. -v- 13.30 u. Station Lier; 2de trefpunt: 14 u. baan Booschot-Hulshout aan de Netebrug. -l- E. Lambrechts -e- 17 u.

Middenkust. Zeetrekelling. -v- 8 u. Oosterstaketsel Oostende. -l- E. Vanloo. -e- 12 u.

Noord-Limburg. Vogelwaarneming + telling. -v- 7.35 u. Veewey, Eksel. -l- F. Geenen en H. Poorters. -e- 12.30 u.

Noord-Limburg. Bomenstudie. -v- 10 u. Wateringen, Bredase Dijk, Lommel-Kolonie -l- V. Wijnen. -e- 12.30 u.

Noord-Limburg. Bomenstudie. -v- 7.45 u. Ardennen, Malmédy, Bevercé. -l- A. Mertens en R. Biddeloo. -e- 18 u.

7

Noord-Limburg. Natuurexploratie. -v- 14 u. Wateringen, einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie. -l- M. Geboers. -e- 16.30 u.

8

Antwerpen-Centrum. Inheemse Roofdieren door Johan De Meester en Dirk Criel - Diavoordracht. Ekerse Toneelzaal St. Lambertus, Oorderseweg 8 Ekeren 19.45 u. Inkom: 50 F. -e- 22 u.

9

Mandelstreke. Voordracht van de heer Kindts over vlinders. 20 u. Kamer van Koophandel, Polenplein 10, Roeselare. -l- L. Demarez. -e- 22.30 u.

10

Antwerpen-Zuid. Dia-avond over de vogels van Florida door Bernard Castelein. 20 u. Kasteel Steytenlinck, St. Bavostraat, Wilrijk. -l- A. Wuyts. -e- 22.30 u.

Lier. Berkentrek - Steenbeemden. Liefhebbers kunnen berkeboompjes komen halen. -v- 14 u. Badhuis, Emblem. -l- M. Vermeylen. -e- 17 u. -m- laarzen, materiaal is terplaatse.

Noord-Limburg. Bomeneducatie. -v- 9 u. De Tip, Lommel-Kerkhoven. -l- E. Wellens. -e- 12 u.

Westkust. Algemene vergadering. Viering 25 jaar Wielewaal-Westkust met diamontage.

11

Aalter. Strandwandeling De Haan-Bredene. -v- 11.30 u. Rondpunt, Aalter -l- G. Rappé. -e- 18.30 u.

Demer en Dijle. Promotiewandeling door de Broekelei te Keerbergen. -v- 14 u. aan de kerk van Keerbergen. -l- K. Van Rompaey. -e- 17 u.

Denderland. Infostand op de Aalsterse jaarmarkt, Zonnestraat 15, Aalst om 9 u. -l- P. Tolleneer -e- 12 u.

CATALOGUS 90 – 91

Graatakker 11

2300 Turnhout

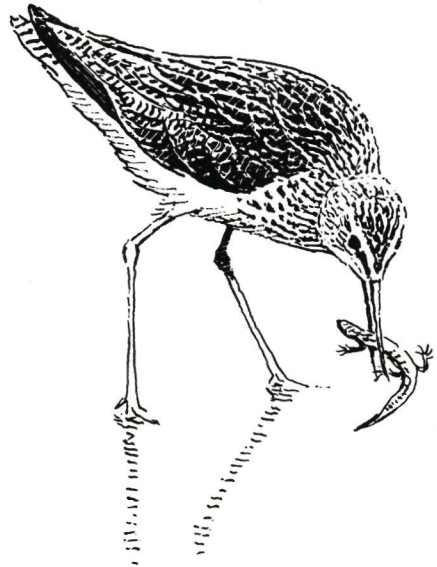
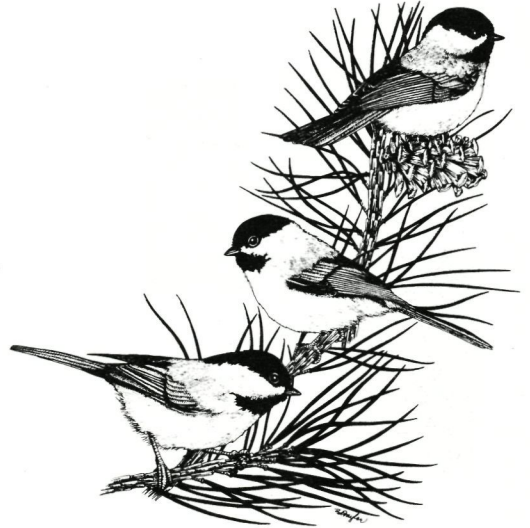
014/ 41 22 52

DE WIELEWAAL VZW

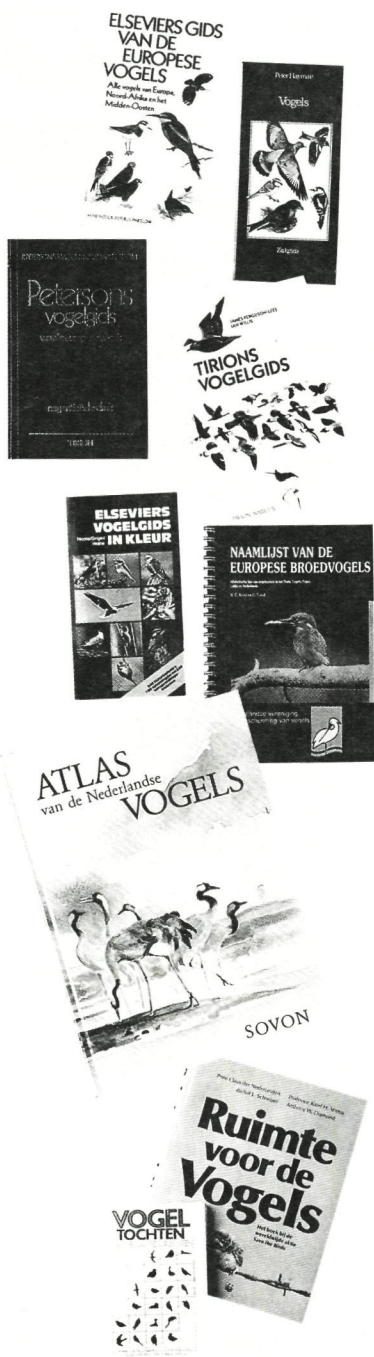
PRIJZEN ONDER VOORBEHOUD

VOGELS

- ALI - A pictorial guide to the birds of the Indian subcontinent - 1695
 ALI - Birds of the Eastern Himalayas - 1190
 ALI - Compact handb. birds India & Pakistan - 5250
 ANDERSEN - Bird watching in Israel - 490
 ARMANI - Guide des passereaux granivores embérizinés - 1727
 ARMSTRONG - Guide to the birds of Alaska - 1095
 BARDARSON - Birds of Iceland - 3590
 BARNARD - Gulls and plovers - 1990
 BASTIN - Vogelalbum - 498
 BATSLEER - De broedvogels van Bourgoyen-Ossemeersen - 350
 BEEHLER - Birds of New Guinea - 1895
 BEEKMAN - De vogels van Schouwen-Duiveland - 1080
 BENSON - Birds of Lebanon and the Jordan area - 395
 BERGMAN - Suomen Lintuatlas - 2190
 BERGMANN - Biologie des Vogels - 1230
 BERGMANN - Stimmen der Vögel Europas - 1029
 BERTHOLD - Praktische Vogelkunde - 729
 BEZZEL - Arbeitsatlas der Brutvögel Bayerns - 436
 BEZZEL - Compendium - 2010
 BIRKHEAD - The Mute Swan - 923
 BLONDEL - Guide des oiseaux de Camargue - 813
 BOEKEMA - Vogels van Groningen - 1480
 BOND - Birds of the West-Indies - 669
 BOOTH - The birds of Orkney - 1200
 BOUET - Oiseaux de l'Afrique Tropicale (2 delen) - 1726
 BOUMA - Zolang er vogels zijn - 298
 BOUTET - Atlas des oiseaux nicheurs d'Aquitaine - 998
 BRAZIL - A birdwatcher's guide to Japan - 760
 BRADLEY - Birds of the Cayman Islands - 2490
 BRANSBURY - Where to find birds in Australia - 1395
 BRIFFET - Guide to common birds of Singapore - 485
 BRINKKEMPER - Kijken naar weidevogels - 895
 BRODIE - Game birds of the Northern hemisphere - 1508
 BROWN - Birds of Africa Volume I en II - 5475/deel
 BROWN - Tracks and signs - 1395
 BRUDENELL - The birds of New-Providence & Bahama Islands - 400
 BRUDERER - Vogelzug; Migrations des oiseaux - 150
 BRULL - Das Leben Europäischer Greifvögel - 2095
 BRUUN - Thiemes vogelgids - 850
 BUISE - Vogels tussen Zwin en Saeftinghe - 850
 BUNN - The Barn Owl - 1140
 BUSBY - Birds in Mallorca - 1590
 BUSSE - Key to sexing and ageing of European passerines - 789
 CAMPBELL - A dictionary of birds - 3195
 CHANDLER - North Atlantic shorebirds - 995
 CLOTUCHE - Expansion et regression des espèces - 350
 COGHLAN - Birdwatching in Crete - 295
 COLLAR - Birds to watch - 839
 COLSTON - Wad- en weidevogels - 795
 CONDER - The wheatear - 1495
 CONRAD - Vogelschutz in Europa - 366
 COOKE - Predatory birds, pesticides and pollution - 495
 CORTES - The birds of Gibraltar - 388
 CORTI - Juravögel - 939
 COX - A new guide to the birds of Essex - 1320

Boeken over vogels en natuur, die niet vermeld staan in deze catalogus, in om het even welke taal, kunnen bij ons besteld worden. Uitgever en auteur van het gewenste boek vermelden a.u.b.

- CRAMP - Handbook to the birds of Europe, the Middle East and North Africa Vol 1 - 5795, Vol 2 - 5795, Vol 3 - 5795, Vol 4 - 5795, Vol 5 - 5795
- CREUTZ - Singvögel - 745
- CROXALL - Seabirds, feeding ecology - 2252
- CROXALL - Status and conservation of the worlds seabirds - 2098
- CURRY-LINDAHL - Vogelzug - 1806
- DE JONG - Vogelgids voor de lage landen - 285
- DE JONG - Vogels: binnendijs en buitengaats - 360
- DELIN - Kosmos Vogelatlas (Duits) - 2695
- DE SCHAUENSEE - The birds of China - 1795
- DE SCHAUENSEE - A guide to the Birds of South-America - 1748
- DE SCHAUENSEE - A guide to the Birds of Venezuela - 1695
- DE SMET - Vogels - 1650
- DEJONGHE - Les oiseaux de montagne - 1066
- DEJONGHE - Les oiseaux des villes et des villages - 1066
- DEKEYSER - Les oiseaux de l'Ouest Africain - 3601
- DEL HOYO - Where to watch birds in Catalonia - 1690
- DIAMOND - The value of birds - 1495
- DU PONT - Philippine birds - 2790
- DU PONT - South Pacific birds - 2190
- DUNNING - South American land birds - 2198
- DUNNING - South American birds, a photographic aid to identification - 1695
- DYMOND - Rare birds in Britain and Ireland - 1395
- ELGOOD - The birds of Nigeria - 3100
- ELKINS - Weather and bird behaviour - 1190
- ELLIOT - Birds of Islay - 970
- ERSKINE - Buffleheads - 600
- FENNESSY - Birds of the African waterside - 1211
- FERGUSON - Tirions Vogelgids - 960
- FFRENCH - A guide to birds of Trinidad & Tobago - 1695
- FISHER - The Fulmar - 605
- FJELDSA - Birds of the high Andes - 3980
- FLEMING - Birds of Nepal and reference to Kashmir and Sikkim - 1513
- FLINT - A field guide to the birds of the USSR - 1495
- FLINT - The birds of Cyprus - 1830
- FOWLER - Statistics for ornithologists - 992
- FRISCH - Aves Brasileiras Vol. I - 1780
- FRY - The birds of Africa Vol. 3 - 5475
- FULLER - Bird habitats in Britain - 1295
- FURNESS - Seabird ecology - 660
- FURNESS - The Skua's - 1495
- GLUTZ VON BLOTZHEIM - Handbuch der Vögel Mitteleuropas deel I - 2890, deel II - 2497, deel III - 3108, deel IV - 5310, deel V - 4590, deel VI - 5280, deel VII - 5390, deel VIII/1+2 - 7890, deel IX - 5310, deel X 1 + 2 - 6006, deel XI / 1+2 - 6590
- GABRIELS - Atlas van de broedvogels in Limburg - 750
- GALLAGHER - The birds of Oman - 3990
- GANSEVLES - Vogels in Limburg - 750
- GENOT - Athene Noctua; world bibliography on the Little Owl - 1090
- GENSBOL - Birds of prey of Britain and Europe - 1095
- GENSBOL - Greifvögel - 1598
- GEROUDET - Grands échassiers gallinacées râles d'Europe - 1546

- GEROUDT - Les palmipèdes - 1073
 GEROUDT - Les passereaux I - 752
 GEROUDT - Les passereaux III - 752
 GEROUDT - Limicoles, gangas et pigeons d'Europe
 deel I-II - 2407
 GERRITSEN - Vogels in de IJsseldelta - 760
 GINN - Compl. handbook of South-African birds - 4990
 GINN - Moults in birds - 580
 GLAYRE - Oiseaux nicheurs haute vallée de l'Orbe - 755
 GOLDBACH - De Zilvermeeuw - 125
 GOODERS - Ducks of Britain and the Northern
 hemisphere - 1495
 GOODERS - Where to watch birds in Brit. & Europe - 250
 GOODERS - De belangrijkste vogelgebieden in Eur. - 595
 GOODMAN - The birds of Egypt - 5375
 GOODWIN - The crows of the world - 2910
 GORIUP - Ecol. & conservation of Grassland Birds - 1390
 GRANT - Gulls, a guide to identification (2nd. ed.) - 1195
 GRIMETT - Important bird areas in Europe - 1695
 HACHFELD - Der Kranich - 1175
 HAHN - Der Weiss-Storch - 595
 HAILS - Birds of Singapore - 1185
 HALE - Waders - 876
 HANCOCK - The Herons Handbook - 1495
 HANCOCK - The birds of the wetlands - 1095
 HARRIS - A field guide to the birds of Galapagos - 650
 HARRIS - The puffin - 960
 HARRIS - Bird identification - 1095
 HARRISON - Seabirds, a photographic guide - 1165
 HARRISON - Seabirds, an identification guide - 1595
 HAYMAN - Shore birds - 1660
 HAYMAN - Vogels, zakgids - 395
 HEINZEL - Elseviers gids van de Europese vogels - 765
 HENRY - A guide to the birds of Ceylon - 1295
 HERZOG - Anatomie und Flugbiologie der Vögel - 1502
 HILL - F.G. to photographing Birds in Brit. & W. Eur. - 869
 HILTY - A guide to the birds of Colombia - 2395
 HJORTAA - How to draw and carve birds - 395
 HOEHER - Vogelkinderen en hun ouders - 285
 HOLLAND - Birds of the Middle East and N. Africa - 995
 HOLLAND - The popular handbook of British birds - 920
 HOLMES - The birds of Java and Bali - 549
 HOLZINGER - Artenschutzsymposium Neuntoter - 480
 HOLZINGER - Die Vogelwelt Baden-Württenbergs
 (3 delen) - 4662
 HUTCHINSON - Birds in Ireland - 1290
 IAPICCHINO - The birds of Sicily - 1495
 I.C.B.P. - Bustard Studies 2 1985 - 562
 IL' ICEV - Handbuch Vögel USSR band 1 - 2490
 IL' ICEV - Handbuch Vögel USSR band 4 - 2490
 INSKIPP - A guide to the birds of Nepal - 1750
 JACOBS - New Zealand birds - 1185
 JOHNSGARD - The quails, partridges and francolins of
 the world - 3695
 JOHNSGARD - The plovers, sandpipers and snipes of
 the world - 3480
 JOHNSGARD - Cranes of the world - 2295
 JOHNSGARD - Ducks, geese, swans of the world - 2375
 JOHNSGARD - The grouse of the world - 1980
 JUILLARD - La choette cheveche - 989
 KALCHREUTER - Die Waldschnepfe - 402
 KBIN - Atlas van de Belgische broedvogels - 900
 KELLY - Handguide to the birds of New-Zealand - 690
 KING - A field guide to birds of South-East Asia - 695
 KLAFFS - Avifauna DDR Band I: Mecklenburg - 1374
 KNOL - Naamlijst van de Europese broedvogels - 300
 KNORRE - Avifauna DDR Band 3. Thüringen - 1374
 LACK - Atlas of wintering birds in Br. and I. - 1297
 LACK - Darwin's finches - 660
 LEWIS - Bird atlas of Kenya - 2899
 LOCKLEY - The flight of the storm petrel - 636
 LOHMANN - Vogelparadiëse, 2 delen, per deel 725
 LOHRL - Vogels op de voederplaats - 410
 LOHRL - Vogels in hun omgeving - 490
 LOUETTE - Les oiseaux des Comores - 1000
 LUTKEN - Isfuglen - 486
 MADGE - Wildfowl - 1590
 MADDERS - Where to watch birds in Scotland - 845
 MAKATSCHE - Limikolen Europas - 596
 MARECHAL - De Groenling - 290
 MARECHAL - De econ. betekenis van vogels - 290
 MARECHAL - De kraaien vragen onze aandacht - 90
 MARECHAL - Ortolan - 210
 MARTIN - Atlas de las aves nidificantes en Tenerife - 990
 MATHER - The Birds of Yorkshire - 3120
 MATTHEWS - Bird navigation - 2436
 MAYR - Birds of the Sout-West Pacific - 539
 MC LEAN - Roberts birds of South Africa - 1995
 MEARNS - Biographies for birdwatchers - 1690
 MEBS - Uilen van Europa - 398
 MEBS - Eulen und Kauze - 623
 MEBS - Greifvögel - 498
 MEHLUM - Current research on arctic geese - 1030
 MEHLUM - Summer distribution of seabirds in Northern
 Greenland and Barents' Seas - 385
 MELCHIOR - Atlas der Brutvögel Luxemburgs - 1495
 MIKKOLA - Owls of Europe - 1349
 MILDENBERGER - Die Vögel des Rheinlandes
 Band I - 905, Band 2 - 1029
 MOORE - Field guide to the warblers of Brit. & Eur. - 1490
 MOORE - Where to watch birds in Kenya - 1205
 MUNRO - The birds of Hawaii - 1360
 N.G.S. - Field guide to the birds of North America - 1195
 NELSON - The Gannet - 1095
 NELSON - Zeevogels - 795
 NELSON - Living with seabirds - 1190
 NETHERSOLE - The Oystercatcher - 195
 NETHERSOLE - Greenshanks - 1030
 NETHERSOLE - Waders - 1490
 NETTLESHIP - The Atlantic Alcidae - 1486
 NEWMANN - Newmanns birds of Southern Africa - 869
 NEWTON - Conservation studies on raptors - 1860
 NEWTON - Population ecology of Eur. raptors - 1369
 NITSCHKE - Brutvogelatlas Bayerns - 1050
 NOPPERT - Nestkasthandleiding - 350
 NORMAN - Where to watch birds: Devon & Cornwall - 765
 O'CONNOR - Farming and Birds - 1572
 O'DONALD - The Arctic Skua - 1928
 OGILVIE - The wildfowl of Britain and Europe - 830
 OSBORNE - Bustards - 398
 PATERSON - Bird watching in Southern Spain - 405
 PAZ - The birds of Israel - 1650
 PENNY - Birds of Seychelles & outlying islands - 540
 PERRINS - Vogels van Europa - 1195

- PERRINS - New generation guide Birds of Britain and Europe - 665
- PETERSON - Mexican birds - 895
- PETERSON - Eastern birds - 1190
- PETERSON - Vogelgids - 1080
- PHILLIPS - Physiological strategies in avian biology - 990
- PIZZEY - A field guide to the birds of Australia - 696
- POLKING - Vogelfotografie - 1995
- POOLE - Ospreys - 1490
- PORTER - Flight identification of Eur. raptors - 1160
- POTTER - Birds of the Carolinas - 1215
- PRATER - Estuary birds of Britain and Ireland - 1120
- PRATER - Guide to identification and ageing of holarctic waders - 595
- PRATT - Birds of Hawaii and the tropical Pacific - (gebonden) - 2395
- PROZESKY - Field guide to birds of South.-Africa - 582
- PYLE - Identification guide North Amer. Passerines- 1495
- RAFFAELE - Birds of Puerto Rico & Virgin Islands- 980
- RICHARDS - The birdwatcher's A-Z - 1209
- RIDGELEY - The birds of South-America, Vol. I, the oscine passerines - 3330
- RIDGELEY - A guide to the birds of Panama - 2490
- RIN - Vogelinventarisatie - 1133
- RIPLEY - Rails of the world - 2590
- ROBBINS - Birds of North-America - 660
- ROSENBERG - Faglar i Sverige - 1195
- RUGE - Die Saatkrähe - 378
- RUGER - Résultats des dénombrements d'oiseaux d'eau - 495
- RUITENBEEK - De Knobbelzwaan - 125
- RUTSCHKE - Avif. DDR Band 2 (Brandenburg) - 1374
- RUTSCHKE - Die Wildgänse Europas - 825
- RUTSCHKE - Die Wildenten Europas - 839
- SCHELHAAS - Vogels in Overijssel - 557
- SCHILDMACHER - Einführung in die Ornithologie - 634
- SCHREIBER - Toekomst voor de vogels - 1480
- SCHWEIZ.VOGELW - Atlas des oiseaux nicheurs de Suisse - 2126
- SERLE - A field guide to the birds of West-Africa - 760
- SHARROCK - Birds new to Britain and Ireland - 1095
- SHEPARD - Ornitholidays guides "Let's look at ..." Eastern Austria, NW-Turkey, Montenegro, Lapland and Arctic Norway, NE-Greece, Majorca, Camargue, SW-Spain, Australia, Northern India, Ethiopia, The Gambia, Southern Morocco, Sri Lanka, Canada: Vancouver and the Rockies - 220/stuk.
- SIMPSON - Field guide to the birds of Australia - 1095
- SINCLAIR - Field guide birds of southern Africa - 750
- SKUTCH - Life of the woodpecker - 3375
- SLATER - A field guide to Australian birds 1 + 2 - 2085
- SMYTHIES - The birds of Borneo - 2100
- SMYTHIES - The birds of Burma - 3390
- SNOW - Birds and berries - 1290
- SNOW - A study of blackbirds - 655
- SONOBE - A field guide to the birds of Japan - 1595
- SOOTHILL - Watervogels van de wereld - 1190
- SOPER - Alledaagse vogels - 390
- SOVON - Atlas Nederlandse vogels - 1320
- SOVON - Punt-transecttellingen 1983-84 - 875
- SOVON - Punt-transecttellingen 1984-85 - 795
- SPAANS - Wetlands en watervogels - 700
- SPEEK - Thieme's vogeltrekatlas - 525
- STICHTING WERKGROEP AVIFAUNA DRENTE - Vogels van Drenthe - 980
- STAAV - Nordens Fåglar - 1295
- STASTNY - Watervogels - 390
- STEIN - Birds of Prey of Southern Africa - 2021
- STEINBACHER - Thieme's vogelboek - 405
- STEYN - Eagle days - 680
- STILES - A guide to the birds of Costa Rica - 2295
- STRESEMANN - Atlas Palearktischer Vögel Lief. 11 - 551
- STRESEMANN - Atlas Palearktischer Vögel Lief. 9 - 590
- SULTANA - A new guide to the birds of Malta - 775
- SUMMERS - The Sparrows - 1640
- TAAPKEN - Vogelvademedecum - 630
- TAGGAR - Eilat, an intercontinental highway for migrating birds - 585
- TEIXEIRA - Atlas van de Nederlandse broedvogels - 990
- TEN CATE - List of North-West-European birds in 8 languages (E., Lat., Irl., N., D., F., S., I.) - 295
- THIBAUT - Les oiseaux de la Corse - 943
- THOM - Birds in Scotland - 1920
- TOMIALOJC - Ptaki Polski - 300
- TUCK - F.G. to the seabirds of Britain and the world - 525
- TURNER - Swallows and martins of the World - 1540
- URBAN - The birds of Africa vol 2 - 5475
- USPENSKI - Life in high latitudes - 1615
- VAN DOBBEN - Wat vliegt daar? - 340
- VAN LAAKE - Vogeltochten in de Lage Landen - 570
- VAN MARLE - The birds of Sumatra - 1590
- VINEY - Guide to Hong Kong birds - 995
- VLAVICO - Vogels in Vlaanderen - 995
- VOGELTREKSTATION - Handkenmerken - 747
- VOOUS - Owls of the northern hemisphere - 3150
- WEAVER - The birdwatcher's dictionary - 525
- WILDASH - Birds of South Vietnam - 695
- WILLIAMS - A field guide to the birds of East-Africa - 695
- WILLIAMSON - Identification for ringers I, II, III - 247/st
- WINKLER - Avifauna der Schweiz I Passeriformes - 487
- WINKLER - Avifauna der Schweiz II non-passeriformes - 689
- WOODCOCK - Birds of the Indian sub-continent - 315
- WRIGHT - Neural and endocrine aspects of bird behaviour - 360
- ZECH - Vogelhuisjes, nestkastjes, drinkbakjes - 195
- ZINK - Zug Europäischer Singvögel dln 1,2,3 - 3444
- ZINK - Zug Europäischer Singvögel, deel 4 - 1638
- ZWART - De broedvogels van Terschelling - 600

Secretariaat en boekhandel zijn geopend
van dinsdag t/m zaterdag van 8.30-12u.
en van 13-17u.

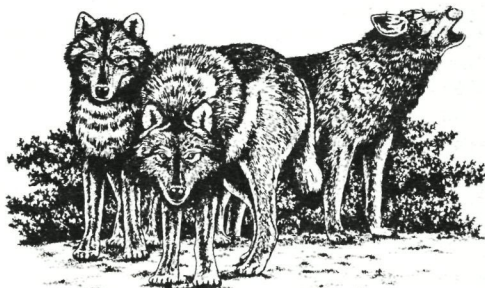
ONGEWERVELDEN

AARNINK - Zoetwaterslakkentabel - 65
 ADAM - Mollusques tome I - 350
 ASKEW - The dragonflies of Europe - 3695
 BELLMANN - Heuschrecken - 895
 BELLMANN - Libellen - 995
 BELLMANN - Spinnen (D) - 659
 BEUKEBOOM - De sprinkhanen v. Nederl. & België - 170
 BOEKEN - De loopkevers van Nederland - 150
 BONGERS - De Nematoden van Nederland - 960
 BROOKS - A complete guide to British butterflies - 1040
 BROWN - Grasshoppers - 495
 BRUGGE - Wapenvliegertabel - 220
 CARTER - Rupsengids - 1195
 CHINERY - Butterflies and day-flying moths of Britain and Europe - 960
 CHINERY - Insektengids - 995
 D'AGUILAR - Guide des libellules d'Europe et d'Afrique du Nord - 1458
 DAVIS - Isects on nettles - 495
 DE FREINA - Die Bombyces und Sphynge der West-Palearktis - 10650
 DE TRE - Invent. Belgisch dagvlinderbestand - 320
 DEVRIESE - Land- en zoetwatermollusken van de Benelux - 275
 DU CHATENET - Guide des Coléopteres d'Eur. - 1527
 DUIJM - De krekels en bidsprinkhanen i.d. Benelux - 820
 DUIJM - Libellentabel - 120
 FORSYTHE - Common ground beetles - 415
 GEIJSKENS - De libellen van Nederland - 1120
 GIBBONS - Dragonflies and Damselflies - 395
 GILBERT - Hoverflies - 425
 GITTENBERGER - De landslakken van Nederland - 796
 GOATER - British Pyralid Moths - 1580
 HARDE - Thieme's kevergids - 790
 HARKER - Mayflies - 415
 HAYWARD - Animals on seaweed - 550
 HENSEN - Plooi vleugelwespen - 136
 JONES - Spinnengids - 650
 KALTENBACH - Kleinschmetterlinge - 960
 KEKENBOSCH - De kruisspin - 60
 KOCH - Schmetterlinge - 1195
 KOCH - Die Käfer Mitteleuropas Band I, Ökologie - 3795
 KUDRNA - Butterflies of Europe deel 1 - 5490
 KUDRNA - Butterflies of Europe deel 2 - 5190
 KUDRNA - Butterflies of Europe deel 8 - 5490
 LEFEBER - Verspreidingsatlas van 64 soorten Nederlandse graafwespen - 360
 LEMPKE - De Nederlandse trekvlinders - 239
 LEMPKE - Naamlijst Nederlandse Lepidoptera - 290
 MCGEENEY - Complete guide to Brit. Dragonflies - 1040
 MIGDOLL - Field guide to butterflies of S. Africa - 990
 MILLER - Dragonflies - 425
 MULLER - Bestimmung wirbelloser Tiere im Gelände - 862
 MUYLAERT - Boktorren - 325
 NIESER - Water- en oppervlaktewantsentabel - 215
 NOVAK - Thieme's vlinderdids - 790
 PRYS-JONES - Bumblebees - 425
 REDFERN - Insects and thistles - 425
 ROBERTS - Spiders of Britain & Ireland Vol. 2 Linyphiidae - 3839
 ROTHERAY - Aphid predators - 425
 SKAIFE - African insect life - 918

STUBBS - British Hoverflies - 1865
 TAX - Atlas van de Nederlandse dagvlinders - 1595
 VAN DER GOOT - Spillebeenvliegen, Wortelvliegen en Wolzwevers - 80
 VAN DER GOOT - Zweefvliegen - 420
 VAN DER KOLK - Vlinders in uw tuin - 239
 VAN KATWIJK - Spinnen van Ned. en Vlaanderen - 769
 VAN LEEUWEN - Het gallenboek - 1195
 VAN UYTVEN - Onze inlandse spinnen en hun levenswijze - 175
 VAN VEEN - Insekten basisboek - 225
 VERLINDEN - De Hoverflies of Belgium - 295
 VON HAGEN - Hummeln - 895
 WACHMANN - Wanzen - 895
 WEIDEMANN - Tagfalter Band 1 - 995, Band 2 - 995
 WILLIAMS - Die Wanderflüge der Insekten - 330
 YEO - Solitary wasps - 475
 ZAHRADNIK - Insektengids - 695

ZOOGDIEREN

BJARVALL - The mammals of Britain and Europe - 1196
 CAMM - Zeezoogdieren - 690
 CHANIN - The natural history of otters - 636
 CORBET - Mammals of Britain and Europe - 632
 DEBOT - Het konijn - 50
 DORST - Field guide to larger mammals of Africa - 730
 GURNELL - Squirrels - 752
 HALTENORTH - Saugetiere Afrikas - 695
 LANGE - Zoogdieren van de Benelux - 400
 NEAL - The natural history of Badgers - 700
 NIETHAMMER - Handbuch der Saugetiere Europas Band I - 7450, Band II/1 - 7450, Band II/2 - 7450 Band III/1 - 6880
 SCHWAMMBERGER - Zoogdieren - 185
 STUART - F.G. to the Mammals of Southern Africa - 990

Aan onze leden wordt een korting van 10% toegestaan vanaf een bedrag van 250 F. Vrachtkosten worden aangerekend.

PLANTEN

AICHELE - Wat bloeit daar ? - 795
 AICHELE - Grassengids - 495
 AICHELE - Thieme's veldflora - 990
 AICHELE - Welke boom is dat ? - 760
 ALLEMEERSCH - Heide in Limburg - 1320
 AMANN - Paddestoelen zoeken - 320
 BAUMANN - Thieme's orchideengids - 990
 BECKETT - Wild flowers Majorca, Minorca & Ibiza - 2560
 BIRKFELD - Pilze: essbar oder giftig ? - 75
 BLOEMENDAAL - Waterplanten en waterkwaliteit - 795
 BON - The mushrooms and toadstools of Britain and North-West Europe - 649
 BONNER - Plants of the Balearic Islands - 585
 BREITENBACH - Pilze der Schweiz deel I + II - 9270
 BUCZACKI - Fungi of Britain and Europe - 845
 BUTTLER - Orchideen - 759
 CLAPHAM - Flora of the British Isles - 1990
 COPPEJANS - Zeewierengids 3 delen - 400
 CORPORAAL - Schijngrassentabel - 105
 DAHNCKE - 700 Pilze in Farbfotos - 1990
 DANESCH - Die Orchideen der Schweiz - 1695
 DAVIES - Wild orchids of Britain and Europe - 759
 DE CLEENE - Giftige planten gids - 795
 DE HERDER - Bomen in de winter - 995
 DE LANGHE - Flora van België, G.H. Luxemburg - 1200
 DEBOT - Bomen en struiken - 395
 DIXON - Student's handbook of British Mosses - 1225
 EBERLE - Pflanzen am Mittelmeer - 774
 EDLIN - Guide to tree planting and cultivation - 580
 ELLIS - Microfungi on land plants - 3640
 ERHART - Thieme's paddestoelengids - 795
 FITTER - Wilde bloemen - 1195
 FITTER - Tirions nieuwe bloemengids - 695
 FOURNIER - Les quatre flores de France - 5610
 GODET - Knoppen en twijgen - 650
 GORER - Bomen - 750
 GREY-WILSON - The Alpine flowers of Britain and Europe - 540
 GUILLOT - Les orchidees sauvages de France - 388
 HEIMANS - Geïllustreerde flora van Nederland - 1175
 HESS - Bestimmungsschlüssel Flora der Schweiz - 1944
 HEUKELS - Flora van Nederland - 1280
 HEUKELS - Woordenboek der Nederlandse Volksnamen van planten - 1120
 HOOGERS - Determinatie van de meest voorkomende draadwiergeslachten in Nederland - 206
 HOOGERS - Herkenning van de voornaamste water- & oeverplanten - 320
 HUBBARD - Gräser - 865
 JAHN - Houtzwammetabel - 95
 KREUTZ - De verspreiding van de inheemse orchideeën in Nederland - 1495
 KRUIJNE - Vegetatieve herkenning van onze graslandplanten - 348
 KRUYT - Korstmossen - 495
 KRUSMANN - Die Baumschule - 3890
 KUNKEL - Die Kanar. Inseln & ihre Pflanzenwelt - 1095
 LANDWEHR - Atlas van de Nederl. levermossen - 825
 LANDWEHR - Nieuwe atlas Nederl. bladmossen - 1990
 LANDWEHR - Wilde orchideeën van Europa - 1980
 LAVALREE - Beschermde planten - 250

Wij staan steeds ter uwer beschikking
 voor meer inlichtingen .

MARGADANT - Beknopte flora van Nederlandse blad- en levermossen - 1110
 MEIKLE - Willows and poplars of Gr. Brit. & Ireland - 498
 MENNEMA - Atlas van de Ned. flora deel 2 - 1950
 MICHAEL - Handbuch für Pilzfreunde deel V - 1227
 NANNENGA - De Nederlandse myxomyceten - 1215
 NAVEAU - Praktische indeling van het plantenrijk - 275
 PHILLIPS - Wilde bloemen - 795
 POLUNIN - Flowers of Greece and the Balkans - 1295
 POLUNIN - Flowers of the Mediterranean - 990
 POLUNIN - Blumen am Mittelmeer - 695
 POLUNIN - Flowers of South-West-Europe - 1190
 RUGE - Angewandte Pflanzenphysiologie - 597
 SCHAUER - Tirions plantengids in kleur - 475
 SMETS - Grassentabel - 100
 SMITH - Moss flora of Britain and Ireland - 1665
 STEGENGA - Flora van de Nederlandse zeewieren - 870
 STERK - Paardebloemen - 1350
 STRAKA - Guide to the flora of Majorca - 1090
 SUNDERMANN - Europäische und Mediterrane Orchideen - 1790
 TOUW - De Nederlandse bladmossen - 1990
 VAN DEN BERGHE - Flora van de levermossen & houwmossen van België - 350
 VAN DER PLOEG - Botaniseren in het buitenland - 298
 VAN ROMPAEY - Atlas van de Belgische en de Luxemburgse flora - 450
 WEEDA - Ned. ecol. flora, 3 delen - 1590/deel
 WESTHOFF - Wilde planten I, II, III - 1458/st
 WILLIAMS - Elseviers orchideeëngids - 695

AICHELE - De natuur in onze stad - 160
 AKTIE STROHALM - Hoe kan je de lucht bezitten? - 195
 BASTIN - Bosalbum - 498
 BAUER - Welk mineraal is dat? - 590
 BIO BUITEN - Bossen - 120, Graslanden - 102,
 Leerboek ecologie - 299, Slikken, schorren en wad -
 102, Veldbiologische technieken - 280, Zoet water - 140
 BONGERS - Het dal van de Hohn - 302
 BOS - Leven en overleven - 565
 BOSSIER - Ontdek de natuur 1 - 150, 2 - 165
 BROWN - Sporen in de natuur - 995
 BURGGRAEVE - Het Zwin - 995
 CASTLE - The Pyrenean trail GR10 - 439
 CASTLE - The Corsican High Level Route GR20 - 349
 CATTON - Sex in nature - 1036
 CAUGHEY - Crete, off the beaten track - 479
 COLLINS - Walking the French Alps GR5 - 479
 COLLINS - High level walks in the Dolomites - 479
 COLLINS - Chamonix, Mont Blanc - 569
 DAVIES - Walking in Austria - 539
 DE PLOEY - Bodemerrosie in de lage landen - 290
 DE WAELE - Kijk op het groene Vlaanderen - 1495
 DEKKER - Wolkentabel - 70
 DENDALETCHÉ - Grande faune des montagnes
 d'Europe, écosystème d'altitude - 1300
 EARLE - Walking on Dartmore - 420
 EIGENER - Encyclopedie van het dierenrijk deel I - 875,
 deel II - 875
 EISMA - De Noordzee - 460
 ERZ - Schutz wanderer Tierarten - 341
 EVANS - Isle of Man, Coastal Path - 385
 FELIX - Grote Natuurgids - 725
 FREYTAG-BERNDT - Cyprus Autokarte - 275
 GAUTHREAU - Animal Migration, orientation and
 navigation - 3932
 GEOCART - Wegenkaart Turkije 1/1.600.000 - 295
 GOOSSENS - Inleiding tot de geologie en geomorfologie
 van België - 2025
 GRUNFELT - Reisgids natuur Spanje - 950
 HARPER - Tour of Mont Blanc - 479
 HENNING - Islands of the seals: the Pribilofs - 567
 HOOK - Ecology & management of wetlands (2 din) - 5985
 HOSKING - Classic wildlife photography - 1195
 HOWARD - Treks and Climbs in the mountains of Rum
 and Petra, Jordan - 659
 HUET - Bossen en wouden van België - 150
 KABISCH - Ponds and pools - 689
 KALBE - Leben im Wassertropfen - 462
 KASPAREK - Die Sultanssumpfe - 620
 KUIPERS - Tabel van de Nederlandse mineralen - 60
 MAZEL - Plant en dier in de bergen - 398
 MEDENBACH - Mineralen van Europa - 525
 MORRIS - Thieme's alg. natuurgids - 825
 NIJKERK - Een handvol natuur - 270
 PARK - Field excursions in North West England - 599
 PARKER - Walking in Mallorca - 385
 PARQUE NACION. - Cigara - 95
 PARQUE NACION. - Del Teide (wandelaars) - 95
 PEARSALE - Mountains and Moorlands - 697
 PLANTIN - Jeugdnatuurgids - 425
 POLKING - Naturfotografie 87-88 - 1280
 REYNOLDS - Walks in the Engadine (Switzerland) - 539

REYNOLDS - Walks and climbs in the Pyrenees - 539
 REYNOLDS - Walking in Kent - 385
 REYNOLDS - The Valais (Switzerland) - 569
 R.I.N. - Natuurbeheer in Nederland: Dieren - 1323
 R.I.N. - Natuurbeheer in Nederland: Levensgemeen-
 schappen - 1200
 RODRIGUEZ - Guia de la Sierra de Gredos - 595
 RODRIGUEZ - Guia Parque Natural Monfragüe - 595
 SAGE - The Arctic and its wildlife - 1155
 SHAW - The nature photographer's complete guide to
 professional field techniques - 990
 SHAW - Close-ups in nature - 890
 SINCLAIR - How animals see - 960
 STRESEMANN - Excursionsfauna I - 390, II/1 Wirbellose
 - 479, II/2 - 670, III Wirbeltiere - 271
 SWINGLAND - The ecology of animal movement - 2190
 TEMBROCK - Verhalten bei Tieren - 571
 TERCAFS - Toeristische gids voor de Ardennen - 395
 VAN BOGHOUT - Het bos in de klas - 450
 VAN HAUTTE - Eeuwigdurende natuurkalender - 350
 VAN OORT - Predator en natuurlijk evenwicht - 125
 VAN SCHAIK - De Sint-Pietersberg - 1950
 VERSCHOOTEN - Leefmilieu-codex deel III - 950
 WESTHOFF - Natuur: bouwmeester of bouwpakket? - 320
 YONGE - The sea shore - 450
 ZONNEVELD - Mens en landschap: eenheid of ramp? (KNNV) - 210
 ZWART - Informatie in woord en beeld: het weer - 150

REPTIELEN, AMFIBIEËN, VISSEN

BERGMANS - Atlas van de Nederlandse amfibieën en
 reptielen - 800
 BOHME - Handbuch der Reptilien und Amphibien
 Europas I - 4953, II/1 - 4953, II/2 - 4953
 BRUYLANTS - De vissen van onze Vlaamse beken en
 rivieren - 1295
 BOHME - bijlage threatened amphibians - 1586
 DEBOT - De bruine kikker - 50
 DEBOT - De ringslang - 50
 HOLCZIK - Freshwater fishes of Europe I/1
 (petromyzontiformes) - 4956
 HOLCZIK - Freshwater fishes of Europe I/2 General
 introduction to fishes - 4956
 LANKA - Amfibieën en reptielen - 390
 LELEK - Freshwater fishes of Europe IX (threatened
 fishes of Europe) - 4956
 LEFEVRE - De haring - 30
 MATZ - Amphibien und Reptilien - 798
 NIJSSEN - De vissen van Nederland - 750
 PARENT - Herpetologische bibliografie - 350
 PARKER HODGE - Amphibians & reptiles in
 Alaska (Yukon & NW terr) - 282
 SPARREBOOM - Amfibieën & reptielen van Nederland,
 België en Luxemburg - 770
 VERMEHREN - Kikkers en padden - 559
 WHITFIELD - De wereld van vissen, reptielen en
 amfibieën - 595

- 2 Korte handleiding biol.verzamelen mollusken - 43
- 4 Oorwormen-Dermaptera - 76
- 5 Landslakken deel 1 - 76
- 6 Het Zwet en de Merken - 87
- 8 Vliegen en muggen - 78
- 9 De miljoenpoten van Nederland - 98
- 11 Vliesvleugeligen, Halm- hout- en Bladwespen - 76
- 12 De Avifauna van de Biesbosch - 129
- 14 Galmuggen - 110
- 16 Luisvliegen - 70
- 19 Wormen - Vermes - 109
- 21 Oerdieren - Protozoa - 95
- 22 Nederlandse Schildluizen - 152
- 23 Korte inleiding floristiek vaatplanten - 110
- 24 De Nederlandse Langpootmuggen - 100
- 25 De broedvogels van Wieringen - 111
- 27 De vegetatie van het Balgzand - 103
- 30 Vliesvl. insekten, angeldragers, mieren - 172
- 31 De Landpissebedden van België - 65
- 33 De Ned Boorvliegen en Prachtvliegen - 87
- 34 De geslachten der Agaricales - 126
- 35 De inleiding systematiek schubvleugeligen - 100
- 39 De Nederlandse Bloedzuigers - 90
- 40 De Nederlandse knaagdieren - 119
- 41 Nederlandse Wolfspinnen - 98
- 42 Nederlandse Platwormen (Tricladidae) - 142
- 43 Twente natuurhistorisch III - 166
- 44 De rupsen I - 186
- 46 Snavelvliegen - Viltvliegen - 87
- 47 Van Platwormen tot Bloedzuigers - 103
- 48 Oerinsekten - 100
- 49 De vogels van Twente - 139
- 50 De hooiwagens van Nederland - 87
- 51 De Nederlandse tripsen - 139
- 52 Aardtongen - 98
- 53 VIII Tweevleugelige insekten: diptera - 86
- 54 Over de noodz v landschaps- & natuurbesch - 92
- 57 Vegetatieonderzoek v. hogere planten in Nl. - 250
- 58 De rupsen. Systematiek, levenswijze & voedsel - 144
- 59 Raderdieren - 120
- 60 Tussen Lek en Ronde Venen, landschap & plant - 185
- 61 Ons Krijtland-Zuid-Limburg II - 95
- 62 Het geslacht tenthredo - 130
- 63 Insekten, Hexapoda - Algemene inleiding - 100
- 64 Parasitaire vliesvleugeligen hymenoptera - 107
- 65 Zeevissen - 220
- 66 De Ned lycaenidae, biologie en vliegplaats - 140
- 67 De Ned wespen - 140
- 68 De zoogdieren van Twente - 90
- 69 Perizales II/I De Nederlandse fungi - 228
- 70 Avifauna van het Noordhollandse duinres - 165
- 71 Ons Krijtland-Zuid-Limburg III - 102
- 72 De vlooiën van de Beneluxlanden - 162
- 73 De Nederlandse Amfibieën - 110
- 76 Ons Krijtland - Zuid-Limburg IV - 109
- 78 Rhizopoden - 164
- 80 Perizales II - Fungi van Nederland - 260
- 81 Zeewieren, determinatietabellen - 125
- 83 Mens en natuur - 95
- 84 De regenwormen van Nederland - 91
- 85 Natuur- en landschapsbescherming in Nederl - 230
- 86 Balgzand, bedreigd gebied - 319
- 88 Hypogaea, de fungi van Nederland III - 206
- 89 De Nederlandse mineervliegjes, Agromyzinae - 85
- 90 De Grutto in Nederland - 173
- 91 Spinachtigen IV - 200
- 92 Insekentabel - 260
- 93 Kranswieren - 153
- 94 Bladmineerders - 156
- 96 Handl. vr het inventariseren broedvogels Nl - 204
- 97 Bekn. handl. voor vegetatiekundig onderzoek - 130
- 98 De grote landzoogdieren - 138
- 99 Foraminiferen, fossiel en recent - 165
- 101 Zeehonden langs de Nederlandse kust - 130
- 102 Diptera en Tachinidae - 205
- 104 De Nederlandse vleermuizen - 180
- 105 Stekelhuidigen - Echinodermata - 92
- 106 De Nederlandse landroofdieren - 95
- 107 De zeegrassen in de Waddenzee - 113
- 108 Zoetwatervissen - 153
- 109 Kiezelwieren, Diatomeeën - 310
- 111 De Nederl. Decapoda (garnalen, kreeften, krab) - 170
- 113 De Fungi v. Ned. De clavarioide Fungi - 250
- 114 De Nederlandse Symphyta - 104
- 116 Plantevirussen, bekn. inl. plantenvirologie - 210
- 117 Sporen van het landijs in Nederland - 175
- 118 De izopoden van de Nederlandse kust - 144
- 119 Handleiding t.b.v.h. invent. landzoogdieren - 121
- 120 De Nederlandse Vaucheriasoorten - 96
- 121 De luizen van zoogdieren in Nederland - 120
- 122 Stinzeplanten in Nederland - 244
- 123 Plantengroei op knotwilgen e.a. gekn. bomen - 170
- 130 Handleiding t.b.v. vegetatiekarteringen - 164
- 131 De teken van de Beneluxlanden - 120
- 132 De watermijten van Nederland - 174
- 134 Beknopt overzicht Nederlandse plantengemeenschappen - 270
- 135 Eikapsels van Chondrichthyes v. N.W. Europa - 115
- 138 De dazen van de Beneluxlanden - 210
- 139 Amfibieën en reptielen in Nederland - 240
- 140 Biologische en geïntegreerde bestrijding - 180
- 141 Nederlandse spinnen - 120
- 143 Zeevissen van de Nederlandse kust - 240
- 144 De Nederlandse heidevegetaties - 194
- 145 De inktvissen van de Nederlandse kust - 120
- 147 Winterswijk, landschap en vegetatie - 209
- 149 De Nederlandse Zonnediertjes - 300
- 150 Mineerders van bomen, struiken en kruiden - 220
- 151 De Sprengen en Sprengbeken v.d. Veluwe - 204
- 152 Familietabel v.d. Hymenoptera in N.-W. Eur - 180
- 153 De Desmidiaceeën van Nederland deel I - 180
- 154 De Nederlandse bloedzuigers - 224
- 155 De Nederlandse water- & oppervlaktewantsen - 270
- 156 Standaardlijst v.d. Ned. paddestoelnamen - 240
- 157 De Desmidiaceeën van Nederland II - 161
- 158 De Nederlandse Zakpijpen en Mantelvisjes - 158
- 159 De vallei van de Leuvenumse Beek - 163
- 160 De Fuut - 260
- 161 Naamlijst van de Ned. plantesoorten - 244
- 162 Bescherming van amfibieën tegen het verkeer - 150
- 163 De Ned. Boorvliegen en Prachtvliegen - 240
- 164 Kiezelwieren - Diatomeeën - 300
- 165 Droge stroomdalgraslanden langs de Maas - 500

- 166 Botanische termenlijst (Eng, Duits, Frans, derde druk) - 360
 167 Veranderingen in de paddestoelenflora - 325
 168 Aangroei op pl. en dier Ned. zoet water - 200
 169 Ruitenbeek - De kluut - 300
 170 De desmidiaceen van Nederland deel 3 - 298
 171 De snavelvliegen en roofvliegen v N W Eur - 300
 172 De vlokreeften v.h. Ned oppervlaktewater - 300
 173 De mierenfauna van de Benelux - 360
 174 Veranderingen in de wilde flora - 500
 175 Winterswijk, geologie deel 1 - 426
 177 De smalbladige fonteinkruidsoorten in NI - 236
 178 Winterswijk, geologie 2 (triasperiode) - 346
 179 De Nederlandse Decapoda - 379
 180 De Nederlandse Pijlstaartvlinders - 340
 181 De Nederlandse Naaktamoeben - 310
 182 De eutrofiëring van de Botshol - 240
 183 De Nederlandse Zeenaaktslakken - 240
 184 Ons Krijtland Zuid-Limb 6 Kalkgrasland - 240
 185 Het geslacht Pholiata - 540
 186 Bosmossen - 300
 187 Insektenbeheer - 350
 188 Standaardlijst van de Ned. korstmossen - 390
 189 De Zeggen van Limburg - 540
 190 Biogeografie - 420
 191 Slakkendodende vliegen v.N.W.Eur. - 450
 192 Insektenfauna en natuurbeheer - 570
 193 Veranderingen in de Hollandse kustfauna - 300
 194 De waarden langs de Friese IJsselmeerkust - 390
 195 De breedbladige fonteinkruiden - 490
 196 Groeivormen van planten in Nederland - 310
 197 Spirogyra en aanverwante draadalg in Ned. - 490

FONO

CASSETTES

- Stimmen heimischer Heuschrecken - 599
 Nederlandse vogels, 6 delen - 395/st
 Zang der vogels 1, 2 - 375/st
 Sounds of Migrant and wintering birds in Western Europe.
 2 Volumes + boekje - 1130

LANGSPEELPLATEN

- Bird Songs nr 1 tot 15 - 475 / stuk
 Die Sprache unserer Spechte - 636
 Europäische Eulen - 298
 Froschlurche unserer Heimat - 625
 Vogelstimmen Unserer Heimat nr 1, 2, 3 - 185/st
 Zang der Vogels 1, 2 375/st
 Mammal Voices - nr 1 en 2 - 425/st

COMPACT-DISC

- Vogelzang in Nederland en Belgie (Fidelio) - 995

Verzamel alle 6 cassettes/boekjes

NERLANDSE VOGELS

Zangvogels deel 1

uitgave:
nederlandse vereniging tot
bescherming van vogels

1

NERLANDSE VOGELS

Weide-,water- en moerasvogels

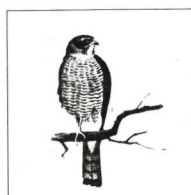

uitgave:
nederlandse vereniging tot
bescherming van vogels

2

NERLANDSE VOGELS

Vogels van bos, heide en duin

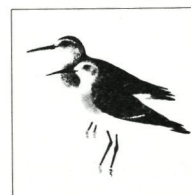

uitgave:
nederlandse vereniging tot
bescherming van vogels

3

NERLANDSE VOGELS

Water- en wadvogels

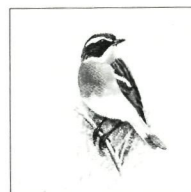

uitgave:
nederlandse vereniging tot
bescherming van vogels

4

NERLANDSE VOGELS

Zangvogels deel 2

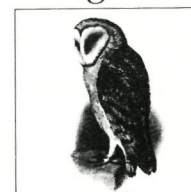

uitgave:
nederlandse vereniging tot
bescherming van vogels

5

NERLANDSE VOGELS

Bekende en minder bekende vogels

uitgave:
nederlandse vereniging tot
bescherming van vogels

6

Catalogus en bestelkaarten zijn gratis te
bekomen op ons adres

NEUE BREHM

BASTIAN – Schwebfliegen – 485
 BERGMANN – Haselhuhn – 490
 BIBIKOW – Der Wolf – 450
 BIELLA – Die Sandotter – 201
 BLUME – Spechte fremder Länder – 210
 BLUMEL – Der Grunling – 148
 BLUMEL – Rohrammer – 225
 BRUCHHOLZ – Die Olpalme – 52
 BUB – Cistensänger, Seidensänger, Schwirle und Rohrsänger – 575
 BUB – Kennzeichen und mauser Europ. Singvögel – 494
 BUB – Lerchen und Schwalben – 357
 BUB – Markierungsmeth. für Vögel – 370
 BUB – Seidenschwanz, Wasseramsel, Zaunkönig... – 494
 BUB – Stelzen, Pieper und Wurger – 496
 BUB – Vogelfang und Vogelberingung deel 3 – 397
 BUB – Vogelfang und Vogelberingung deel 1 – 350
 BUHR – Die Kartoffel – 97
 BURKHARD – Urvögel – 456
 CREUTZ – Der Graureiher – 395
 CREUTZ – Der Weiss-Storch – 530
 CREUTZ – Wasseramsel – 273
 DALLMANN – Zaunkönig – 220
 DIETZSCH – Kletterpflanzen – 70
 DITTBERNER – Die Schafstelze – 487
 DOLL – Flechten – 487
 DORFELT – Erdsterne – 273
 DWENGER – Die Dohle – 360
 ENGLER – Die Teichralle – 528
 FEIGE – Der Pirol – 533
 FISCHER – Der Schuh Schnabel – 115
 FISCHER – Seeadler – 367
 FIUCZYNSKI – Der Baumfalke – 455
 FUELLER – Goodyera und Spiranthes – 228
 FUELLER – Platanthera gymnasium leucorchis – 95
 GYSEN – Okapi – 108
 HILPRECHT – Höckerschwan, Singschw., Zwergschw. – 200
 HOHN – Die Wasserreiter – 112
 HOTKER – Wiesenpieper – 395
 JORDAN – Wasserläufer – 30
 KALBE – Kieselalgen – 305
 KALBE – Ökologie der Wasservögel – 176
 KEVE – Der Eichelhäher – 252
 KLAUS – Auerhühner – 620
 KLAUSNITZER – Käfer in und am Wasser – 350
 KLAUSNITZER – Verstädterung von Tieren – 668
 KRAGENOW – Buchfink – 170
 KREMER – Meeresalgen – 230
 KRUGER – Der Kernbeisser – 295
 KRUMBIEGEL – Die Straußenvögel – 160
 KRUMBIEGEL – Rückbildungserscheinung i. Tierreich – 65
 KRUMBIEGEL – Steppen- und Wüstentiere – 75
 LULING – Die Lungenfische – 145
 LUTHER – Die ausgestorbenen Vögel der Welt – 459
 MELDE – Raben und Nebelkrähe – 265
 MELDE – Waldkauz – 265
 MENZEL – Der Hausrotschwanz – 161
 MENZEL – Mehlschwalbe – 360
 MIKKOLA – Bartkauz – 381
 MLIKOWSKI – Die Reiherente – 232
 MOCKEL – Die Hohltaube – 455
 NOLTE – Der Kohlweissling – 32

NOWAK – Ausbreitung der Tiere – 250
 OBST – Schmuckschildkröten – 314
 OLSCHLEGEL – Bachstelze – 479
 ORTLIEB – Die Sperber – 419
 ORTLIEB – Rotmilan – 368
 PAEPKE – Die Stichlinge – 367
 PANOW – Die Wurger der Palearktis – 498
 PATZOLD – Das Rotkehlchen – 239
 PATZOLD – Die Feldlerche – 250
 PATZOLD – Heidelerchen und Haubenlerchen – 476
 PATZOLD – Ohrenlerche – 340
 PATZOLD – Wasserpieper – 237
 PETERS – Die Edellibellen Europas – 328
 PIECHOCKI – Der Uhu – 298
 PRANGE – Der Graue Kranich – 680
 RAHM – Wurzelsratte – 108
 ROER – Kleiner Fuchs, Tagpfaue, Admiral – 95
 SCHEUFELER – Der Kampläufer – 504
 SCHMIDT – Die Sperbergrasmücke – 198
 SCHMIDT – Die Steinrotel – 254
 SCHMIDT – Das Blaukehlchen – 189
 SCHONBORN – Beschaltete Amöben – 135
 SCHONFELD – Der Weidenlaubsänger – 251
 SCHONFELD – Fitislaubsänger – 450
 SCHONN – Der Sperlingkauz – 253
 SEDLAG – Hautflieger 3 – 108
 STEFAN – Die Amsel – 525
 STERBETZ – Die Brachschwalbe – 160
 STIEFEL – Der Rotschenkel – 435
 STIEFEL – Alpenstrandläufer – 560
 TEMBROCK – Verhalten bei Tieren – 571
 TAHLER – Die Goldhähnchen – 480
 TOPF – Lowenzahn – 48
 VERHEYEN – Kongopau – 95
 VON BOETTICHER – Albatrosse – 70
 WAGENKNECHT – Der Rothirsch – 210
 WAWRZYNIAK – Bartmeise – 396
 WICHART – Die Köcherfliegen – 195
 ZORNER – Feldhase – 316

WANDPLANTEN

WANDPLATEN GROOT FORMAAT 195 F.

Bos- en weidevogels – Geneeskrachtige kruiden – In-
 heemse paddestoelen – Naaldbomen en heesters – Ne-
 derlandse zoogdieren – Onze loofbomen – Planten
 waarvan wij leven – Riet- en watervogels – Roofvogels
 en uilen – Vlinders – Weidebloemen – Zangvogels
 Zangvogels van bos en park – Zangvogels van beemd en
 veld – Vogels om ons heen – Vogels van duin en kust –
 Vogels in de zomer – Vogels in de winter – Leven op en
 om het water – Kleine zoogdieren

Reptielen en amfibieën – 100

OPTIEK

BINOCULAIRE LOUPES

BM 51-2 Vergroting 8,5X - 5500 Vergroting 20X - 7990

Viking "2537" met ingebouwde lichtbron - 16850

Viking "2530" met aparte lichtbron - 15900

Viking "S2447" 20X + 40X - 23500

Viking "S2247" 20X + 40X - 34500

COMPASSEN à 130, 410, 4960

CURVIMETER - "9701" - 480

PEDOMETER - Viking "9700" - 1060

LOUPES

Dubbel, 10 en 20 * vergroting - 500

Peak 10X - 730

achromatic "4003" 10 * - 860

Regelbare loupe met lichtbron "7514" - 460

MICROSCOPEN

"101" Viking - 8300

USHM-1 Vergroting 56 - 300X - 3930

Peak stand microscope (zakmodel) "2008" 25X - 6750

Peak stand microscope (zakmodel) "2008" 50X - 7300

Peak pocket microscope (zakmodel) "2001" 25X - 1850

Peak pocket measuring micro "2036" 25X - 2990

BENODIGDHEDEN voor microscopie

inox. nr. 4108 - 1800

MICROSLIDES - NBS 6/E - 210

PREPAREERGLAS - per 10 stuks - 20

COVERGLAASJES - 18 * 18 mm, set van 100 stuks - 90

TELESCOPEN

KOWA TSN 3 - 43750

KOWA TS 601 - 13250

KOWA TSN-1 - 19990

Kowa TS-9 gewoon model - 6450

Kowa TS-9 rubber - 7450

Viking "604" 18X - 60X zoom - 12620

OCULAIRS

voor Kowa TSN-1

20 * W - 5750

30 * W - 7300

40 * - 5400

60 * - 5980

77 * - 5980

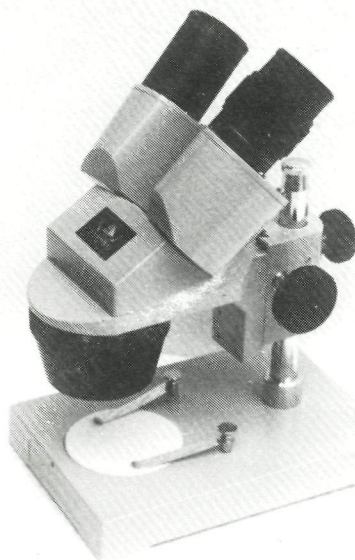
zoom 20 - 60 * - 8990

20 X W voor TS 601 - 3615

40 X voor TS 601 - 3125

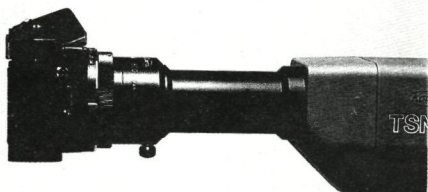
zoom 20-60x voor TS 601 - 6740

20* voor TS-9 - 1480

TSN-1

Available SLR Camera Mounts include:
Asahi Pentax P and K / Olympus OM /
Canon CN / Nikon N / Minolta M

Steeds een 30-tal modellen in voorraad,
wij geven u graag alle inlichtingen.

FOTOADAPTOR - voor TSN1 + tussenring - 5800

STATIEVEN

542 - 3600
Gitzo Reporter "201" - 9900
Luxon Tripod "1499" - 3490
Manfrotto Prof. 144 Multiblitz - 6995
TP 125 - 1060
voor autoraam - 2690

DRAAGTASSEN

voor telescoop TSN-1 - 1800

BEVESTIGINGSKLEM voor verrekijker op statief - 440

VERREKIJKERS

Helios 10 * 50 - 2630
Helios 7 * 35 - 2350
Helios 7 * 50 - 2590

Jenoptem 10 * 50 - 9950

Kowa 7 * 22 DCF - 7450
Kowa 9 * 22 DCF - 8000

Leica Trinovid 10 X 42 BA - 38990

Nachtkijker Tento BN I - 44990

Notarem 10 * 40 B - 17250

Optolyth 8 * 40 Alpin - 15385
Optolyth 10 * 40 Alpin - 15546
Optolyth 10x50 Alpin - 17782
Optolyth 12x63 Royal - 35360

Viking 10 * 50 NQR Rubber quick focus - 5100
Viking 10 * 50 BWSL - 6840
Viking 7 * 50 NQ quick focus - 3900
Viking 8 * 25 DWCF - 4490
Viking 10 * 25 DWCF - 4990
Viking 8 * 30 zws quick focus - 4840
Viking 8 * 40 NQR rubber - 4800
Viking 10 * 42 ZWM - 5480
Viking 8 * 40 ZWPF fix focus - 3800
Viking 7 * 50 ZPF fix focus - 3950
Viking 10 * 50 ZWPF fix focus - 3950

Vixen "Ultima" 8 X 42 - 10950
Vixen "Ultima" 10 X 42 - 10950
Vixen "Ultima" 10 X 50 - 13950

Zeiss 7 X 42 B GA T* Dialyt, met draagtas - 37450
Zeiss 10 X 40 B T* Dialyt, met draagtas - 37625
Zeiss 10 X 40 B GA T* Dialyt, met draagtas - 39605

REGENKAPJE voor oculairs v. verrekijker - 80

NESTKASTEN

Boerenzwaluw - 485

Boomkruiper - 795

Huiszwaluw (dubbelnest) - 845

Gekraagde Roodstaart - 550

Gierzwaluw "17" - 1625

Hommels - 3350

Koolmees - 550

Koolmees vrijhangend - 595

Kwikstaart ,Roodborst ,Vliegenvanger

- 550

idem, groot model - 890

Pimpelmees - 550

Steenuilenpijp - 1950

Torenvalk - 2700

Uilen en Duiven - 1390

Vleermuis "F" - 795

Boomklever, marterveilig - 695

NESTSTEEN 840

VOEDERTAFEL 400

VOGELDRINKBAD 1850

EGELKOEPEL 2690

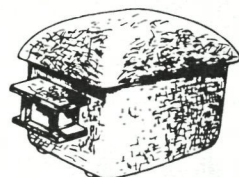
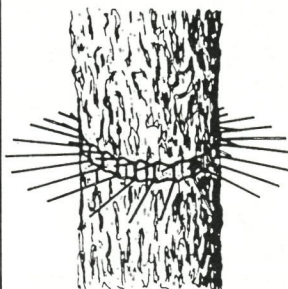
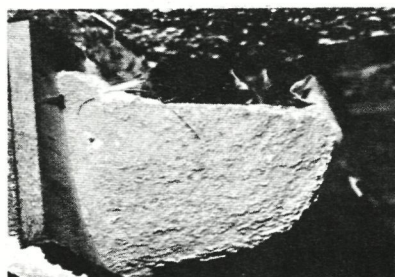
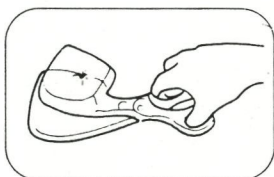
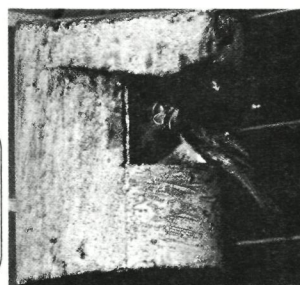
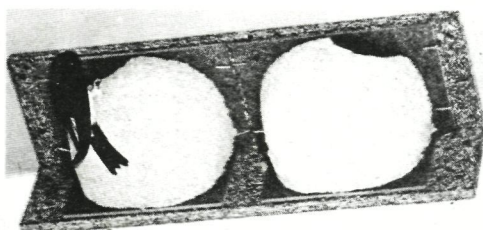
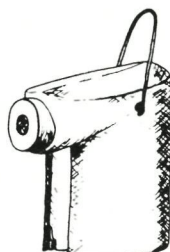
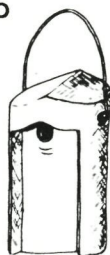
HOUTEN NESTKAST 100

EENDENKORF 495

KATTENAFWEERGORDELS

70 cm omtrek - 640,

155 cm omtrek - 990

KLEDING

**Aigle laarzen :
handgemaakt voor het
buitenleven**

AIGLE

WAXED COAT "MARQUIS" – 6990

WAXED COAT "BUDGET" – 3990

ALL WEATHER MANTEL "AIGLE"
– 2295

BODY-WARMER "ALES" AIGLE
– 2240

BODY-WARMER met mouwen
"CARMACKS" – 2990

OVERHEMDEN "AIGLE" MONTANA
– 2270

HEMDEN "KENT" korte mouw – 1590

JAS SYNTHETISCHE WAX
"STROLLER" – 6595

KOUSEN "IONA" – 425

RUBBERLAARZEN "AIGLE"

Bellastic – 2095

Chantebelle (dameslaars) – 1595

Griplastic (lieslaars) – 3495

MOUWSCHILDJE – De Wielewaal – 100

WIELEWAALSTICKER – 20

ROOFVOGELSILHOUETTEN 3 per vel,
rood of zwart – 100/vel

WEGENKAART Beschermde Natuurgebieden – 150

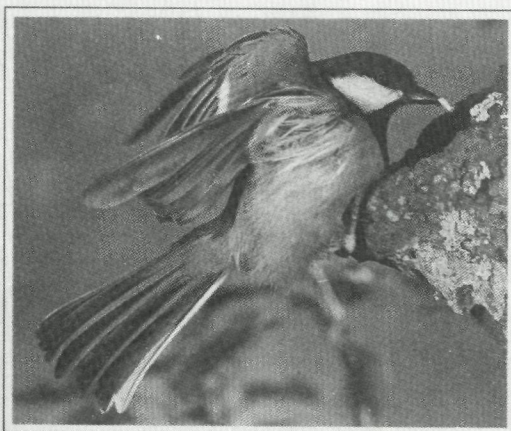

vogelbescherming

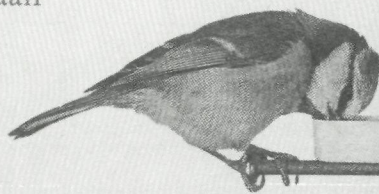
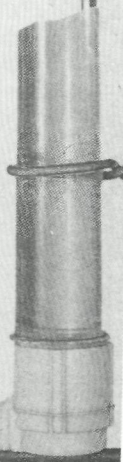
VOGELS OVER DE VLOER

Robert Burton

Complete gids voor het
observeren en voederen van
vogels in de tuin

Vertaald en bewerkt door
Els en Nico de Haan

Gent. Doortrekkende + overwinterende vogels in het Molsbroek te Lokeren. -v- 14 u. Schoolmuseum, St. Pietersplein, Gent. -l- W. Sierens. -e- 18 u.

Hageland-Zuiderkemp. Uitkijken naar Kraanvogels en Aalscholvers -v- 8.30 u. Aflaatsluis Schulensbroek, Linkhout. -l- R. De Fraine. -e- 12 u.

Meetjesland. Wintergasten leren kennen in de haven Zeebrugge. -v- 14 u. Markt Eeklo. -l- C. Bruggeman & M. Boone. -e- 17.30 u.

Netevallei. Natuurwandeling Kruiskensberg. -v- 14.30 u. Kapel te Bevel. -l- C. Segaert. -e- 17 u.

Noord-Limburg. Vogelwaarneming + telling. -v- 7.35 u. Veewey, Eksel. -l- A. Geuens & F. Geenen. -e- 12.30 u.

Schelde-Leie. Paddestoelenwandeling in het bos te Rijst. -v- 14 u. Kerk Schorisse. -l- J. Rogge. -e- 17.30 u.

14

Noord-Limburg. Bomen- en planteneducatie. -v- 14 u. Wateringen, einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie. -l- M. Geboers. -e- 16.30 u.

15

Oostende. Dia-avond: "Mens en natuur in Zuid-Afrika". 20 u. Zaal Ravelingen, Zeedijk 290, Oostende. -l- J. Casselman. -e- 23 u.

16

Merelbeke-Melle. 1ste winteravond: kennismaking met onze inheemse vissoorten en hun levenswijze aan de hand van dia's door R. De Mol, beambte van Waters en Bossen. 20 u. St. Michielschool, Bergstraat, Merelbeke. -e- 22.30 u.

Noord-Limburg. Vogelstudie. 20 u. Poorthuis, Kerkstraat, Peer. -l- M. Loenders & J. Gabriëls. -e- 22.30 u.

De Stern. Voorlichtingsvergadering over het kap-project. 20 u. Veldstraat 50, Zevegem. -l- W. Dhaenens. -e- 23 u.

Zuid-Limburg. Dia-avond: De Vloeiweiden van Lommel. 20 u. Cultureel Centrum Hoeselt. -l- A. Mertens. -e- 22 u.

Land van Waas-Zuid. Vogel-herken-cursus. 20 u. Heymanplein, Sint Niklaas. -l- E. Thoen. -e- 23 u.

17

Denderland. Boomplantactie. Baardegem-Meldert. -l- F. Van den Bergh. Tel. 052/35 64 29 (vooraf bestellen a.u.b.).

Halle. "Tweede Natuur- en Milieukwis"

Klein-Brabant. Nationale dag Natuurbeheer. Voor-middag: de Planterijen; namiddag: de Schel-deschorren. -l- JNM. Inlichtingen: J. Reyniers (052/33 72 69)

Klein-Brabant. Film-avond door F. Van Opstal. 20 u. Cultureel Centrum, Sint-Amandsesteenweg, Bornem. -l- H. D'Hertefelt. -e- 23 u.

Lier. Vogelwerkgroep naar de Ourvallei. -v- 7 u. Station Lier. -l- F. Garcia & E. Lambrechts. -e- 19 u.

-m- laarzen, kijker, drank & knapzak.

Noord-Limburg. Gras- en bomeneducatie. -v- 9 u. Veewey, Eksel. -l- A. Geuens. -e- 12 u.

Schelde-Leie. Dia-voordracht over Griekenland. 20 u. Parochiezaaltje, Heurnestraat, aan de kerk, Heurne. -l- J. Staelens. -e- 22.30 u.

17 - 18

Antwerpen-Zuid. Natuurhistorisch weekend in Fort 7 te Wilrijk, Legerstraat 40. -l- N. De Ceulaer. Deel-name enkel door voorinschrijving en storting van 100 F op rek.nr. 773-1412293-03. Onder de 16 jaar, vergezeld van de ouders, gratis.

Denderland. Watervogeltellingen. -l- F. Schoeters (052/21 16 13).

Zwalmvallei. IWRB-Watervogeltelling. Inlichtingen: K. Van Den Berge (091/60 98 02).

18

Antwerpen-Centrum. Met eigen wagens langs het Veerse meer en omgeving op zoek naar overwin-taars. -v- 8 u. -l- R. Huysmans & K. Labens. -e- 17 u.

Beveren. Natuur in eigen gemeente Haasdonk. -v- 14 u. Markt Beveren (bushalte). -l- De Buyzer. -e- 17 u.

Land van Waas-Zuid. Cursus-uitstap: dagtocht Haven van Zeebrugge. -v- 9.30 u. Haven van Zeebrugge. -l- E. Thoen. -e- 18 u.

Mandelstreke. Vogelwaarnemingen aan de IJzer-monding. -v- 8.15 u. Polenplein, Roeselare. -l- A. Lagrou. -e- 12 u.

Mechelen. Beheerswerken in het Mechelsbroek. -v- 14 u. Sportcomplex, Mechelsbroek De Nekker, Borch 19, Mechelen. -l- De Weert. -e- 17 u.

Middenkust. Zeetrekelling. -v- 8 u. Oosterstaketsel, Oostende. -l- E. Vanloo. -e- 11.30 u.

Midden-Limburg. Vogelwaarneming op de Grind-gaten aan de Maas. -v- 7.30 u. op de parking Fraters te Zonhoven. -l- S. Bloemen & C. Onkelinx. -e- 13 u.

-m- kijker, laarzen, vogelgids.

Netevallei. Natuurwandeling in De Averegeten. -v- 10 u. Boonmarkt te Hallaar (grote parking). -l- D. Vantricht. -e- 12 u.

Noord-Limburg. Vogelwaarneming + telling. -v- 8 u. Veewey, Eksel. -l- H. Poorters. -e- 12.30 u.

Oostende. Bezoek aan het natuurreservaat De Blan-kaart - halve dag - personenwagens. -v- 8.15 u. J. Bauwensschool, Oostende. -l- P. Houwen. -e- 12 u.

Scheldeland. Vogelobservatie in eigen streek. -v- 8.30 u. Markt Wetteren. -l- A. Blondeel. -e- 12 u.

Schelde-Leie. Watervogels leren herkennen in het veld, Scheldemeersen Zingem. -v- 8.30 u. Schelde-brug, Zingem. -l- J. Vanheeuverswyn. -e- 11.30 u.

De Stern. Wandeling door de Scheldevallei te Ze-vergem. -v- 9.30 u. Kerk Zevegem. -l- W. Galle. -e- 12 u.

Zwalmvallei. Algemene natuureducatieve land-schapswandeling. -v- 14 u. Kerk St.-Maria-Latem. -l- F. De Waele. -e- 17.30 u.

21

Noord-Limburg. Natuureducatie. -v- 14 u. Wateringen, einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie. -l- M. Geboers. -e- 16.30 u.

23

Land van Waas-Zuid. Vogel-herken-cursus. -v- 20 u. Heymanplein, Sint Niklaas. -l- E. Thoen. -e- 23 u.

Meetjesland. Diamontage: een natuurparadijs in de Caraïben: de Dominicaanse Republiek. 20 u. Stads-auditorium, Garenstraat, Eeklo. -l- Marc & Marijke Boone. -e- 22.30 u.

24

Mechelen. Roofvogels in Europa. 20 u. Zaal Dijlehof, Weggevoerdenplein 2, Mechelen. -l- Suetens.

Midden-Limburg. Biologisch tuinieren. 20 u. C.C. Termolen, Kneuterweg, Zonhoven. -l- J. Rutten. -e- 22 u.

Middenkust. Stookolieslachtoffertelling. -v- 8.15 u. De Bolle, Oostende. -l- P. Lingier. -e- 12 u.

Netevallei. Beheerswerken: 'Het Goor' te Westmeerbeek. -v- 13 u. kerk Westmeerbeek. -l- F. Valvekens. -e- 17 u.

Noord-Limburg. Heide-educatie. -v- 9 u. De Riebos, Lommel. -l- G. Jannis. -e- 12 u.

25

Lier. Wielewaalcongres - Colloquium. Demervallei, Aarschot. -l- M. Vermijlen.

28

Noord-Limburg. Bomen- en plantenstudie. -v- 14 u. Wateringen, einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie. -l- M. Geboers. -e- 16.30 u.

30

Brechtse Heide. Voordracht over de Ortoolaan door J. Gabriëls. 20 u. Dienstencentrum Schoolstraat 44, Schilde. -e- 23 u.

Land van Waas-Zuid. Vogel-herken-cursus. 20 u. Heymanplein, Sint-Niklaas. -l- E. Thoen. -e- 23 u.

Noorderkempen. Dia-avond: Saudi-Arabië. 20 u. Gildenhuis, Stationstraat 59, Essen. -l- Van Geenhoven-Wyggers. -e- 22.30 u.

Noord-Limburg. Diavoorstelling bloemen en planten. 20 u. Palethe, Jeugdlaan, Overpelt. -l- L. Jansen & A. Vandebroek. -e- 23 u.

DECEMBER

1 - 9

Antwerpen-Zuid. Tentoonstelling vogelschedels. Van 9 - 12 u. en van 13.30 u. - 19.30 u. Infolokaal, Legerstraat 40, Wilrijk. -l- C. Snyers & R. Vansevenant.

1

Lier. Vogelwerkgroep: vergadering. 20 u. Rolwagenstraat 10, Lier. -l- E. Lambrechts. -e- 23 u.

Turnhout. Diavoordracht planten. 20 u. Graatakker 11, Turnhout. -l- M. Genotte. -e- 23 u.

2

Antwerpen-Zuid. Wandeling in het Molsbroek, Lokeren. -v- 8.45 u. -l- T. Depauw. -e- 17 u. -m- knapzak, laarzen bij nat weer.

Denderland. Maandelijkse Osbroekwandeling. -v- 10 u. Burg. Blankaertdreef (= zijstraat Parklaan), Aalst. -l- G. Rohaert. -e- 12 u.

Hageland-Zuiderkempen. Tweemaandelijkse Wielewaalwandeling. -v- 14 u. Abdij, Averbode. -l- R. De Fraine. -e- 17 u.

Middenkust. Zeetrekelling. -v- Oosterstaketsel, Oostende. -l- E. Vanloo. -e- 11.30 u.

Mol. Flora en fauna van een heidegebied. -v- 14 u. Abdij Postel. -l- J. Wijnants. -e- 16.30 u.

Noord-Limburg. Plantenstudie. -v- 10 u. Wateringen, Bredase Dijk, Lommel-Kolonie. -l- V. Wijnen. -e- 12.30 u.

Noord-Limburg. Natuurexploratie. -v- 9 u. Wateringen, einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie. -l- A. Mertens & J. Schepens. -e- 12 u.

Voorkempen. Bezoek aan Fort VII te Wilrijk en aansluitend bezoek aan de tentoonstelling over vogelschedels. -v- 13.30 u. Dienstencentrum Schilde; 14 u. Infolokaal "De IJsvogel". -l- H. Lembrechts. -e- 18 u.

Westkust. "Veerse Meer" -v- 7.30 u. Albertmonument te Nieuwpoort. -l- R. Billiau. -e- 19 u.

5

Noord-Limburg. Natuurexploratie. 14 u. Wateringen, einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie. -l- M. Geboers. -e- 16.30 u.

7

Aalter. Dia-avond: Extremadura. 20 u. Gemeentehuis, De Plaats 14, Knesselare. -l- F. Van Den Bossche. -e- 23 u.

Mandelstreke. Voorstelling van dia's van eigen leden en voorstelling van de nieuwste natuurfilm van E. Blanche. 20 u. Au Grand Café, Noordstraat 13, Roesselare. -l- L. Amery. -e- 22.30 u.

Netevallei. Neteling: maandelijkse dia- en voordrachtavond. 20 u. lokaal Wielewaal Netevallei, Leopoldlei 87, Hallaar (Heist-o/d-Berg). -l- R. Verdommen. -e- 22.30 u.

8

Antwerpen-Zuid. Magie rond dier en plant door T. Pellaerts. 20 u. Kasteel Steytelinck, St. Bavostraat, Wilrijk. -e- 22.30 u.

Gent. Tweede winteravond. 20 u. Dienstencentrum Gentbrugge, Braemkasteelstraat. -l- E. Van Renterghem. -e- 22.30 u.

Klein-Brabant. Scheldeschorren: beheerswerken. -v- 13.30 u. parking Notelaer. -l- H. D'Hertefelt. -e- 17 u.

Lier. Dia-avond: bloemen en hun bestuiving. 20 u. Clublokaal, Rolwagenstraat 10, Lier. -l- L. Van de Meuter. -e- 23 u.

Mechelen. Watervogels: telling en determinatie. -v- Lokaal De Dijle, Ontvoeringsplein 2, Mechelen. -l- Callebaut. -e- 22.30 u.

Midden-Limburg. Dia's: reis naar Extremadura (Spanje). 20 u. C.C. Termolen, Kneuterweg 2, Zonhoven. -l- A. Vandesande. -e- 22 u.

Netevallei. Natuurwandeling Kruiskensberg. -v- 14.30 u. Kapel te Bevel. -l- C. Segaert. -e- 17 u.

Scheldeland. Voordracht aan de hand van dia's. 20 u. Zaal Werkmanshuis, Markt, Wetteren. -l- R. Clinckspoor. -e- 22 u.

9

Aalter. Drongengoedwandeling. -v- 9 u. Drongengoed, Hoeve, Drongengoedweg 5, Ursel. -l- E. Blondia. -e- 11.30 u.

Denderland. Geleide strand- en duinwandeling. -v- De Panne, Koningsplein. Voorverzam. 7.45 u. Aalst, station. -l- R. Billiau. -e- 12.30 u.

Denderland. Steltloperobservatie IJzermonding te Nieuwpoort. -v- 14 u. Albertmonument Nieuwpoort. -l- H. De Wulf. -e- 15 u.

Meetjesland. Bezoek aan het Zwin. -v- 8.30 u. Markt Eeklo. -l- C. Bruggeman & M. Boone. -e- 12 u.

Noorderkempen. Dagtocht naar de Flevopolders-Markerwaard (NI). -v- 7 u. -l- F. Broos. -e- 19 u.

Noord-Limburg. Bomenstudie. -v- 9 u. Wateringen, einde Koloniestraat Lommel-Kolonie. -l- A. Mertens. -e- 12 u.

Zwalmvallei. Moerassen van Harchies (Henegouwen). -v- 13 u. Markt Zottegem. -l- F. De Waele. -e- 18 u. -m- verrekijker, laarzen.

12

Noord-Limburg. Planten- en bomeneducatie. -v- 14 u. Wateringen, einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie. -l- M. Geboers. -e- 16.30 u.

13

Oostende. Video-avond over vogels. 20 u. Ravelingen, Zeedijk 290, Oostende. -l- F. Devos. -e- 23 u.

14

Denderland. Onze inheemse vissen: slachtoffers van de vervuiling. Diavoordracht. 20 u. Zaal 't Apostelken, Albrechtlaan, Aalst (tegenover de kerk van Mijlbeek). -l- R. De Mol. -e- 23 u.

Meetjesland. Diamontage over Tunesië. 20 u. Stadsauditorium Eeklo, Garenstraat, Eeklo. -l- A. Van Verdegem & P. Verhaegen. -e- 22.30 u.

Noord-Limburg. Diavoorstelling over Lapland. 20 u. Provil, Duinenstraat, Lommel. -l- J. Hendrickx en M. De Clerck. -e- 23 u.

15

Hageland-Zuiderkempen. Dia-avond Galapagos-eilanden door M. Van Beirs. 20 u. Abdij, Averbode. -e- 23 u.

Klein-Brabant. Uilentocht met aansluitend dia's en film. 16.30 u. Gemeenschapslokaal, Mariekerke. -l- H. Van Doorslaer. -e- 21 u.

Lier. Fietstocht op zoek naar winterdoortocht Houtsnippen. -v- 8 u. Lier station; 8.30 u. Badhuis Emblem. -l- W. Govaerts. -e- 17 u.

Middenkust. Stookolieslachtoffertelling. -v- 8.30 u. De Bolle, Oostende. -l- P. Lingier. -e- 12 u.

Netevallei. Natuurwandeling in de Averegeten. -v- 10 u. Boonmarkt te Hallaar (grote parking). -l- D. Vantricht. -e- 12 u.

Schelde-Leie. Diavoordracht over onze inheemse zoetwatervissen. 20 u. Parochiezaaltje, Heurnestraat aan de kerk. -l- J. Vanheeuverswyn. -e- 22.30 u.

Zwalmvallei. Diareeks over de Argonne-streek. 20 u. Zaal Ten Berg, Grotenbergestraat, Zottegem. -l- K. Van Den Berge. -e- 22.30 u.

15 - 16

Denderland. Watervogeltellingen. Contacteer F. Schoeters (052/21 16 13).

Zwalmvallei. IWRB-Watervogeltellingen. Inlicht.: K. Van Den Berge (091/60 98 02).

16

Antwerpen-Centrum. Winterwandeling in de omgeving van de Mick en het anti-tankkanaal. -v- 13 u. Parking van de kerk van Maria ter Heide (Polygoon). -l- A. Driessens. -e- 17 u.

Antwerpen-Zuid. Ganzentocht naar Damme. -v- met eigen wagens om 7.45 u. Station, Oude-God. -l- R. Vansevenant. -e- 17 u.

Demer en Dijle. Excursie in het Mechels Broek. -v- 8 u. Kerk Haacht. -l- J. De Meirman. -e- 12 u.

Gent. Tocht door de Bourgoyen. -v- 14 u. Bourgoyen-Molen, einde Mahatma Ghandistraat. -l- D. Danhieux. -e- 18 u.

Hageland-Zuiderkempen. Bos- en Broekwandeling in Ter Hoeve (Testelt). -v- 9 u. Ter Hoeve (Kerk). -l- R. De Fraine. -e- 12 u.

Mandelstreek. Observatie van de ganzen in de gebieden rond Brugge. -v- 8.30 u. Polenplein, Roesselare. -l- L. Demarez. -e- 12 u.

Mandelstreek. Vogelwaarnemingen te Uitkerke en Meetkerke. -v- 13.30 Kerkhof van Wenduine. -l- L. Demarez. -e- 16.30 u.

Mechelen. Vogelobservatie rond de Mechelse waterplassen. -v- 9 u. Station NMBS, Mechelen. -l- Kiebooms. -e- 12.30 u.

Midden-Limburg. Vogelwaarneming in de vogelrijke gebieden van Zeeland. -v- 7.30 u. parking Fraters te Zonhoven. -l- S. Bloemen. -e- 19 à 20 u. -m- picknick, aangepaste kledij, kijker.

Mol. Natuurstudie en beleving. Watervogeltelling op alle plassen van de regio (auto of fiets). Halve dagtocht! -v- 8.30 u. Brug Mol-Donk (parking NZG). -l- J. Sas. -e- 12.30 u.

Noord-Limburg. Planten- en bomeneducatie. -v- 9 u. Wateringen, einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie. -l- G. Jannis. -e- 12 u.

Oostende. Vogelobservatie in Nieuwpoort en Stuvekenskerke - halve dag - personenwagens. -v- 13.30 u. J. Bauwensschool. -l- L. Dewulf. -e- 17 u.

Scheldeland. Vogelobservatie in eigen streek. -v- 8.30 u. Markt, Wetteren. -l- A. Blondeel. -e- 12 u.

Schelde-Leie. Watervogels leren herkennen in het veld. Scheldemeersen, Zingem. -v- 8.30 u. Scheldebrug, Zingem. -l- J. Vanheeuverswyn. -e- 11.30 u.

De Stern. Wandeling door de Scheldevallei te Zevergem. -v- 9.30 u. Kerk Zevergem. -l- W. De Meester. -e- 12 u.

19

Noord-Limburg. Bomenexploratie. -v- 14 u. Wateringen, einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie. -l- M. Geboers. -e- 16.30 u.

21

Merelbeke-Melle. 2de Winteravond: Liedermeerspark aan de hand van dia's door G. De Meulemeester. 20 u. St. Michielsschool, Bergstraat, Merelbeke. -e- 22.30 u.

22

Lier. Wilgen knotten in de Itterbeekvallei. -v- 9 u.

Zimmertoren, Lier. -l- M. Vermijlen. -e- 17 u. Materiaal is ter plaatse.

23

Antwerpen-Zuid. Vogelobservatie rond AWW bekens Oelegem en Broechem. -v- 8.30 u. -l- L. Van Schoor. -e- 12.15 u.

Beveren. Vogelobservatie Brouwersdam (NI). -v- 9 u. Markt te Beveren (bushalte). -l- De Buyzer. -e- 17 u. -m- boterhammen (café te Goedereede), warme kledij, verrekijker, telescoop.

Westkust. Duinwandeling Monobloc en Groendijk. -v- 14 u. Kerk Oostduinkerke. -l- D. Bonte. -e- 16 u.

Zuid-Limburg. Wandeling in Voerstreek en Hoge Venen. -v- 7.30 u. -l- J. Vandebroek e.a. -e- 18 u.

26

Lier. Winterwandeling voor de hele familie. -v- 14 u. Station Lier. -l- M. Vermijlen. -e- 17 u. -m- laarzen, warme kledij.

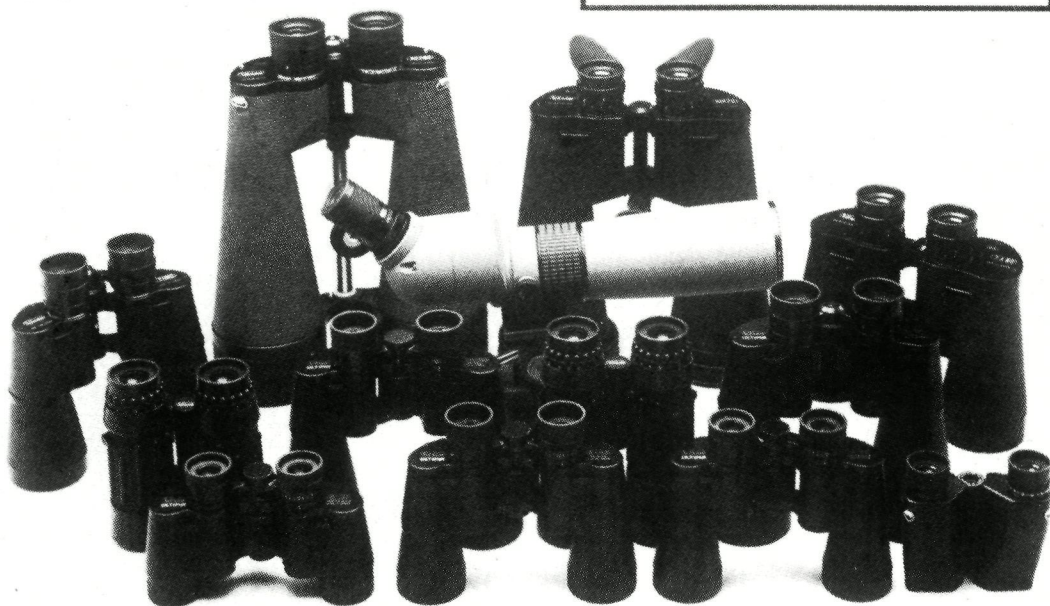
Noord-Limburg. Natuurexploratie Wateringen. -v- 14 u. einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie. -l- M. Geboers. -e- 16.30 u.

30

Demer en Dijle. Excursie naar de Hoge Venen. Eindejaarswandeling. -v- 8 u. Covee te Kampenhout. -l- W. Bastiaens. -e- 18 u.

TELESCOPEN-SPECIALZAAK
voor NATUUR en ASTRONOMIE.

Vixen VERREKIJKERS

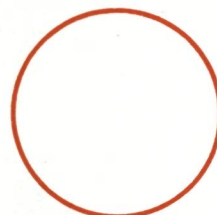
Optiek Van Grootven

Kapellestraat 20 - Telefoon 03/887.96.49
B-2630 AARTSELAAR

ONTVANGSTBEWIJS/KOPIE CLIENT		HANDTEKENING(EN) :	NIET TER BETALING AANVAARDEN	OVERSCHRIJVING OF STORTING	
		A G			
BEDRAG IN LETTERS vijfhonderd frank		DATUM : N°			
DATUM	BEDRAG	REKENING VAN DE OPDRACHTGEVER		REKENING VAN DE BEGUNSTIGDE	BEDRAG
N°	500			230-0524745-92	500
REKENING OPDRACHTGEVER		VAN	VOOR		
			De Wielewaal v.z.w. - Kon. Ver.		
REKENING BEGUNSTIGDE			Vogel- en Natuurstudie		
230-0524745-92			Graatakker 11		
VOOR			2300 TURNHOUT		
MEEDEDELING		MEEDEDELING			
		stamnummer			
NAAM EN VOLLEDIG ADRES VAN DE AFGEVER		GELIEVE HIERONDER NIETS TE SCHRIJVEN			

ONTVANGSTBEWIJS/KOPIE CLIENT		HANDTEKENING(EN) :	NIET TER BETALING AANVAARDEN	OVERSCHRIJVING OF STORTING	
		A G			
BEDRAG IN LETTERS duizenddriehonderd frank		DATUM : N°			
DATUM	BEDRAG	REKENING VAN DE OPDRACHTGEVER		REKENING VAN DE BEGUNSTIGDE	BEDRAG
N°	1300			230-0524745-92	1300
REKENING OPDRACHTGEVER		VAN	VOOR		
			De Wielewaal v.z.w. Kon. Ver.		
REKENING BEGUNSTIGDE			Vogel- en Natuurstudie		
230-0524745-92			Graatakker 11		
VOOR			2300 TURNHOUT		
MEEDEDELING		MEEDEDELING			
		steunend lid stamnummer			
NAAM EN VOLLEDIG ADRES VAN DE AFGEVER		GELIEVE HIERONDER NIETS TE SCHRIJVEN			

DATUMSTEMPEL

HOE EEN BETALING VERRICHTEN ?

OPGELET : Indien U op blad A voorgedrukte gegevens wenst te wijzigen, een ander formulier gebruiken.

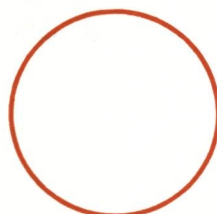
1. Uw wenst per overschrijving te betalen.

- Schrijf op de bladen A en B uw rekening-nummer, het bedrag, evenals uw naam en adres in hoofdletters in de daarvoor voorziene vakjes.
- Dateer, teken blad A en stuur dit naar uw financiële instelling.
Bewaar blad B.

2. U wenst te betalen in contanten.

- Geef bladen A en B volledig ingevuld af aan het loket.

DATUMSTEMPEL

HOE EEN BETALING VERRICHTEN ?

OPGELET : Indien U op blad A voorgedrukte gegevens wenst te wijzigen, een ander formulier gebruiken.

1. Uw wenst per overschrijving te betalen.

- Schrijf op de bladen A en B uw rekening-nummer, het bedrag, evenals uw naam en adres in hoofdletters in de daarvoor voorziene vakjes.
- Dateer, teken blad A en stuur dit naar uw financiële instelling.
Bewaar blad B.

2. U wenst te betalen in contanten.

- Geef bladen A en B volledig ingevuld af aan het loket.

Uit het wetstraatje

HET VLAAMSE BOSDECREET EINDELIJK EEN FEIT!

1. ENKELE "HISTORISCHE" BESCHOUWINGEN

Lange tijd heeft het Boswetboek van 19 december 1854 het denken en handelen van de openbare administraties inzake bossen in ons land beïnvloed.

Dit oude boswetboek heeft in grote mate bijgedragen tot het behoud van belangrijke oppervlakten bos in het bezit van lokale overheden, zoals gemeenten en openbare instellingen.

In de geest van de tijd waarin het werk opgesteld legde het oude boswetboek de nadruk op twee elementen, nl. het behoud en geregelde opbrengst van het bos, waarbij alleen het openbaar bos d.w.z. het bos van de staat en van de lagere overheden werd bedoeld!

Verschillende bepalingen van dit wetboek waren in de 19e eeuw en later een rem voor de ongebreidelde ijver van lokale besturen om grond vrij te maken voor allerlei economische of sociale bestemmingen zoals industrieterreinen, woonwijken of zelfs landbouwgronden.

Vooral in Vlaanderen was deze rem zeer belangrijk en ligt zij mede aan de basis van het feit dat wij thans nog ongeveer 115.000 bos bezitten in het Vlaamse Gewest (zie tabel 1).

TABEL 1. - ENKELE STATISTISCHE GEGEVENS OVER HET VLAAMSE BOS

1. Totale oppervlakte bos (1970):

114.220 ha of ongeveer 8,5 % van het Vlaamse Gewest.

Daarvan: 77.982 ha bos van particulieren;

36.238 ha bos van de overheid.

2. Verdeling van de bossen per provincie en theoretisch beschikbaar bos per inwoner

Provincie	Totale bosopp. (ha)	Oppervlakte partic. bos		Oppervlakte overheidsbos	
		totaal (ha)	per inwoner (m ²)	totaal (ha)	per inwoner (m ²)
Antwerpen	36.817	27.988	183	8.829	58
Vlaams Brabant	21.303	13.902	173	7.401	92
Oost-Vlaanderen	13.317	11.802	90	1.526	11
West-Vlaanderen	7.305	5.680	54	1.625	15
Limburg	35.468	18.611	286	16.857	258
Totaal of gemiddelde	114.220	77.982	146	36.238	68

3. Bossen gelegen in Vlaamse natuurreservaten (1990)

Soort reservaat	Totale opp. (ha)	Beboste opp. (ha) (1)
Staatsnatuurreservaten	3.381	761
Erkende natuurreservaten	1.073	?

(1) Benaderende waarde

Stinkende Gouwe + Rechte Koraalzwammen

Foto: L. Kusters

Daarvan behoort ruim 30 % of pakweg 36.000 ha toe aan het gewest en aan diverse lokale besturen. De bossen zijn ook ongelijk verdeeld over het Vlaamse Gewest: de beboste oppervlakte per provincie neemt af van oost naar west.

Het beheer van de openbare bossen werd door het oude boswetboek toevertrouwd aan een speciale administratie waarvan het de opdrachten en de organisatie regelde. Deze bosadministratie bestaat ook na de gewestvorming nog voort onder de vorm van de dienst "Groen, Waters en Bossen" (zie tabel 2).

Deze bosadministratie, kortweg "bosbeheer" genoemd heeft zich altijd ingezet voor een zo breed mogelijk beheer van de bossen in Vlaanderen.

Voor na de tweede wereldoorlog werd steeds meer aandacht besteed aan de natuurwetenschappelijke waarde van de bosbestanden wat tot uiting kwam in het behoud van biologisch waardevolle bosresten, het verhoogd gebruik van inlandse boomsoorten bij de bosaanleg, de beperking van het gebruik van biociden en de zorg voor het behoud van een goede bosbodemstructuur.

Deze evolutie lag mede aan de basis van de steeds groeiende behoefte om het beheer van alle Vlaamse bossen zonder uitzondering, te stoelen op een moderne reglementering die het mogelijk maakt rekening te houden met zich voortdurend wijzigende inzichten en behoeften.

Vandaar dat reeds in de zestiger jaren studies werden uitgevoerd om het boswetboek van 1854 aan te passen of te vervangen.

Het Vlaamse Gewest is daarin uiteindelijk geslaagd door de goedkeuring door de Vlaamse Raad van een specifiek Vlaams bosdecreet van 31 mei 1990, dat door de Vlaamse Executieve werd afgekondigd op 13 juni 1990. De tekst van dit decreet verschijnt in het Belgisch Staatsblad van september 1990.

TABEL 2. - HUIDIGE ORGANISATIE VAN HET BOSBEHEER

1. Plaats van de bosdienst in de Vlaamse administratie

De diensten van de Vlaamse Executieve bestaan uit verschillende administraties, waaronder:

- de administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu.

Deze administratie omvat vier besturen, nl.:

- * het bestuur Ruimtelijke Ordening;
- * het bestuur Monumenten en Landschappen;
- * het bestuur Leefmilieu (AROL);
- * het bestuur Landinrichting.

Dit bestuur bestaat uit drie diensten:

- de dienst Groen, Waters en Bossen
- de dienst Natuurbehoud
- de dienst Landbouw

2. Hiërarchische opbouw van de dienst "Groen, Waters en Bossen"

Bestuur Landinrichting

vijf provinciale cellen

in elke provinciale cel een ambtenaar, woudmeester genaamd, bevoegd voor het bosbeheer

het eigenlijke beheer wordt uitgeoefend door de houtvesterijoversten die aan het hoofd staan van een houtvesterij

deze houtvesterijen zijn op hun beurt ingedeeld in brigades (met aan het hoofd een brigadechef) en deze op hun beurt in boswachterijen met aan het hoofd een boswachter (= technisch beambte van waters en bossen)

2. DOELSTELLINGEN VAN HET BOSDECREET VAN 31 MEI 1990

Op grond van de jarenlange ervaring van de administratie werd bij de redactie van het nieuwe bosdecreet getracht duidelijk de aard en de rol van het bos in Vlaanderen te omschrijven.

De diverse artikelen van het decreet hebben tot doel:

- het opstellen van een definitie van het begrip **bos** waarbij getracht werd te komen tot een zo sluitend mogelijke juridische omschrijving. Dit was geen eenvoudige zaak, want zelfs op internationaal vlak is men tot nu toe niet tot een eenvoudige en eenvormige definitie gekomen.
- het bekomen van een coherent beheer van de beboste oppervlakte, om verloedering door versnippering te voorkomen.

Dit maakt het nodig ook de particuliere bossen onder de toepassing van het decreet te stellen, zij het dan via minder ingrijpende bepalingen dan deze die gelden voor het openbare bos.

- de omschrijving van de diverse functies van het bos zoals deze zich in de laatste decennia hebben ontwikkeld.
- de bescherming van de bestaande bossen tegen aantasting van buitenuit.
- de uitbreiding van het bestaande bosareaal rekening houdend met sociale en biologische overwegingen.

3. WAT KAN MEN VAN HET BOSDECREET VAN 1990 VERWACHTEN OP HET GEBIED VAN HET NATUURBEHOUD?

3.1. De verhouding natuurbehoud-bosbeheer

Als uitgangspunt kan men stellen dat het behoud en de bescherming van het leefmilieu in de brede zin een algemeen maatschappelijk belang is dat hiërarchisch gezien boven de engere sectoriële belangen uitstijgt.

Het natuurbehoud is een der grote onderdelen van het milieubehoud.

Het bosdecreet en zijn uitvoeringsbepalingen moeten dan ook geplaatst worden binnen het algemene natuurbehoudskader.

Dit laatste steunt niet alleen op de wet op het natuurbehoud van 12 juli 1973, maar eveneens op een aantal internationale overeenkomsten waar België partij is of zal zijn, zoals het verdrag van Bern

(1979), de richtlijn van de EG inzake het behoud van de vogelstand en de in voorbereiding zijnde richtlijn inzake fauna, flora en hun habitats.

In zijn "Natuurontwikkelingsplan voor Vlaanderen (1990-1995)" heeft de bevoegde gemeenschapsminister gesteld dat de aanleg en het beheer van bossen, mee zal ingeschakeld worden om de groene hoofdstructuur en de ecologische infrastructuur, aangekondigd in dit plan, te verwezenlijken. Het bosbeleid zal volgens bedoeld plan ontworpen worden in samenwerking met de diensten van natuurbehoud en het algemeen bebossingsprogramma zal rekening houden met de bestaande of de potentiële natuurwaarden.

3.2. De bosfuncties

Art. 5 van het decreet bepaalt dat het bos **gelijktijdig** een aantal functies kan vervullen, o.m. economische, sociale, educatieve, wetenschappelijke, ecologische, fauna- en florabeherende en schermfuncties (art. 5).

Volgens de verklaring van de bevoegde gemeenschapsminister bij de bespreking van het ontwerp-decreet in de Vlaamse Raad, bestaat er geen hiërarchie tussen de diverse bosfuncties (Vlaamse Raad, stuk 261 (1989-90), nr. 12, blz. 13).

In een aantal artikelen wordt speciale aandacht besteed aan bepaalde van deze functies, met name:

- ☐ **de economische functie** (art. 8-11), d.w.z. het voortbrengen van hout en andere bosproducten.
De functie mag de andere functies die het bos vervult niet verhinderen en dient dit bos als een hernieuwbare natuurlijke hulpbron te beschouwen (art. 8). De scharnieren van de economische functie is het zg. beheersplan, dat de te kappen volumes vaststellen.
Een beheersplan is een document waarin het geheel der maatregelen wordt beschreven, nodig om de functievervulling van het bos te realiseren.
Voor privé-bossen van 5 ha en meer moet nu ook een beheersplan worden opgesteld, dat bepalend is voor de kappingen in deze bossen (art. 50).
- ☐ **de sociale en educatieve functie** (art. 12-18), waarmee in wezen de toegankelijkheid van het bos voor het publiek met het oog op recreatie en vorming wordt bedoeld.

Het ijle bladerdek van een essenbos (Half-licht-boomsoort)

Foto: L. Kusters

Zelfdiscipline en bewustwording
(Gemeentebos Maasmechelen)

Foto: L. Kusters

Het openstellen van het bos mag echter niet leiden tot een vermindering van de oppervlakte ervan (art. 11).

Maatregelen om het behoud en de bescherming van het bosareaal, de openstelling van de bossen en de educatie van het publiek te bevorderen kunnen door de Vlaamse Executieve worden getroffen (art. 13).

Behoudens gemotiveerde uitzonderingen, is geen enkele vorm van gemotoriseerd verkeer in de opengestelde bossen toegestaan (art. 14).

- **de schermfunctie** (art. 19-20): op grond van hun uitgesproken rol voor de bescherming van waterwinningsgebieden, de regulering van het debiet der waterlopen, de waterzuivering en de afscherming van milieu-belastende activiteiten kunnen bossen als schermbossen worden aangewezen door de Vlaamse Executieve, eventueel mits vergoeding van de eigenaar (art. 16 en 17).

- **de ecologische functie** (art. 21-24): ongeacht andere functies dient het beheer van de openbare bossen gericht te zijn op volgende streefdoelen (art. 18):

- behoud of herstel van natuurlijke flora en fauna;
- bevordering van inheemse boomsoorten;
- stimulering van natuurlijke verjonging en ongelijkvormigheid;
- bevordering van het ecologisch evenwicht.

Het beheersplan dient expliciet aan te geven hoe de ecologische functie zal worden gerealiseerd (art. 19).

Het inbrengen van dieren en planten of het verdelen of vangen daarvan mag alleen met vergunning van het bosbeheer gebeuren (art. 20).

3.3. De bosreservaten

- a. Het bosdecreet stelt een einde aan de eigenaardige toestand die in 1973 in de wet op het natuurbehoud was ontstaan door het maken van een onderscheid tussen "natuurreservaten" en "bosreservaten". De wet op het natuurbehoud is volledig toepasselijk op alle natuurreservaten, ongeacht hun vegetatie.

Bossen die gelegen zijn in staats- of erkende reservaten vallen bovendien onder de **bijkomende** bescherming van het bosdecreet, voor zover zij beantwoorden aan de definitie van "bos" en voor zover zij overeenkomstig art. 31 van het bosdecreet niet aan de toepassing van de bosregeling werden onttrokken door de Vlaamse Executieve.

- b. De beboste delen van natuurreservaten, in de zin van de wet op het natuurbehoud, zijn openbare bossen in de zin van het bosdecreet (art. 4.16) maar zijn geen domeinbossen volgens hetzelfde decreet (art. 4.10) daar het volledige beheer niet toevertrouwd is aan het bosbeheer.

Inderdaad, zo overeenkomstig art. 45 van het bosdecreet, alle openbare bossen beheerd worden door het bosbeheer dat op grond van art. 43 een beheersplan kan opstellen volgens de voorschriften van het decreet, dan stelt art. 47 van het bosdecreet duidelijk dat, in afwijking van de art. 43 tot en met 46 van het decreet, **voor de bossen in natuurreservaten een beheersplan wordt opgemaakt overeenkomstig de wet op het natuurbehoud**. In dit verband hebben de leden van de Commissie van de Vlaamse Raad gesteld dat inderdaad geen afbreuk mag worden gedaan aan de wet op het natuurbehoud (stuk nr. 261, nr. 12, blz. 55).

Voor de staatsnatuurreservaten stelt de bevoegde minister, volgens art. 14 van de wet op het natuurbehoud van 1973, een beheersplan op en wijst hij, volgens art. 15 van de wet, de ingenieur van waters en bossen aan belast met het beheer ervan die wordt bijgestaan door een adviescommissie voorgezeten door een lid van de (Vlaamse) Hoge Raad voor Natuurbehoud (art. 16 van de wet).

Het beheersplan van de staatsnatuurreservaten wordt thans, volgens de administratieve voorschriften, opgesteld door de plaatselijk bevoegde ambtenaar voor natuurbehoud, in samenwerking met de plaatselijke houtvester.

Voor de erkende natuurreservaten wordt het beheersplan opgesteld door de bezetter van het reservaat overeenkomstig art. 2, § 3 van het K.B. van 3 februari 1981.

De nieuwe bosreservaten in de zin van het bosdecreet hebben niet de algemene rol toegekend aan de natuurreservaten door de wet op het natuurbehoud. Zij hebben, volgens het verslag van de bevoegde Commissie van de Vlaamse Raad (blz. 13) in de eerste plaats een wetenschappelijke functie, waarbij onderzoeksresultaten de gefundeerde basis moeten vormen voor een ecologisch verantwoord bosbeheer.

Natuurlijk bos

Foto: L. Kusters

Herfsttijloos

Foto: L. Kusters

Tevens vormen zij een aanvulling van bosreservaten in de andere Europese landen.

Voor het beheer van de bosreservaten wordt een ambtenaar van het bosbeheer aangesteld (art. 26 van het decreet) en wordt een adviescommissie ingesteld (art. 27 van het decreet).

Deze bosreservaten kunnen zowel in het openbaar als in het privé-bos liggen, uiteraard met vergoeding van de eigenaar andere dan het Vlaamse Gewest.

Nieuw is dat in deze bosreservaten het verdelen of vangen van dieren verboden is, behoudens een machtiging van het Bosbeheer, zodat de jacht in deze reservaten niet toegestaan is zonder deze machtiging.

Als streefdoel wordt door de bevoegde gemeenschapsminister vooropgesteld binnen een termijn van 10 jaar 2.000 ha bos als bosreservaat aan te wijzen of te erkennen.

3.4. Bijzondere bepalingen betreffende de privé-bossen

Elke bouseigenaar moet om de 10 jaren een inventaris van zijn bossen opmaken op de wijze bepaald door de Vlaamse Executieve (art. 80).

Kappingen opgenomen in een goedgekeurd beheersplan mogen onmiddellijk worden uitgevoerd (art. 81), maar onrechtmatige kapping wordt bestraft en het herstel van de vroegere toestand kan worden gevorderd (art. 94 en 95, leden 2 en 3).

Voor de beplanting met houtachtige gewassen van gronden gelegen in een agrarische zone is, naast het advies van het College van Burgemeester en Schepenen, ook een vergunning van de dienst Landbouw en van de ambtenaar van het Bosbeheer vereist. Rooiing van deze aanplanting binnen de 12 jaar vergt alleen een melding aan deze ambtenaren (art. 87).

Voor de **bebossing** (niet voor herbebossing) van gronden in natuurgebieden, in natuurgebieden met wetenschappelijke waarde en in agrarische gebieden met ecologische waarde moet o.m. het voorafgaand advies van de dienst Natuurbehoud worden ingewonnen.

De integrale bevoegdheid van de ambtenaar en de boswachters van het Bosbeheer inzake jacht wordt uitgebreid tot het privé-bos. Er is dus geen oproep van de bouseigenaar (of jager) vereist opdat die personen geldig proces-verbaal zouden kunnen opstellen in deze bossen.

4. BESLUIT

Het nieuwe bosdecreet regelt, in het algemeen belang, een aantal zaken die vroeger ofwel niet geregeld (bepaalde bebossingen) ofwel slechts gedeeltelijk geregeld waren (jachttoezicht).

De nieuwe tekst vereist echter een aantal uitvoeringsmaatregelen die een zekere tijd zullen vergen om het licht te zien.

Het lijdt ook geen twijfel dat de houding van de privé-boseigenaar in belangrijke mate bepalend zal zijn voor de snelheid waarmee de nieuwe maatregelen voor het privébos zullen worden gerealiseerd. De mogelijke subsidiëring van bepaalde handelingen kan dit proces bespoedigen, hoewel dergelijke betoelaging geen algemene regel mag worden.

De bevoegde gemeenschapsminister heeft in zijn natuurontwikkelingsplan reeds gesteld dat de bebossingsprogramma's slechts zullen worden toegestaan zo de bebossing kadert in het natuurbeleidsplan.

De realisatie van de nieuwe voorschriften m.b.t. de ecologische waarde van het bos en de bescherming van biologisch zeer waardevolle bossen zal afhangen van de inzet van mensen en middelen door de overheid en de wil tot samenwerking der betrokken diensten.

Kleine Wespeboktor

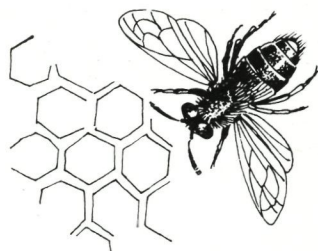
Foto: A. De Jonghe

DE WINNAAR VAN 38 MILJOEN VERRAST TIJDENS HET WERK.

Lotto
6 KRUISJES VERANDEREN
EEN LEVEN.
EEN PRODUKT VAN DE NATIONALE LOTERIJ

Werk op de Plank

EEN NIEUW NEDERLANDSTALIG HERPETOLOGISCH INFO-BULLETIN...!

Ontstaan :

Sinds 1 april 1990 wordt in Nederland het info-bulletin WARN uitgegeven. WARN staat voor **W**etenswaardigheden over **A**mfibieën en **R**eptielen van **N**ederland. De werkgroep achter dit bulletin bestaat uit biologen en zij houden zich beroepshalve bezig met amfibieën en reptielen. De opzet van het geheel is per kwartaal een nummer uit te geven hetwelk (alvast tot heden) gratis onder geïnteresseerden wordt verdeeld. De inhoud bestaat uit allerhande informatie en mededelingen die van belang kunnen zijn voor de bescherming van beide voornoemde diergroepen in Nederland. De eigenlijke uitgevers zijn de Afdeling Dierecologie van de Katholieke Universiteit Nijmegen en de Herpetologische Studiegroep Gelderland.

Via Henk Strijbosch van voornoemde Universiteit werd de Wielewaalwerkgroep HYL A gecontacteerd met het verzoek of zij haar medewerking wilde verlenen aan deze opzet. Uiteraard lag een positief reageren voor de hand en werden Dirk Bauwens en André Van Hecke bereid gevonden om als Vlaamse coördinatoren te fungeren. Hierdoor werd de oorspronkelijke betekenis van WARN omgebogen tot "Wetenswaardigheden Amfibieën en Reptielen Nederlandstalig gebied.

Ten einde dit initiatief te ondersteunen en "in stand" te houden richten wij bij deze een oproep tot alle Wielewalers om elke herpetologische informatie (zie verder wat hiermede bedoeld wordt) door te spelen aan HYL A, A. Van Hecke of D. Bauwens; zij zullen de informatie samenvatten, zonodig aanpassen en dan doorsturen naar WARN.

Welke informatie wordt nu bedoeld ?

Inventarisatie-nieuws:

- ☐ merkwaardige waarnemingen, zoals inheemse soorten op onverwachte plaatsen, buitenlandse soorten in Nederland en Vlaanderen (faunavervalsing) of directe be-

dreigingen hetzij door wegvangen of andere activiteiten;

Wetenswaardigheden:

- ☐ informatie over wetgeving, ook op Europees niveau;
- ☐ beknopte opzet of resultaten van beschermingsactiviteiten;
- ☐ oprichten van nieuwe groepen;
- ☐ informatie uit Europa voorzover dit van belang is voor de Nederlandse en Vlaamse soorten;

Oproepen:

- ☐ aanvragen voor hulp bij bepaalde activiteiten;
- ☐ speciale verzoeken op herpetologisch gebied voor zover ze meer dan een lokaal karakter hebben;

Uit de literatuur gegrepen:

- ☐ titels van Nederlandstalige rapporten met, indien nodig, een korte opgave van de inhoud en het adres waar ze besteld kunnen worden;
- ☐ titels van Nederlandstalige publikaties met bronvermelding;
- ☐ korte inhoud van artikelen of boekwerken in het Engels, Duits of Frans over soorten die in Nederland en Vlaanderen voorkomen.

Adressen en adreswijzigingen:

- ☐ hierbij zullen in de loop van de verschillende bulletins allerlei adressen worden opgenomen die voor de lezerskring van belang kunnen zijn: zoals herpetologische studiegroepen, paddenoverzet-actiegroepen, bepaalde overheidsdiensten, enz...
- ☐ door middel van eventuele adreswijzigingen zal getracht worden deze informatie actueel te houden.

Hoe WARN-info bekomen ?

Geïnteresseerden kunnen zich opgeven bij WARN om in de mailing-list te worden opgenomen. Deze aanvraag gebeurt best schriftelijk met opgave van naam en adres bij:

Het blijvend bestaan van dit infoblad zal afhankelijk zijn van het ingestuurd materiaal. Dat WARN, zowel voor de wetenschappelijk geïnteresseerde als voor de amateur, van belang kan zijn, hoeft niet meer benadrukt. Voelt u de noodzaak iets herpetologisch (als voornoemd gedetailleerd) te berichten, gelieve

WARN, Afdeling Dierecologie, Faculteit Wetenschappen, Toernooiveld, 6525 ED Nijmegen Nederland.

dan contact op te nemen met één van de HYLA-coördinatoren.

Contactadressen:

A. Van Hecke, HYLA-secretariaat, Eglantierlaan 39, 2630 Aartselaar

D. Bauwens, Inst. Natuurbehoud, Kievitdreef 3, 3500 Hasselt.

Uit naam van de kikkers, padden, salamanders, hagedissen en slangen... bedankt!

van Aalscholver tot Zeis

DE BROEDVOGELS IN EN ROND DE VLOEIWEIDEN TE LOMMEL-KOLONIE IN 1990

Wanneer we op het einde van het huidige broedseizoen de resultaten even doorlopen die we in de loop van 1990 in en rond ons 230 ha groot natuurgebied noteerden, hebben we zeker geen reden om ontevreden te zijn.

Vermelden we vooreerst dat de verschillende januari- en februaristormen ook enorme sporen van vernieling in de populierenaanplantingen hebben getrokken. Meer dan tweeduizend populieren werden afgeknakt of ontworteld. De ravage was op bepaalde percelen nauwelijks te overzien.

Einde april stelden we vast dat deze vernielende stormen ook een positief gevolg hebben voor de vogelstand. De IJsvogel, die we sedert 1989 terug regelmatig waarnamen, vond nu geschikte broedgelegenheid in de ontwortelde populierstronken van de bovensloot van blok IV. Een koppel bracht er met succes 3 broedsels groot in drie verschillende nestholten. Momenteel worden er IJsvogels waargenomen over heel de lengte van de spijssloot tot aan het kanaal toe en eveneens heel de watering door. Het laatste broedgeval van de IJsvogel dateerde van 1984. De drie daaropvolgende zeer strenge winters roeide heel het IJsvogelbestand uit.

De zachte winters van de laatste twee jaren zijn ook gunstig geweest voor het Waterhoen. Tijdens de warme en droge zomer hebben deze vogels meerdere legsels uitgebroed en

overal in de watering merken we momenteel juveniele Waterhoentjes op.

Ook de Blauwe Reigers kwamen probleemloos door de winter. Dit voorjaar noteerden we in de kolonie in het eikenbos op blok III acht bezette nesten. Door J. Van Winkel werden er achttien jonge vogels geringd.

IJsvogel

Foto: R. Willockx

De Kerkuilenpopulatie rond de watering stelt het beslist goed. Meerdere waarnemingen van de Kerkuil, ook rond het Wateringhuis, werden opgetekend. Extra nestkasten werden uitgehangen vorige winter. Op het bedrijf van de familie Wijnen kon het uilengeluk niet op. In de reeds enkele jaren bezette nestkast in de open schuur werden 3 jonge Kerkuilen geringd. In een stal, juist 110 meter van deze schuur, werden terzelfdertijd, in een "nieuwe" nestkast 4 jongen van een ander koppel Kerkuilen geringd.

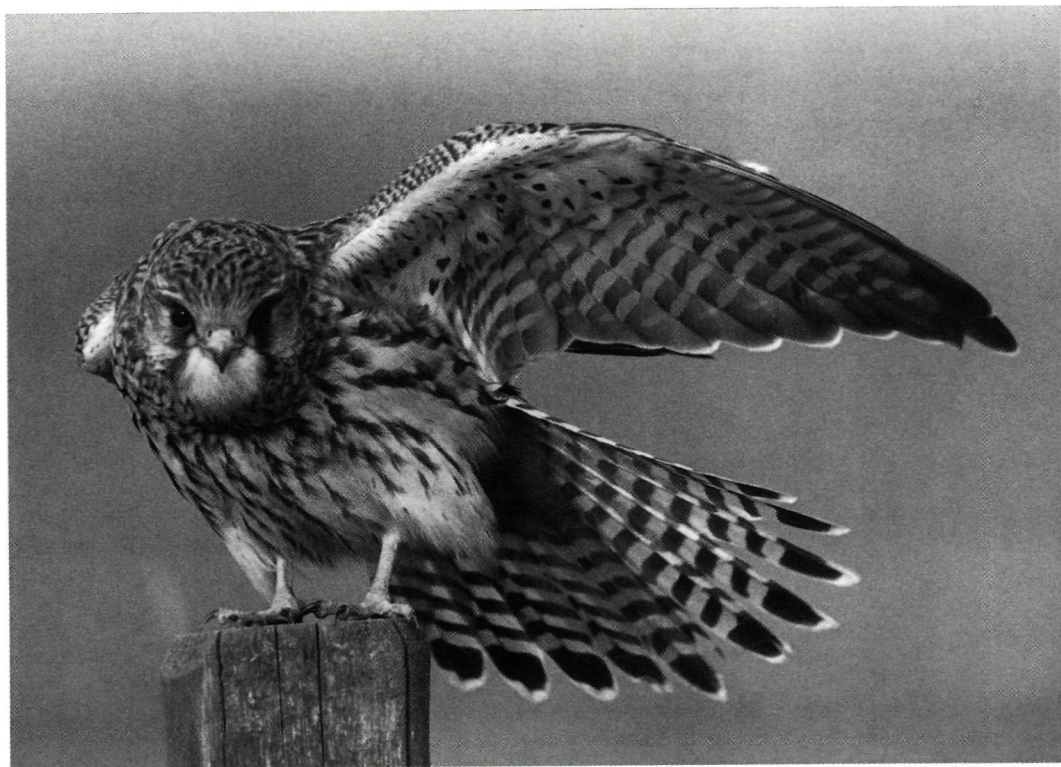
In een holle appelboom in de boomgaard van hetzelfde bedrijf bracht een koppel Steenuilen zijn jongen groot. Ook in de vervallen stalling ten oosten van "de 3 ha" vertoeft nog steeds een koppel Steenuilen. Hier werd echter geen controle gedaan tijdens de broedperiode.

Het broedgeval van de Bosuil zorgde dit jaar weer voor vraagtekens. Deze vogel bleef regelmatig en luidruchtig roepen tot in mei toe zowel aan de oostelijke als in de westelijke zijde van de watering. Op 24 april broedde de Bosuil op 3 eieren in dezelfde nestkast waarin hij de vorige 3 jaren steeds zonder succes huisde. Op 9 mei was de Bosuil nog steeds aanwezig, maar op 20 mei was de nestkast bezet door een broedende Holenduif (2 eieren)

en van de Bosuilen werd niets opgemerkt. Ook in de omgeving van "de 3 ha", waar een nestkast voor Bosuilen werd uitgehangen, bleef de vogel luidruchtig roepen tot in mei toe. Voor de nestkast werd half mei een eischaal gevonden die zeer sterk op de Bosuil wees. Door omstandigheden werd in deze zeer hoog uitgehangen nestkast geen controle uitgevoerd. Zekerheid omtrent een broedgeval ontbreekt dus, aangezien ook Holenduiven zeer gretig gebruik maken van aangeboden nestholten. De zes uitgehangen nestkasten voor Holenduiven werden dit seizoen trouwens ook alle zes meermaals bewoond door deze hollenbroeders.

De Torenvalk, die tot 1985 een vaste broedvogel was, maar sedertdien eerder nog slechts sporadisch waargenomen werd, heeft ons vorig jaar lang de indruk gegeven in de uitgehangen nestkast op blok III te zullen broeden. Dit jaar heeft een koppel succesvol gebroed, eveneens in een nestkast, ter hoogte van blok IV. Marc De Clerck ringde 4 jongen.

De Boomvalk die regelmatig naar prooien jaagde boven de watering, behoorde wellicht tot het koppel dat broedde in een dennenbos ten noorden van blok VI, hoewel een mogelijk broedgeval in de dennenbossen ten zuiden

Torenvalkwijfje

Foto: A.C. Zwaga

van blok I en rond de heide aan de spijssloot niet uitgesloten blijft.

De Buizerd, waarvan we op 30 maart gelijktijdig 4 baltsende vogels boven blok III opmerkten, broedde eveneens ten noorden van de watering ter hoogte van de Liskes.

Op de horst van een Havik in een naburig bosgebied werden 3 vlugge jongen met telelens gevolgd tot ze succesvol uitvlogen.

Einde augustus (26 aug.) ontdekten we tussen blok III en IV uitgevlogen jonge Sperwers die nogal luidruchtig om voedsel bedelden.

Al bij al kunnen we stellen dat, gezien het voorkomen en de broedresultaten van de vijf bovenvermelde dagproovogels, het ecologisch evenwicht in en rond de vloeiveiden zeker nog niet te wensen overlaat.

Niet even gunstig waren de broedresultaten van de weidevogels. Kievit en Wulp broedden er weer op blok I en II en natuurlijk in de weilanden van de Oude Maai (waarschijnlijk 5 koppels Wulpen). Ook het paar Scholeksters broedde weer met succes. Veel minder gunstig evolueerde het gruttobestand. Hoewel er aanvankelijk 3 koppels Grutto's in de noordelijke weilanden verbleven, broedde er wellicht slechts één. Misschien speelde de uiterst droge zomer hier ook wel een rol.

In de roekenkolonie, die verhuisde van het Hondsbos, dat gedeeltelijk gerooid werd, naar de populieren van de Elzen, telden we dit voorjaar 74 nesten. Dit aantal kende de laatste 4 jaren geringe schommelingen (66 nesten in 1987, 76 nesten in 1988).

Ook het spechtenbestand evolueert goed. Buiten de Groene Spechten broedden dit seizoen minstens drie paar Grote Bonte Spechten met succes op blok III en IV. Half juni vlogen ook de jongen uit van de Zwarte Specht. Aangezien deze laatste soort reeds 3 jaar na elkaar succesvol broedde, mogen we nu de Zwarte Specht wel als een vaste standvogel van de watering beschouwen.

Ook de Kramsvogel kunnen we zo goed als een vaste klant noemen. Bijna heel het jaar rond nemen we deze vogel waar.

De Wielewaal broedde met zekerheid nabij het schut van blok IV, op blok III (tegenover onze ha op blok II) en op blok VI.

De Nachtegalen die dit jaar vrij laat terugkeerden (eerste op 22 april) bleven slechts doorzingen in een viertal territoria.

De Grauwe Vliegenvanger broedde aan het wateringhuis en nabij het huis Dingenen, ter hoogte van blok IV. De Bonte Vliegenvanger

werd slechts enkele malen waargenomen maar niet meer tijdens de broedperiode. Terwijl deze vogelsoort in Noord-Limburg steeds meer tot broeden komt, vindt hij in de watering blijkbaar moeilijker een geschikt broedbiotoop.

De Roodborsttapuit nestelde dit jaar nog talrijker dan de vorige jaren in de randgebieden en langs de dijken van de Oude Maai (minstens 7 koppels). Daarenboven broedden 2 paar elk tweemaal succesvol op blok II.

Van de Geelgorzen, vrij zeldzaam geworden in onze streken, broedden 2 koppels langs de dijken van de Oude Maai.

Voor de aantallen zangposten van de Spotvogel, de Sprinkhaanrietzanger en de Bosrietzanger werden te weinig controles uitgevoerd om een vrij nauwkeurig aantal mogelijke broedgevallen voorop te stellen.

De vogels waar we elk seizoen steeds weer met spanning naar uitkijken zijn de Grauwe Klauwieren. Dank zij de bereidwillige medewerking van landbouwer D. Verpoorten (vader van JNM-lid Rudy) hebben we het geschikte broedbiotoop, dat al meerdere jaren door het laatste koppel bezet wordt, kunnen veiligstellen. In tegenstelling met vorig jaar, toen het koppel gedurende heel het broedseizoen wel aanwezig was in het gebied, maar we geen enkel duidelijk bewijs van een geslaagd broedgeval konden noteren, is er dit jaar toch een weinig hoop op meer succes. Op 6 mei arriveerden zowel het mannetje als het vrouwtje in hun beschermd biotoop. Beide vogels werden regelmatig waargenomen, tot het vrouwtje normaal aan het broeden ging. Het mannetje verscheen nog regelmatig in het gebied. De periode dat de jongen normaal gevoederd moesten worden, werden echter geen vogels waargenomen. Nadien werd het mannetje opnieuw gezien, éénmaal met wellicht 2 juveniele jongen en éénmaal met één juveniele vogel ofwel met het vrouwtje. Nadien werd het mannetje nog tweemaal alleen gezien. We vermoeden dat het koppel op blok IV gebroed heeft, zekerheid hebben we echter helemaal niet. Wij blijven echter hopen dat deze prachtige vogel, die het overal zeer moeilijk heeft, niet verder achteruitgaat en dat wij hem als vaste zomergast mogen blijven begroeten.

In dit overzicht van het voorbije broedseizoen werden mijn eigen waarnemingen dankbaar aangevuld met gegevens en aantekeningen van M. Emmers, A. Geypen, J. Scheepens, J. Van Winkel, M. De Clerck, R. Verpoorten, K. Vanendert en F. Wijnen.

A. Mertens

NIEUWE AANKOPEN IN DE LAERBEEMDEN

Op 25 september 1990 tekende het Dagelijks Bestuur bij notaris J. Jansen te Heist-op-den-Berg de akte tot aankoop van een perceel hooiland, gelegen te Heist-op-den-Berg nabij de Haagstraat, gekadastraerd wijk C, nummer 543/B groot 74a 20ca.

De raad van beheer wenst de afdeling Netevallei geluk met deze nieuwe aankoop in de vallei van de Grote Nete.

H. Franckx

NIEUWE AANKOOP DOOR WIELEWAALAFDELING KLEIN-BRABANT

Het betreft een perceel grond, ter plaatse genaamd "Migem Beemden", ten kadaster gekend wijk E, nr 147, groot 40 a.

Het perceel ligt in de buurt van het erkende reservaat Orchis.

De raad van bestuur wenst de afdeling Klein-Brabant geluk met de uitbreiding van de Orchis.

H. Franckx

Goed om te Weten

EUROPEAN WATERCONGRESS

In opdracht van de heer Theo Kelchtermans, Gemeenschapsminister van Leefmilieu, Natuurbehoud en Landinrichting organiseert de vzw WEL een tweedaags Vlaams Internationaal Congres over de "Kwaliteit van het oppervlaktewater in de Europese Gemeenschap".

Dit congres, waaraan eminente sprekers uit verschillende landen van de Europese Gemeenschap meewerken, wordt gehouden in het Provinciehuis te Antwerpen op 6 en 7 december 1990.

De referaten behandelen volgende onderwerpen:

- ☐ Het Europees Waterbeleid
- ☐ Het Waterbeleid in Vlaanderen
- ☐ Het wordingsproces van de Europese Richtlijnen
- ☐ De Europese richtlijnen over de waterkwaliteit
- ☐ Impact van de bestaande Europese richtlijnen op de kwaliteit van het oppervlaktewater.
- ☐ Monitoringsystemen voor bewaking van de waterkwaliteit
- ☐ De verontreinigingsvracht door nitraten en pesticiden
- ☐ Structuren voor de waterzuivering: private en publieke sector
- ☐ Samenwerking tussen private en publieke sector
- ☐ De Europese benadering van schone technologieën voor de bestrijding van waterverontreiniging

- ☐ Technologische evolutie inzake zuivering van afvalwater
- ☐ Case studies voor internationale stroomgebieden: Rijn, Schelde, Maas.

Belangstellenden die een uitgebreide folder wensen, geven naam en adres op aan het secretariaat van de vzw WEL, Kipdorp 11, 2000 Antwerpen (03/231 64 48 - toestel 56).

NATUURRESERVAAT HET ZWIN TIJDELIJK GESLOTEN

Het Zwin werd als natuurreservaat opgericht en uitgebouwd in 1952. De uitbouw van het educatief vogelpark, bij de ingang van het reservaat, gebeurde in verscheidene fazen, evenals deze van de gebouwen bij de ingang.

Momenteel voldoet de infrastructuur van de ingangslotten, shop en de totaliteit van het vogelpark niet meer aan de normen die men van een moderne instelling mag verwachten. Daarom plande de NV Compagnie Het Zoute, eigenaar en beheerder van het reservaat, voor dit najaar grootse verbeteringswerken: shop en loketten worden gemoderniseerd, waterleiding, elektriciteit, de paden in het vogelpark worden efficiënt en degelijk op punt gezet.

Dit alles is een omvangrijk werk. Er wordt een investering voorzien van 20.000.000 F. De vele ongemakken die een uitvoering der werken in fazen met zich mee zou brengen in acht genomen, besloot het Directiecomité om het reservaat en het vogelpark volledig te sluiten tot het einde der werken.

Deze namen een aanvang op 1 oktober 1990 en, mits alles naar wens verloopt, zullen ze omstreeks half januari 1991 beëindigd zijn.

We hopen dat de trouwe Zwinbezoekers begrip zullen opbrengen voor deze maatregel en hopen ze nadien terug te ontmoeten in een volledig vernieuwd educatief vogelpark.

De conservator, Guido Burggraave

NAJAARSPROGRAMMA'S LEVEN EN LATEN LEVEN

De uitzendingen van Leven en Laten Leven op TV1 zullen dit najaar onder meer handelen over de volgende onderwerpen:

11 november 1990:

film "The Nighthunters" (de Kerkuil)

de uilenactie en het FIR

het Zoniënwoud

bescherming van tuinplanten tegen vorst

25 november 1990:

film "De Mol"

futenmonografie

paddestoelen

9 december 1990:

film "Peacocks, parasites and the puzzle of sex"

23 december 1990:

film "Sneeuwapen in Japan"

de Maretak

STICHTING LEEFMILIEU 20 JAAR JONG!

Feest voor de Stichting Leefmilieu

De Stichting Leefmilieu vzw, werkend onder auspiciën en met de steun van de Kredietbank, bestaat 20 jaar! Tijdens een persconferentie te Antwerpen op 3 oktober 1990 werd teruggeblikt op de vele realisaties van de voorbije jaren, werden een aantal jubileuminitiatieven aangekondigd en werd ook naar de toekomst gekeken.

Vooruitziend

In het licht van de huidige milieubelangstelling, mag het zonder meer moedig en vooruitziend worden genoemd dat reeds in 1970 door enkele doortastende en visionaire Vlamingen, en onder impuls van de Kredietbank, de Stichting Leefmilieu werd opgericht.

De Stichting is steeds trouw gebleven aan haar doelstellingen: als onafhankelijke Vlaamse instelling de aandacht stimuleren voor een 'leefbare' samenleving en als promotor — als katalysator — optreden van sensibiliserende, informatieve en educatieve milieu-initiatieven.

Milieu - informatie ?

**De Stichting Leefmilieu
wijst U de weg !**

... met eigen publikaties, met stimulerende initiatieven,
met een gespecialiseerd documentatiecentrum, met
een team dat U op weg helpt met al uw vragen !

STICHTING LEEFMILIEU vzw
ONDER AUSPICIËN VAN DE KREDIETBANK
Kipdorp 11 - 2000 ANTWERPEN
03/231 64 48

Slogans en spektakel zijn haar vreemd. Wetenschappelijke fundering van haar activiteiten is haar criterium.

Trachtte te Stichting aanvankelijk in te spelen op heel wat onderkende lacunes in de leefmilieubelangstelling (bevorderen milieu-onderzoek, sensibiliseringsacties, inventariswerk), dan veroverde de Stichting geleidelijk aan een eigen plaats in het Vlaamse milieugebeuren, met haar accenten op objectieve milieu-informatie, stimulerende en verantwoorde milieu-educatieve initiatieven en gepersonaliseerde dienstverlening.

Hoogtepunten

De Stichting Leefmilieu heeft pionierswerk verricht inzake de wetenschappelijk gefundeerde sensibilisering en informatie van de beleidsverantwoordelijken en van het brede geïnteresseerde publiek. Een heuse 'milieubibliotheek' werd opgebouwd, met voorop de erg gewaardeerde reeks 'Monografieën Stichting Leefmilieu', de meer technische 'Dossiers Stichting Leefmilieu', de vulgariserende brochures 'Leefmilieu-Documentatie', het 'Juridisch Milieucompendium', de 'Milieugids' en niet te vergeten het eigen tijdschrift 'Leefmilieu'. Nieuwe bakens werden verzet met het succesvolle essay 'De ogen van de panda' (Prof. E. Vermeersch) — inmiddels aan zijn 5de druk toe! — waarbij de Stichting een ruime maatschappelijk-culturele bezinning en discussie

rond de uitdaging van de leefmilieuproblematiek op gang wil brengen. Ook begaf de Stichting zich op het terrein van het mooie kijk- en leesboek met de uitgave van het prachtige werk 'Natuurbeheer' (Eindredactie: Martin Hermy).

De Stichting Leefmilieu was ook de eerste om concrete jongerenprojecten inzake natuurbeheer en landschapszorg aan te moedigen en financieel mogelijk te maken. In de periode 1971-1990 kon zij via deze jaarlijkse actie inmiddels meer dan 940 jongerenprojecten steunen, waarbij in totaal ca. 25.000 jongeren waren betrokken en waarin méér dan 15 miljoen BF werd geïnvesteerd. De onbaatzuchtige en vrijwillige inzet van zoveel jongeren — daarbij aangemoedigd en gesteund door de Stichting — gaf het natuurbehoud in Vlaanderen een flinke en blijvende ruggesteun, met 'sprekende' resultaten. En ook de educatieve waarde van dergelijke jongerenprojecten is niet te onderschatten.

Op milieu-educatief vlak organiseert de Stichting verder reeds jaren haar zgn. 'Milieutrips', leerrijke daguitstappen rond de thema's 'Water' en 'Bodem', gaf zij een erg goede lessenmap voor het basisonderwijs uit 'Kinderen leren kijken naar de eigen leefomgeving', startte zij met de speelse educatieve folders 'Milieusparen' — die de burger/consument met praktische tips wil aansporen in zijn eigen gedrag milieureflexen in te bouwen om also het milieu te sparen — en bouwde zij een gelijknamige reizende tentoonstellingsstand uit.

Dienstverlening is voor de Stichting Leefmilieu geen ijdel woord. Medewerk(st)ers op het secretariaat beantwoorden jaarlijks méér dan 2.500 vragen van mensen en instellingen, die op zoek zijn naar concrete milieu-informatie of met milieu-problemen te kampen hebben. Het goed uitgebouwde documentatiecentrum van de Stichting — mét een gespecialiseerde milieubibliotheek — is daarvoor uiteraard een dankbare hulp.

Erkenning

Wat de Stichting in de voorbije 20 jaar heeft gepresteerd is indrukwekkend, functioneel en waardevol. De Stichting verrichtte heel wat pionierswerk en wordt als gezaghebbende milieu-instelling algemeen gewaardeerd. Deze erkenning kwam o.m. duidelijk tot uiting in het ere-doctoraat dat de Gentse Rijksuniversiteit in 1988 aan de voorzitter van de Stichting Leefmilieu Dr. Paul Knapen verleende. Op die manier wilde de RU Gent hulde brengen aan de niet aflatende inzet van de Stichting voor een beter leefmilieu, via wetenschappelijk ge-

fundeerde milieu-informatie en verantwoorde milieu-educatieve initiatieven.

20 jaar Stichting wordt gevierd!

Het jubileumjaar 1990 startte met 'Open deuren' op het secretariaat van 5 tot 13 mei. In de maand juli werd in de F. Collinzaal van het Antwerpse KB-Torengedouw een boeiende tentoonstelling 'Spaarzaam met natuur en milieu' georganiseerd.

Naar aanleiding van de 'Week van het Bos 1990' doet de Stichting een originele inbreng met de uitgave van een reeks prachtige prentbriefkaarten — vergezeld van een toelichtende tekst — met als thema 'De berk: meer dan een boom'. De reeks kan besteld worden door overschrijving van 50 F per pakketje op rek.nr. 409-6513991-97 van Stichting Leefmilieu met vermelding "Briefkaarten Berk".

In de periode oktober-december 1990 gaat de Stichting de rondreizende toer op. In de zeven regionale zetels van de Kredietbank wordt een 'Stichting Leefmilieu-avond' georganiseerd. Men kan nog inschrijven op volgende regionale avonden (met telkens de gastspreker):

Hasselt (9 november - 20 u.): Dr. Pieter Leroy, 'Milieubeleid in Vlaanderen op nieuwe wegen?'
Brugge (23 november - 20 u.): Hubert David, '1992 en de milieuzorg'

Leuven (4 december - 20 u.): Hubert David, '1992 en de milieuzorg'

Kortrijk (14 december - 19.30 u.): Prof. Dr. ir. M. Van Mieghem, 'Het Bos van de Toekomst - De Toekomst van het Bos'.

En op 16 november 1990 om 15 uur organiseert de Stichting in het KB-Auditorium van het Torengedouw te Antwerpen een colloquium 'Meer en minder: milieubeleid economisch doorgelicht'. Op de affiche staan de bekende Nederlandse econoom Prof. Dr. Jan Pen en de Vlaamse milieu-econoom Prof. Dr. Aviel Verbruggen. De toegang is gratis maar inschrijving is verplicht op onderstaande telnr. Tenslotte wordt de 'Jeugdactie Natuurbeheer en Landschapszorg 1991' een jubileumeditie (wordt dan voor de 20ste maal georganiseerd). Voor die gelegenheid wordt het te verdelen budget opgetrokken tot 1,5 miljoen F.

Toekomst

De Stichting Leefmilieu zal — met de onverminderde morele en financiële steun van de Kredietbank — ook de volgende jaren haar milieu-informatieve, milieu-educatieve en dienstverlenende opdracht onvermoeid verder zetten.

Het accent zal daarbij blijven liggen op, enerzijds het wetenschappelijk verantwoord 'ver-

talen' van de bevindingen van het milieu-onderzoek naar aan ruim publiek, en anderszijds het verzamelen en verspreiden van nuttige en stimulerende informatie aan geïnteresseerden via het tijdschrift, eigen publikaties, milieu-educatieve initiatieven en het documentatiecentrum.

Maar er zullen ook een aantal nieuwe uitdagingen worden aangepakt, zoals: het stimuleren van een 'denk- en discussieforum' om de leefproblematiek maatschappelijk-cultureel diepgaand te bevragen, meer aandacht voor de relatie 'economie en milieu', initiatieven om de milieuzorg in bedrijven te stimuleren en projecten om het milieubewustzijn van jongeren te activeren.

Voor nadere informatie over de initiatieven en het jubileumprogramma 1990 van de Stichting: **Stichting Leefmilieu vzw, Kipdorp 11, 2000 Antwerpen (03/231 64 48).**

MATERIAALKISTEN VOOR BODEM- EN WATERONDERZOEK

Wil je in groep of op je eentje aan veldwerk doen dan kan je voortaan terecht bij het PNC voor het ontlenen van materialen. Het is de bedoeling dat hiermee eenvoudig onderzoek kan verricht worden door jongeren vanaf 12 jaar of volwassenen. We maakten een uitleen-set voor bodem- en wateronderzoek.

Iedere set bestaat uit twee kistjes en enkele apart bijgeleverde materialen. Behalve de te gebruiken materialen vind je in de kisten ook een aantal zoekkaarten en een map met praktische informatie: een beknopte gebruiksaanwijzing, enkele brochures, boekjes en kaarten als achtergrondinformatie, een dia-reeks met handleiding, een lijst met beschrijving van publikaties over bodem- of wateronderzoek (uitleenbaar in het PNC) en tenslotte een aantal technieken en methoden.

De meeste aandacht werd besteed aan die technieken en methoden. Het zijn concrete opdrachten die je kan uitvoeren met het materiaal dat in de kisten zit. De volgorde is thematisch opgedeeld. Om praktische redenen maakten we een onderscheid tussen veldwerk,

binnenwerk en aanvullende suggesties. Bovendien geven we een aantal mogelijkheden omtrent onderzoeksopdrachten of probleemstellingen waarvoor kan gewerkt worden. Naargelang de streek en interesse kan je hieruit een selectie maken.

Wat kan je doen met de materiaalkisten wateronderzoek? Enkele voorbeelden: stroomsnelheid en debiet meten van een beek, zuurtegraad, zuurstofgehalte en hardheid van het water onderzoeken, waterdiertjes vangen, planktonstaal nemen en bekijken met een binoculair, de vervuilingsgraad bepalen aan de hand van het dierlijk leven in het water, enz.

Ook in de kistjes voor bodemonderzoek zit heel wat interessant materiaal om op onderzoek uit te trekken. Enkel technieken: bepaling van de grondsoort met een zoekkaart, met een set zeven de korrelgroottes bepalen, een bodemboring doen, een bodemprofiel reconstrueren, gevonden stenen vergelijken met een referentiecollectie, dichtheid van een bodem en de infiltratiesnelheid van water in een bodem meten, zuurtegraad meten, bodemdiertjes vangen, determineren en bekijken onder binoculair, en nog zoveel meer.

Het zijn geen materialen die enkel door specialisten kunnen gebruikt worden. Moeilijke ontleding zijn eruit gelaten, zodat iedereen ermee kan werken. Het materiaal is geschikt voor leeftijden vanaf 12 jaar, verenigingen, scholen van secundair niveau of individuele onderzoeksfanaten. Op die manier krijg je heel wat mogelijkheden om aan natuurexploratie te doen in de eigen gemeente of streek.

Deze materiaalkisten zijn door het PNC aangemaakt in drievoud. Je kan ze ontlenen op het Natuurcentrum in Rekem, in het Domein Nieuwenhoven (Sint-Truiden) en een, nog nader te bepalen plaats in de provincie. Ze zijn uitleenbaar per week (maximaal 2 weken) waarbij 1.000 F waarborg dient betaald bij afhaling. De ontlening zelf kost 200 F per week. Voor de kostprijs hoeft je het dus niet te laten! We raden je aan telefonisch te reserveren: Provinciaal Natuurcentrum, Populierenlaan 30, 3620 Rekem (011/71 44 44).

Boekbespreking

KATACHTIGEN

Het nummer 35 van PANDA draagt de titel "Katachtigen... Machtig maar kwetsbaar".

Een inleidend artikel belicht de gezamenlijke kenmerken van de kattenfamilie. Vervolgens

passeren een reeks katachtigen de revue (Wilde Kat, Europese Lynx, Leeuw, Tijger,...). Bij vele soorten wordt speciale aandacht besteed aan beschermingsmaatregelen (inrichting van reservaten, wederinvoering enz.) Opvallend is wel dat er over heel wat soorten eigenlijk bitter weinig geweten is, vooral dan wat de kleine katachtigen betreft.

Tot slot volgt nog een artikel over de factoren

die de wilde katachtigen nu bedreigen. Naast verdelging omwille van hun (al dan niet vermeende) schade aan de veestapel, worden ze nog steeds vervolgd omwille van hun pels. De WWF-publicaties kunnen gekocht worden in de PANDA-winkels of besteld worden bij WWF-België, Waterloosteenweg 608, 1060 Brussel (02/347 30 30).

NATUUR & FLORA IN LIMBURG

Limburg is zoals algemeen bekend de meest groene provincie in Vlaanderen.

Door het LISEC, een aantal officiële diensten en door natuurverenigingen werd een inventaris gemaakt van dat rijk natuurpatrimonium.

In totaal werden 350 grote en kleine gebieden onderscheiden. Deze werden ingetekend op een kaart met als achtergrond een raster met vierkanten van 1 km². Later werd dat in kleur gedrukt. Deze ecotopenkaart, waarin al die natuurgebieden gelokaliseerd zijn, vormde de aanleiding tot de beschrijving. Daarin behandelt men het uitzicht, het ontstaan en de historie van het landschap. Van de verschillende streken worden ook het reliëf, het bodemgebruik en de wilde planten besproken. Met behulp van natuurkenners, landbouw-ingenieurs en biologen wordt in 17 hoofdstukken de "natuur" geanalyseerd. Ook de landschappen die aspectbepalend maar kunstmatig zijn, worden er uitgebreid in behandeld.

Het is dan ook belangrijk dat uitgebreide informatie over de natuurlijke rijkdom verschaft wordt. Het boek streeft daarom in eerste instantie naar het benadrukken van het natuureducatieve aspect. Een tweede opzet van 'Natuur en flora in Limburg' is ernaar gericht een grote rol te spelen wat betreft natuurbehoud en landschapszorg. In het boek worden 350 natuurgebieden doorgelicht. We

wensen dat we de volgende jaren ook nog over deze 350 mooie en waardevolle biotopen mogen beschikken.

Om een zo breed mogelijke verspreiding voor dit boek te verwezenlijken, hebben we ons tot doel gesteld een fraai, interessant en goed leesbaar boek op de markt te brengen.

Het boek met 250 blz., ca. 160 illustraties (figuren en tabellen) is te verkrijgen op onze Wielewaalcentrale voor de gunstprijs van 750 F.

MESTWETGEVING EN WEIDEVOGELS

De Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels gaf deze zomer, in samenwerking met het Centrum Landbouw en Milieu het rapport "Mestwetgeving en weidevogels: knelpunten en oplossingen" uit.

Het overvloedig gebruik van meststoffen in de landbouw, met alle nadelige gevolgen vandie voor het milieu (zure regen, vergrassing en verzuuring van natuurgebieden, enz.) nopen tot een strengere wetgeving ter zake. Voorgenomen maatregelen in Nederland hebben o.a. betrekking op het beperken van de periode waarin de mest op het land mag gebracht worden. Die uitrijperiode zou beperkt worden tot het groeiseizoen van de grassen en akkergewassen. Ook zou de mest ingewerkt moeten worden in de bodem zodat er minder verdamping plaatsvindt.

Hoewel goed bedoeld, zouden de voorgestelde maatregelen erg nefast zijn voor de broedvogels van wei- en akkerland. In het rapport wordt in eerste instantie een overzicht gegeven van de Nederlandse weidevogelstand en het broedgegedrag. Vervolgens komen aan bod:

- de soorten mest en hun gebruik op dit ogenblik;
- de effecten ervan op de fauna;
- de gevolgen van de veranderingen in het mestgebruik (per bodemtype) en de invloed ervan op de weidevogelstand.

Tot slot worden ook de mogelijke oplossingen en aanbevelingen toegelicht.

Een erg interessant rapport voor wie zich met deze problematiek bezighoudt. Hopelijk wordt met deze aspecten ook rekening gehouden in het mestdecreet dat eerlang in Vlaanderen van kracht zou worden.

Het rapport kost 17,50 fl. (inclus. verzendkosten) en kan schriftelijk besteld worden bij Vogelbescherming, Dribergseweg 16-C, 3708 JB Zeist (Nederland).

WENSKAARTENACTIE

L. Mattheé

Prijs: 5 st à 100 F.

Voor bestellingen en/of afhalingen:

De Wielewaal vzw, Graatakker 11, 2300 Turnhout
of

Dhr. E. De Doncker, Zuidstraat 15, 2340 Beerse (014 / 61 49 65)

rek. nr. 001-1760858-93 t.n.v. Wielewaalafdeling De Kievit, met vermelding
"Wenskaarten"

**STEUN WIELEWAALAFDELING DE KIEVIT BIJ DE AANKOOP
VAN EEN VOCHTIG WEILAND IN DE SCHRIEKEN TE BEERSE**

WIELEWAAL

Jaargang 56 - november 1990

G. ROBBRECHT. Het FIR in de bres voor de Zeearend in Joegoslavië	221
F. FLEURBAEY. Het Poelbos: van steengroeve tot natuurreserveaat	224
Voorintekening op het boek "Zijn er nog vogels?", een avifauna voor de Wielewaalafdeling Schelde-Leie	228
Voor u gesprokkeld.	233
Vijf voor twaalf	235
Verenigingsberichten	236
Activiteitenkalender	240
Uit het wetstraatje	245
Werk op de plank	252
Van Aalscholver tot Zeis	253
Goed om te weten	256
Boekbesprekingen	259

Titelblad: Buizerd — Foto: J. Henderickx